

**RUIMTE
VOLK**

provincie limburg

rn—l
Regio Noord-Limburg

Veerkrachtig divers van Peelvenen tot oostelijke Maasvallei

Noord-Limburg 2050: ontwerpend onderzoek naar een gezond en
duurzaam toekomstperspectief voor de regio

COLOFON

Dit document is opgesteld door RUIMTEVOLK in opdracht van de regio Noord-Limburg en de provincie Limburg. Het is mede tot stand gekomen door inhoudelijke voeding vanuit de acht regiogemeenten, het waterschap en de provincie Limburg. Het copyright van de beelden, kaarten en foto's berust bij RUIMTEVOLK tenzij anders aangegeven. Het (her)gebruiken van (kaart) materiaal uit dit onderzoek is toegestaan onder voorwaarde van duidelijke naamsvermelding van RUIMTEVOLK. Hoewel aan de inhoud en samenstelling van dit rapport de grootst mogelijke zorg is besteed, is het mogelijk dat informatie onjuist of onvolledig is. RUIMTEVOLK aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor de volledigheid en juistheid van de gegeven informatie. Aan de inhoud van dit rapport kunnen geen rechten worden ontleend.

Maart 2025

Anne Seghers
Eline Aardse
Pieterella Aten
Tim Kisner

RUIMTEVOLK

provincie limburg

rn—l
Regio Noord-Limburg

Disclaimer

In dit ontwerp onderzoek is gebruik gemaakt van veel openbare informatie, cijfermateriaal en (GIS)data die in 2024 beschikbaar waren. Tegelijkertijd is beleid en bronmateriaal voortdurend in ontwikkeling en verschijnen er regelmatig rapporten met nieuwe informatie. Hoewel alle betrokkenen zeer zorgvuldig zijn omgegaan met het bronmateriaal, is het mogelijk dat informatie in dit rapport verouderd of onvolledig is. Dit geldt ook voor de vertaling naar kaartmateriaal. Dit doet echter geen afbreuk aan de hoofdlijnen van dit ontwerp onderzoek.

INHOUD

	Colofon	2
	Inhoud	3
1	Inleiding	4
2	Context en kaders	15
3	Analyse	21
	Kenschets Noord-Limburg	22
	Landbouw	36
	Wonen en voorzieningen	41
	Netwerken	45
	Economie	49
	Synthese	53
4	Toekomstperspectief Noord-Limburg	58
	Toekomstperspectief noord-Limburg 2050	60
	Drie deelgebieden	65
5	Tot slot	73
	Algemeen geraadpleegde bronnenlijst	75
	Bijlage: kaart en doorsnedes in A3-formaat	78

1

Inleiding

AANLEIDING

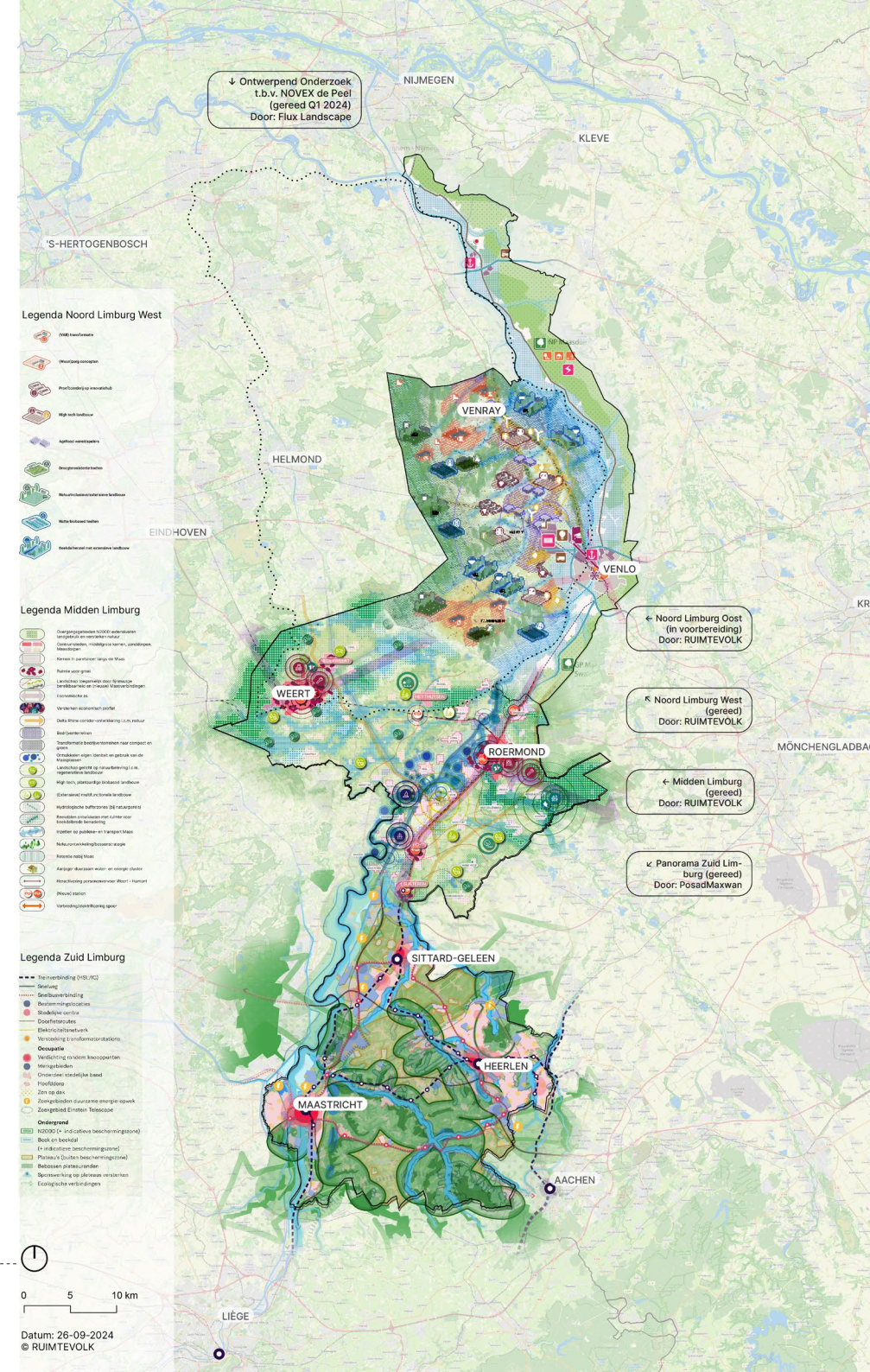
Net als in de rest van Nederland staat de invulling en het gebruik van de fysieke ruimte in Noord-Limburg stevig onder druk als gevolg van opgaven rondom water, natuur, landbouw, energie en stedelijke vraagstukken. Via verschillende Rijksprogramma's zien we dat het Rijk de regie op de ruimtelijke ordening terugneemt en daarbij de samenwerking zoekt met andere overheden de samenleving en marktpartijen. Vanuit de Nota Ruimte (i.o) zullen de kaders gesteld worden voor de keuzes die op provinciaal, regionaal en lokaal niveau worden gemaakt.

De regio Noord-Limburg heeft in 2021 een gezamenlijke zienswijze ingediend op de ontwerp-Provinciale Omgevingsvisie (POVI). De zienswijze betrof onder meer de opmerking dat de POVI meer richting en sturing zou moeten geven bij het beantwoorden van vragen omtrent afwegingen rond de veelheid aan ruimteclaims van alle maatschappelijke opgaven en ambities. Aangezien dit signaal uit meerdere hoeken kwam, heeft de provincie besloten om de uitwerking naar 'meer richting en sturing vanuit samenhang' op te pakken via ontwerp- en onderzoek.

ONTWERPEND ONDERZOEK

Vanaf begin 2022 is daarom gestart met een serie ontwerpende onderzoeken op regionale schaal. Er is gestart met een pilot voor de westflank van Noord-Limburg (fase 1). Dit eindproduct is in het najaar van 2022 afgerond en aangeboden als richtinggevende bouwsteen. De aanpak uit deze

Figuur 1. Overzichtskaart met alle, tot nu toe, gemaakte ontwerp- en onderzoeken voor de provincie Limburg. Deze kaart is gemaakt voor het Ruimtelijk Voorstel in 2024.

pilot is vervolgens gebruikt en verder verdiept voor het ontwerpend onderzoek dat in de regio Midden-Limburg heeft plaatsgevonden. En in 2023 is opdracht gegeven om fase 2 (de oostflank en Maasvallei) voor Noord-Limburg verder op te pakken en een integratieslag te maken voor de hele regio Noord-Limburg. Waar het in fase 1 nog vooral over de opgaven in het landelijk gebied ging, is in fase 2 ook de verstedelijkingsopgave (wonen, economie, mobiliteit) meegenomen.

De opdracht voor het ontwerpend onderzoek luidde: “Kom tot een toekomstperspectief voor Noord-Limburg, dat toegesneden is op de identiteit van het gebied en dat richting geeft aan de regionale ambitie om ruimtelijke en sociaal-economische vraagstukken in goede verbinding en in onderlinge samenhang aan te pakken”.

Het regionaal toekomstperspectief, als opbrengst van het ontwerpend onderzoek, vormt een bouwsteen voor de herijking van de provinciale omgevingsvisie, regiovisie en de omgevingsvisies van de regiogemeenten. Maar het is ook input voor de provinciale programma's zoals het LPLG, het Ruimtelijk Voorstel Limburg, de Woondeal, Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL).

Inzicht als onderlegger voor bestuurlijke keuzes De aanpak die in het ontwerpend onderzoek centraal staat, sluit aan bij de behoefte van de regio Noord-Limburg om de ruimtelijke vraagstukken gebiedsgericht op te pakken om een integrale afweging te kunnen maken. Het gaat dus nadrukkelijk om het inzichtelijk maken van de impact van de opgaven zonder op voorhand een

rangorde van meer of minder belangrijk voor de regio mee te geven. De insteek is om met deze aanpak inzicht te krijgen en een basis te leggen voor bestuurlijke keuzes.

VLIEGBASIS DE PEEL

De eventuele reactivering van Vliegbasis De Peel is een complex vraagstuk met een grote impact op de regio. Zowel in het ontwikkelperspectief voor NOVEX-gebied De Peel als in dit ontwerpend onderzoek wordt de reactivering niet als een kansrijk perspectief gezien. Niettemin is het voorstelbaar dat reactivering noodzakelijk is vanuit het perspectief van nationale veiligheid en het verdedigen van het eigen grondgebied. In afwachting van het besluit van het rijk is de reactivering vooralsnog buiten beschouwing gelaten.

Ontwerpend onderzoek Noord-Limburg

Onderzoeksvraag: “Kom tot een toekomstperspectief voor Noord-Limburg, dat toegesneden is op de identiteit van het gebied en dat richting geeft aan de regionale ambitie om ruimtelijke en sociaal-economische vraagstukken in goede verbinding en in onderlinge samenhang aan te pakken”

Doelen ontwerpend onderzoek

Noord-Limburg:

- Op regionaal niveau en gebiedsgericht meer richting en sturing geven aan de opgaven uit de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) Limburg.
- Via scenario's een gebiedsgericht toekomstperspectief schetsen voor de regio Noord-Limburg, geënt op de identiteit van het gebied, dat richting geeft aan de ambitie om de verschillende opgaven (landbouw, natuur, water, energie en het stedelijk gebied) in samenhang aan te pakken met maximale inzet op meervoudig ruimtegebruik.
- Met het toekomstperspectief haakjes bieden voor gemeentelijke omgevingsvisies, de actualisatie van de regiovisie en processen rond het LPLG, het Ruimtelijk Voorstel Limburg, de Woondeal of Waterveiligheid en Ruimte Limburg.

TOTSTANDKOMING EINDRESULTAAT

Het ontwerpend onderzoek kent drie fasen: analyse, scenario-ontwikkeling en toekomstperspectief. In de analysefase zijn de opgaven water en klimaat, natuur, landbouw, wonen en voorzieningen, netwerken en economie en hun onderlinge samenhang in kaart gebracht. Deze opbrengst vormt de onderlegger voor de tweede fase, waarin drie scenario's voor de regio zijn ontwikkeld. Ieder scenario neemt een andere combinatie van opgaven als vertrekpunt, zodat het tot drie verschillende toekomstrichtingen voor Noord-Limburg leidt. Uit deze scenario's zijn samen met alle betrokken partijen de meest kansrijke ingrediënten gedestilleerd. Tot slot is in de derde fase op basis daarvan een toekomstperspectief ontwikkeld.

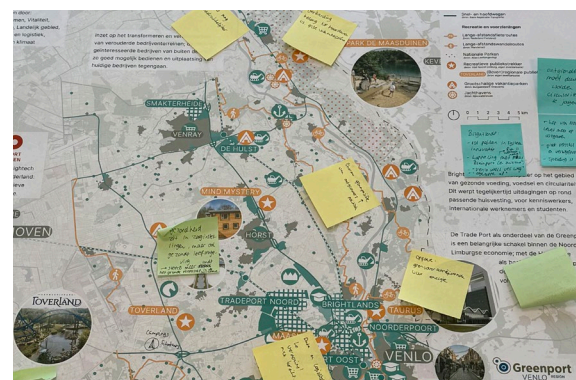
De opbrengst van het ontwerpend onderzoek is tot stand gekomen via uitvoerige bureaustudie, veldwerk en een serie verdiepende interviews met vertegenwoordigers van de acht regiogemeenten Beesel, Bergen, Gennep, Horst aan de Maas, Mook en Middelaar, Peel en Maas, Venlo en Venray, maar ook met Waterschap Limburg en de Provincie Limburg.

Daarnaast vonden er drie werkateliers plaats - in maart, mei en juli 2024 - met vertegenwoordigers van de acht regiogemeenten, waterschap Limburg en de provincie Limburg. In oktober is vervolgens een werksessie met vertegenwoordigers vanuit de regionale programma's en de regiostrategen georganiseerd. Aanvullend hebben in Venlo twee inloopsessies plaatsgevonden om te schaven

aan de verhaallijn voor het toekomstperspectief. Ten slotte is het concept-toekomstperspectief in november uitvoerig besproken in het regionaal portefeuillehoudersoverleg Ruimte en Wonen.

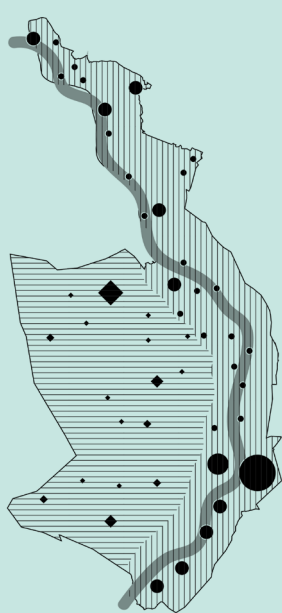
LEESWIJZER

Het rapport is als volgt te lezen. In hoofdstuk 2 wordt de kaderstellende context voor het ontwerpend onderzoek toegelicht. Deze context vormt het vertrekpunt voor de analyse van de opgaven die in hoofdstuk 3 is weergegeven: na een beknopte landschappelijke en ruimtelijke kenschets van de regio Noord-Limburg wordt ingegaan op de opgaven water en klimaat, natuur, landbouw, wonen en voorzieningen, netwerken en economie. Deze analyse mondt uit in een synthese: een overzicht van de dwingende opgaven voor Noord-Limburg waaruit blijkt dat niets doen geen optie is. In hoofdstuk 4 staan drie scenario's voor Noord-Limburg centraal: elk scenario biedt in zichzelf een wenkend toekomstperspectief en brengt oplossingsrichtingen voor de opgaven steeds op een andere manier met elkaar in verband. Aan de hand van deze scenario's zijn de uitgangspunten voor het toekomstperspectief voor Noord-Limburg scherpgesteld. In hoofdstuk 5 staat het toekomstperspectief voor Noord-Limburg in 2050 geschetst, in woord en beeld. Dit toekomstperspectief is gestoeld op de meest kansrijke en aansprekende bouwstenen en principes uit de scenario's.

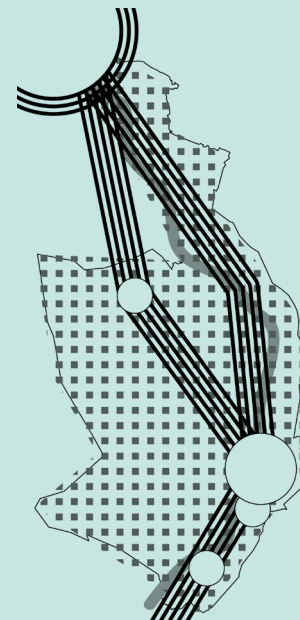
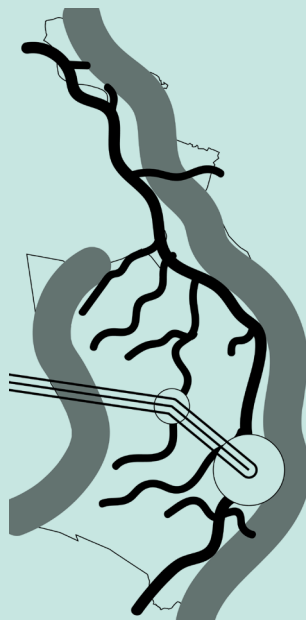
WERKEN MET SCENARIO'S

Om tot een toekomstperspectief voor Noord-Limburg te komen, is gewerkt met scenario's. Deze scenario's zijn integrale denkkaders voor de lange termijn, waarin lopende ontwikkelingen zijn geëxtrapoleerd naar de toekomst en trends worden meegenomen. Elk scenario bood in zichzelf een wenkend toekomstperspectief en bracht oplossingsrichtingen voor de opgaven steeds op een andere manier met elkaar in verband. Daarmee kende elk scenario andere structurerende principes. De scenario's waren bewust extreem om op deze manier de randen van het speelveld aan toekomstrichtingen te verkennen.

DRIE SCENARIO'S VOOR NOORD-LIMBURG

In drie scenario's zijn verschillende combinaties van opgaven gemaakt, om te laten zien dat er voor de regio iets te kiezen valt als het gaat om het gewenste toekomstperspectief. Wel vertrok elk scenario vanuit de eigenheid van het gebied en is in elk scenario meervoudig ruimtegebruik nadrukkelijk onderzocht. Ten slotte staat in alle scenario's het streven naar een gezonde regio en herstel van het bodem- en watersysteem centraal.

OPBRENGST SCENARIORONDE

- In een ambtelijk werkatelier zijn de drie scenario's verdiept en aangescherpt. Aan de hand van een gesprek over de ontwikkelprincipes die in de scenario's besloten lagen, is gedestilleerd wat de dragende principes zijn voor het toekomstperspectief voor de regio:
- Lokale identiteit/DNA en cultuurhistorische verhalen hanteren als vertrekpunt voor het toekomstperspectief: o.a. verschillen oost- en westflank, de ondernemersgeest en het 'maken' van je eigen toekomst, en het landschap van verschillende 'snelheden'.
- Duidelijke richting geven aan de hiërarchie in de voorzieningenstructuur van de regio: rol van kernen t.o.v. elkaar én in (boven)regionaal verband
- Geen snipper-oplossingen maar grondige aanpak van systeemopgaven (bodem, water, natuur).
- Zinvol om onderscheid aan te brengen waar je ruimte houdt voor de transportfunctie van de Maas en waar de natuurfunctie van de Maas meer ruimte moet krijgen.
- Inzet op een gezond productielandschap: kansen voor eiwittransitie, biobased materialen, regionale keten, schoon water en bodem
- Duidelijke driedeling aan verschillende economische deelprofielen: landbouw, recreatie en zorg.

SAMENVATTING

OVER DIT ONTWERPEND ONDERZOEK

Dit ontwerp onderzoek vond plaats op **initiatief** van de acht regiogemeenten in Noord-Limburg en de provincie Limburg, als scherpere en **gebiedsgerichte uitwerking** van de **POVI Limburg**. Het kende drie fasen:

- Fase 1: analyse | inzicht genereren in opgaven en de samenhang daartussen
- Fase 2: scenario's | verschillende integrale denkrichtingen voor de regio, waaruit bouwstenen worden gedestilleerd voor het toekomstperspectief
- Fase 3: toekomstperspectief | een beeldende rapportage met sfeerimpressies en ondersteunende teksten, het verhaal van de regio

Via werkateliers zijn de regiogemeenten, het waterschap en de provincie betrokken en is hun relevante gebiedskennis en expertise meegenomen in de ontwikkeling van het toekomstperspectief.

In het ontwerp onderzoek is toegewerkt naar een **richtinggevend**, wenkend en inspirerend **toekomstperspectief** voor de regio. Dit vormt enerzijds een bouwsteen voor de herijking van de POVI, anderzijds biedt het haakjes voor gemeentelijke omgevingsvisies, de actualisatie van de regiovisie en processen rond het LPLG, het Ruimtelijk Voorstel Limburg, de Woondeal of Waterveiligheid en Ruimte Limburg.

De **identiteit** van Noord-Limburg vormt het **fundament** onder het toekomstperspectief.

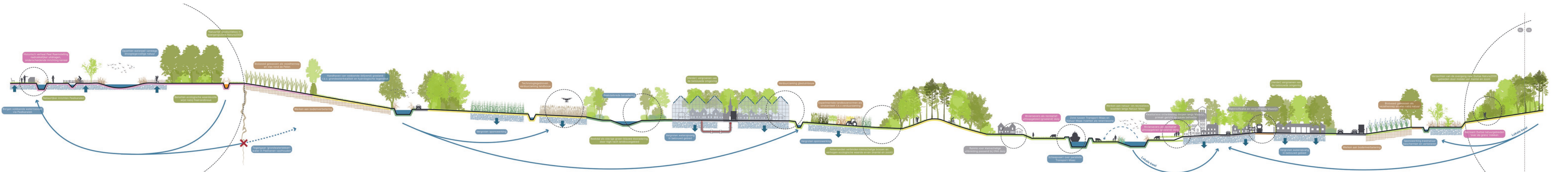
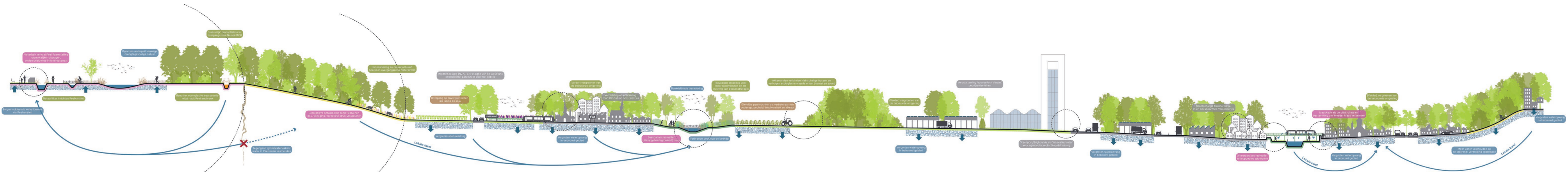
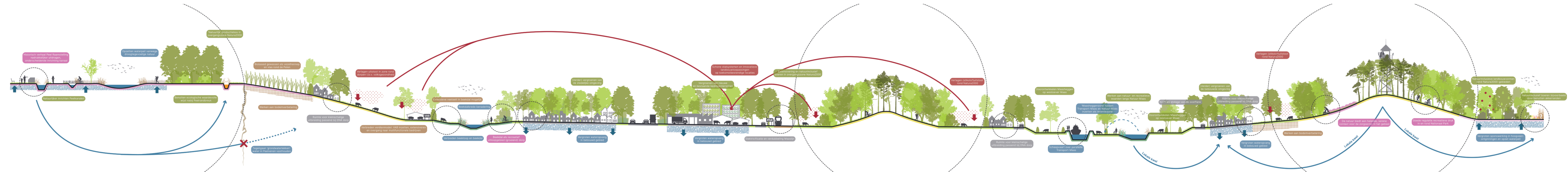
Relevante en urgente doelen uit **aanpalende provinciale trajecten** zijn als vertrekpunt beschouwd.

DWINGENDE OPGAVEN EN BELANGRIJKE KANSEN VOOR NOORD-LIMBURG

De opgavenanalyse toont aan dat de opgaven water en klimaat, natuur, landbouw, wonen en voorzieningen, netwerken en economie sterk met elkaar samenhangen en op verschillende plekken ruimtelijk overlappen. Maar ook wordt duidelijk dat een aantal opgaven onvermijdelijk zijn, omdat wanneer deze niet worden opgepakt, ze een bedreiging vormen voor de ruimtelijke kwaliteit, wonen, werken en beleven, de natuur en het landschap in Noord-Limburg. Op hoofdlijnen levert dit de volgende reeks van onvermijdelijke opgaven en kansen voor Noord-Limburg op:

- **Gezondheid**, en de relatie met de ruimtelijke inrichting vraagt aandacht. Noord-Limburg wil op termijn uitgroeien tot de **gezondste regio van Nederland**.
- De regio heeft te maken met een omvangrijke wateropgave: zowel de **waterveiligheid**, als **-kwaliteit** en **-kwantiteit** staat onder druk. Het robuust inspelen op **extremen in klimaatverandering** staat daarbij met stip op één als **grootste opgave**. Dit vraagt een omslag in het **grondgebruik** in de regio.
- Het werken aan **waterveiligheid** langs de Maas heeft invloed op de wijze waarop gebieden langs de Maas gebruikt en ingericht kunnen worden.
- De **Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)** stelt dat het **watersysteem** in 2027 op orde moet zijn. Een groot aantal beken in Noord-Limburg **voldoet nog niet** aan de KRW. Dit vereist (beekdalbrede) maatregelen om de ecologische en chemische kwaliteit van het water te verbeteren.

- Het leveren van **voldoende en betrouwbaar drinkwater** wordt in Limburg na 2030 een steeds grotere **uitdaging**. Om de drinkwatervoorziening ook in de toekomst op peil te houden is een **transitie van het hele watersysteem** nodig.
- De **Natura 2000-gebieden** in Noord-Limburg verkeren in **slechte staat**. Ze lijden onder **verdroging, verzuring en stikstofoverbelasting**. In natte natuurgebieden vormt een te lage (en fluctuerende) **waterstand** een belangrijk knelpunt. Het is nodig om de stikstofdepositie te verlagen en grondwateronttrekkingen te verminderen. Maar ook meer fundamentele ingrepen zijn nodig – ook buiten het N2000-gebied: **systeemherstel voor bodem en water**, dat om **ruimte** en **ander grondgebruik** vraagt. Daarnaast is er extra ruimte nodig voor de **landelijke bosopgave**.
- De **landbouw** – een belangrijk economische drager in de regio – staat onder druk door onder andere een beperkte verdien capaciteit, het gebrek aan bedrijfsopvolgers, hoge grondprijzen, verdroging en strikte doelen rondom emissiereductie (methaan, stikstof en fijnstof). Een **structurele omschakeling** naar duurzamere landbouw is noodzakelijk.
- Een aantal clusters van **intensieve veehouderijen** zorgt voor hoge emissies van fijn- en stikstof, waar niet alleen de natuur, maar ook dichtbij gelegen woongebieden hinder van ondervinden in de vorm van geuroverlast en een slechte luchtkwaliteit.
- **Vergrijzing en ontgroening** blijven belangrijke demografische ontwikkelingen voor de leefbaarheid van de regio. De ontgroening en vergrijzing leveren **andere eisen** op voor de **woonvraag**, maar ook voor de **zorgvraag** en de **nabijheid van voorzieningen**. Daarnaast heeft grote invloed op de **schaarste op de arbeidsmarkt** en daarmee de inzet van **internationale werknemers** met bijbehorende vraagstukken als huisvesting en integratie.
- De ambitie van de **Woondeal Limburg** is om **10.649 woningen** te realiseren tot 2030. Naast een kwantitatieve woonopgave kent Noord-Limburg ook een **kwalitatieve woonopgave**: er is sprake van een **mismatch** tussen het woningaanbod en de (toekomstige) behoefte.
- Aanvullend op de ambitie in de Woondeal wordt met propositie '**Limburg Centraal**' ingezet op het toevoegen van in totaal **30.000 woningen** nabij de zes **intercitystations** in Limburg, waarvan 6.250 in Venlo.
- De **transportassen** over weg, water en spoor die de regio doorkruisen, zijn voorwaardelijk voor het warm houden van het **vestigingsklimaat** van de regio, zowel voor inwoners als bedrijven. De potentiële '**overflow**' vanuit de groei van de **Brainportregio** levert mogelijk extra druk op de Noord-Limburgse infrastructuur op.
- Er zijn **lokaal grote verschillen** in de bereikbaarheid van steden en dorpen met het openbaar vervoer. Met name de westkant van de regio en de kleinere kernen in de hele regio kennen een **risico op vervoersarmoede**.
- Via de **RES Noord- en Midden-Limburg** wordt gewerkt aan de lokale invulling van de afspraken uit het Klimaatakkoord. De opwek, opslag en transport van voldoende duurzame energie vertaalt zich in een forse ruimteclaim. Tegelijkertijd kent de regio beperkingen voor geothermie, vanwege de geologische **bodemopbouw** en de aanwezigheid van **breuklijnen**.
- Er wordt de komende jaren gewerkt aan de aanleg en uitbreiding van de **Delta Rhine Corridor**, die in de toekomst **waterstof** en **koolstofdioxide** kan gaan transporteren, maar mogelijk ook gevaarlijke stoffen en elektriciteit. Dit vergroot de strategische en economische positie van Noord-Limburg en versterkt de ontwikkeling van een **duurzame economie**. De Delta Rhine Corridor draagt door het beperken van het vervoer van gevaarlijke stoffen via het spoor tevens bij aan het realiseren van de woonopgave in stationsomgevingen.
- Het fundament van de economie van Noord-Limburg bestaat uit **agrofood, logistiek, maakindustrie en toerisme en de vrijetijdseconomie**. Daarbij kent de regio een traditie van ondernemerschap, innovatie en gemeenschapszin. Er liggen grote kansen om vanuit deze kracht het profiel van de regio als 'gezondste regio' te versterken. Daarbij zal de groei van de economie ook moeten bijdragen aan brede welvaart: van een **groei van kwantiteit naar kwaliteit**.

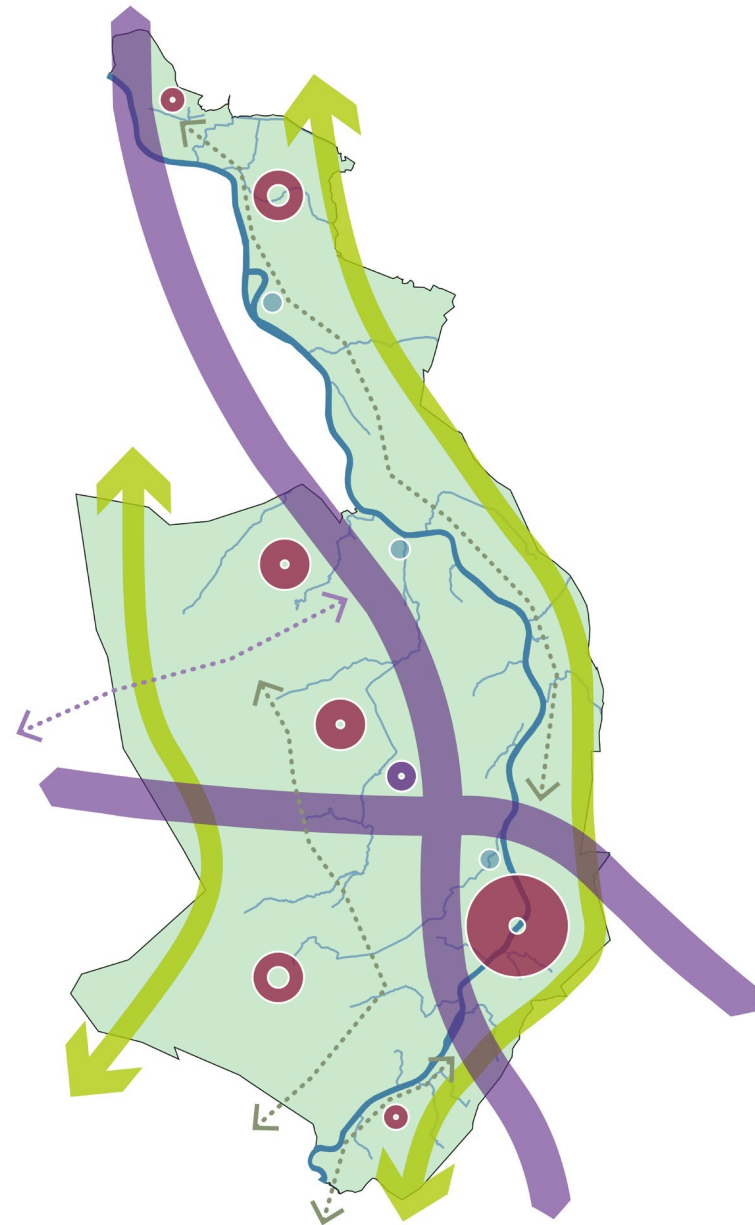
HOOFDLIJNEN TOEKOMSTPERSPECTIEF NOORD-LIMBURG 2050

Noord-Limburg is in 2050 een **productieve, gezonde en duurzame regio**, omlijst en dooraderd met robuuste groenblauwe assen: de Peelvenen op de westflank, de groene gordel met de Maasduinen op de oostflank, Moeder Maas als blauwe ruggengraat en de beken als belangrijke dwarsverbindingen. Er zijn duidelijke keuzes gemaakt in grondgebruik om zo het bodem- en watersysteem toekomstbestendig en in balans te krijgen.

In 2050 heeft Noord-Limburg de **kwaliteit van haar contrasten** weten te benutten: het zandland en het rivierland, het handgemaakte en productieve landschap naast het natuurlijke en ontspannen landschap, de barrières die de regio afbakenen en de sterke gemeenschappen die de regio bij elkaar houden.

Deze identiteit is in 2050 omgezet in een **complementaire en onderscheidende leefomgeving en economie**. Het economisch profiel bestaande uit sectoren als agrofood, logistiek, maakindustrie, vrijetijdseconomie en zorg is sterk verweven met het **wordingsverhaal** van de regio. Tegelijkertijd levert de keuze voor deze regionale economie grote winst op voor de **kwaliteit van het landschap en de leefomgeving**. Het werken aan Noord-Limburg als een gezonde regio maakt dat water, bodem en economie hand in hand gaan, waarvan de ruimtelijke kwaliteit en ook de natuur mee profiteren.

Tegelijkertijd heeft Noord-Limburg in 2050 ook haar **gunstige geografische ligging** op de as Rotterdam, Brainport en Ruhrgebied weten te verzilveren. Belangrijke transportassen over weg, spoor en water zijn in 2050 ook belangrijke economische assen die mensen, goederen en kennis van Noord-Limburg verbinden met de omliggende regio's, waarbij de Brightlands Campus een impuls aan de **kennisontwikkeling, circulaire economie en samenwerking** met onderwijs en ondernemers geeft.

HOOFDLIJNEN ONTWIKKELPRINCIPES NOORD-LIMBURG 2050

- Stevig **groenblauw raamwerk** borgt robuuste landschappelijke kwaliteit van Noord-Limburg. **Robuuste Peelzone**, met nat hoogveen, als **complementaire natuur-as** tegenover de bosrijke **Maasduinen** en de riviernatuur langs de Maas. De **beekdalen** worden via de **beekdalbrede benadering** versterkt tot **groenblauwe dwarsverbindingen**.
- De Maas: **ruggengraat** van de regio. Zowel als drager van landschap en natuur als economische as voor transport én vrijetijdseconomie.
- De **transport-assen** (noord-zuid en oost-west) dragen samen, met de **Brightlands Campus** als kloppend hart, het economische verhaal van Noord-Limburg. Hierlangs: inzet op nauwere banden, samenwerkingen en kennisuitwisseling met de **Brainportregio** (kennisintensieve maakindustrie), **Land van Cuijk** (innovaties binnen de landbouw), de regio's **FoodValley** en **Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen** (gezonde voedselproductie en biobased bouw materiaal) en **Nordrhein Westfalen** (waterstofeconomie).
- De oude rijkswegen en de Middenpeelweg als **etalageroutes** van de regio.
- **Ruimtelijke ontwikkeling** sluit aan op transitie naar kenniseconomie en bijbehorend **voorzieningenniveau** in sterke en vitale kernen. Ordening langs vier treden:
 - In en rond Venlo: **schaalsprong** in woningbouw, voorzieningenniveau en mobiliteit. Gerichtte inzet op **binden jongeren** en het behoud en aantrekken van **(internationale) kenniswerkers**.
 - Middelgrote groei (**wonen, werken en voorzieningen gekoppeld**) in Venray en Horst **waarbij geprofiteerd wordt van de** nabijheid van het station.
 - **Kwalitatieve groei**, passend bij de maat, schaal, het DNA en de gewenste clustering van **interlokale voorzieningen** in en rondom **Gennep en Panningen**. **Mook en Reuver** groeien door tot **aantrekkelijke woonmilieus** voor forenzen op de **Maaslijn** met sterke oriëntatie op regionale voorzieningencentra buiten de regio.
- Kleinere kernen: **kwalitatieve groei** om aan de **lokale woningbouw-behoefte** te voldoen, **dorpsranden af te hechten** en **bijzondere woonmilieus** te faciliteren. Speciale aandacht voor de **vitaliteit van de kleine kernen**.
- Toekomstbestendige landbouw in **wisselende landbouwprofielen** die meekleuren met water- en bodemcondities: van akkerbouw die zich richt op eiwitrijke teelten of op de biobased keten, tot gespecialiseerde (clusters van) veehouderijen/intensieve land- en tuinbouwbedrijven in schone systemen op toekomstbestendige locaties en in toenemende mate gebaseerd op kringlooplandbouw.
- Aantakking **Delta Rhine Corridor**, enerzijds als aanjager van de verduurzaming van de regionale economie en **innovaties op Brightlands Campus**, maar ook als voorwaarde voor de binnenstedelijke ontwikkeling van Venlo.
- De **opwek en opslag van duurzame energie** vraagt om ruimte en een upgrading van het energiesysteem.
- Samenhangend pakket van **mobilitetsoplossingen** op drie schaalniveaus:
 - Verbeteren kwaliteit van de **spoorverbindingen: intensivering** traject **Eindhoven-Venlo** en **elektrificatie en verdubbeling van de Maaslijn**. Stations Venlo, Venray en Horst-Sevenum als belangrijke knooppunten.
 - Integreren diverse lokale vervoerssystemen in Noord-Limburg in één toegankelijk systeem: **publieke mobiliteit**.
 - Opwaarderen van de kwaliteit van het **fijnmazige netwerk** van **fietsroutes en veerponten**.

NAAR EEN TOEKOMSTBESTENDIG EVENWICHT TUSSEN LANDBOUW EN NATUUR

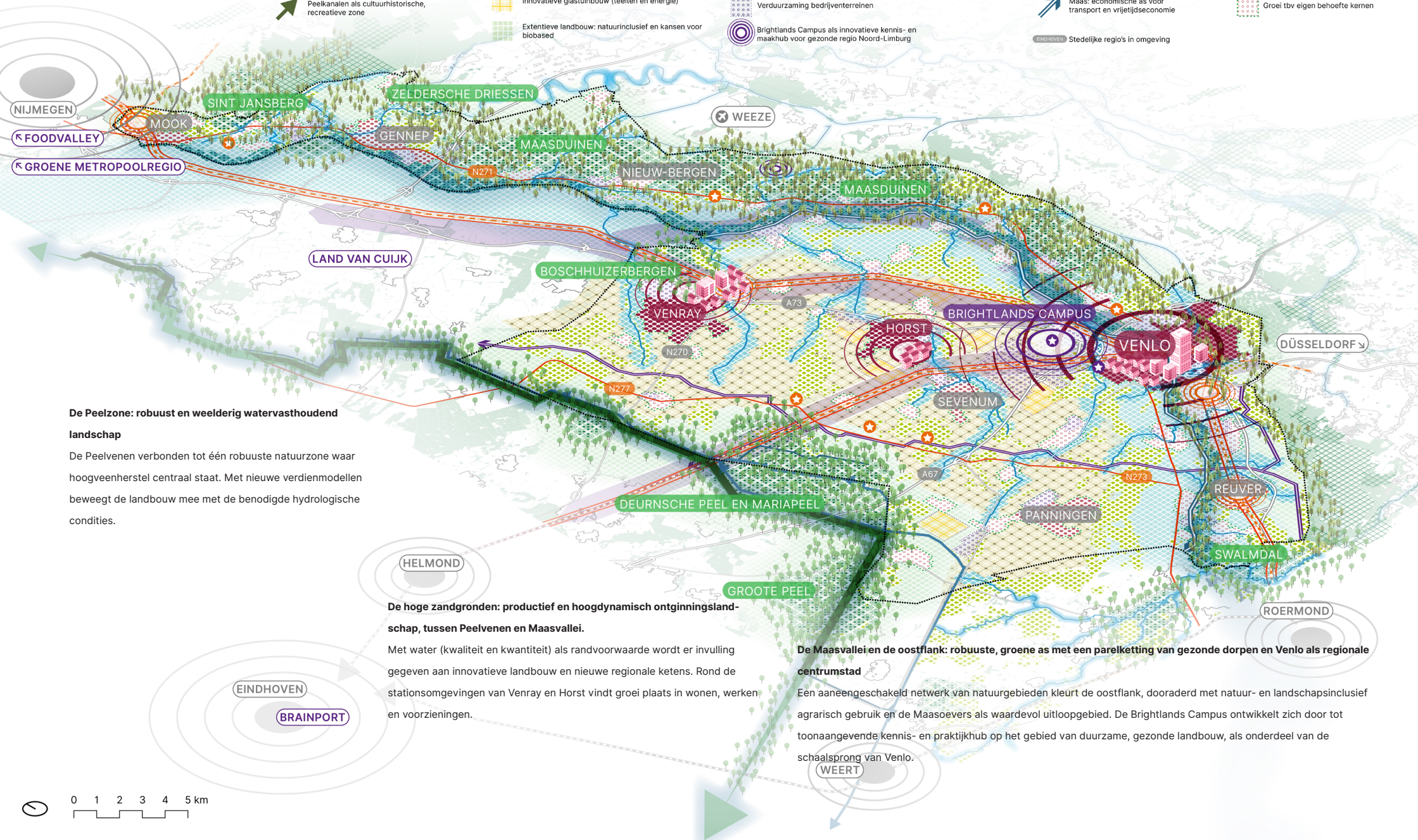
- Beekdalbrede benadering: natuurherstel en groenblauwe verbinding Maas <-> natuurrassen op de flanken
- Maas: ruimte voor natuurlijk systeem met hoogwaterbescherming op de juiste plek
- Maasvallei: laagdynamisch landschap met nadruk op de waardevolle cultuurhistorische, natuurlijke en landschappelijke elementen
- Robuuste natuurrassen
- Peelkanalen als cultuurhistorische, recreatieve zone
- Beschermde natuur: Natura2000
- Natuurnetwerk Limburg
- Overgangsgebieden (indicatief: 500 m.) rond Natura2000 i.c.m. bossenstrategie, biobased teelten, productiebos en/of agroforestry.
- (Hoog)productieve landbouw: de juiste agrarisch bedrijf op de juiste plek, meekleurend met bodem en watercondities
- Innovatieve glastuinbouw (teelten en energie)
- Extensieve landbouw: natuurinclusief en kansen voor biobased

NAAR EEN KLIMAATNEUTRALE EN CIRCULAIRE SAMENLEVING

- Intensivering spoor: Eindhoven-Venlo Elektrificatie en verdubbeling Maaslijn
- Versterken regionale functie stations: knooppunten in het publieke mobiliteitssysteem
- Wels Meer: innovatiecluster voor landbouw en energie
- Delta Rhine Corridor: kansen voor verduurzaming en innovatie
- Verduurzaming bedrijventerreinen
- Brightlands Campus als innovatieve kennis- en maakhub voor gezonde regio Noord-Limburg

NAAR EEN STERKE REGIO MET KRACHTIGE STEDEN EN DORPEN

- Economische kennisassen naar omliggende regio's:
 - Brainport: kennisintensieve maakindustrie
 - Land van Cuijk: innovaties in landbouw
 - Foodvalley en Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen: gezonde voedselproductie en biobased bouwmaterialen
 - Nordhein Westfalen: waterstofeconomie
- 'Etalages' van de oostflank (N271) en de westflank (Napoleonsbaan/N273 en Middenpeelweg/N277)
- Maas: economische as voor transport en vrijetijdseconomie
- Stedelijke ontwikkeling gekoppeld aan economische assen
- Schaalsprong Venlo
- Verstedelijking richting stationsomgeving in Horst en Venray
- Kwalitatieve groei, passend bij de maat, schaal, het DNA en de gewenste clustering van interlokale voorzieningen
- Groei tbv eigen behoefte kernen

De Peelzone: robuust en weelderig watervasthoudend landschap

De Peelvenen verbonden tot één robuuste natuurzone waar hoogveenherstel centraal staat. Met nieuwe verdienmodellen beweegt de landbouw mee met de benodigde hydrologische condities.

De hoge zandgronden: productief en hoogdynamisch ontginningsland-schap, tussen Peelvenen en Maasvallei.

Met water (kwaliteit en kwantiteit) als randvoorwaarde wordt er invulling gegeven aan innovatieve landbouw en nieuwe regionale ketens. Rond de stationsomgevingen van Venray en Horst vindt groei plaats in wonen, werken en voorzieningen.

De Maasvallei en de oostflank: robuuste, groene as met een parelketting van gezonde dorpen en Venlo als regionale centrumstad

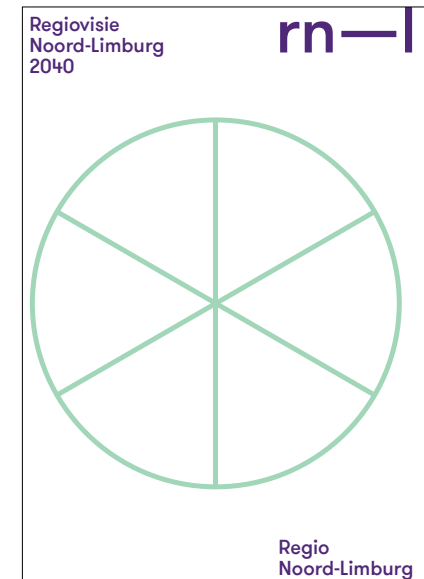
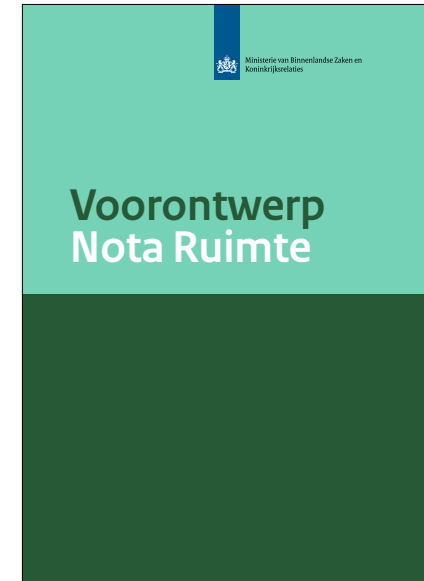
Een aaneengeschakeld netwerk van natuurgebieden kleurt de oostflank, dooraderd met natuur- en landschapsinclusief agrarisch gebruik en de Maasoeveren als waardevol uitloopgebied. De Brightlands Campus ontwikkelt zich door tot toonaangevende kennis- en praktijkhub op het gebied van duurzame, gezonde landbouw, als onderdeel van de schaalsprong van Venlo.

2

Context en kaders

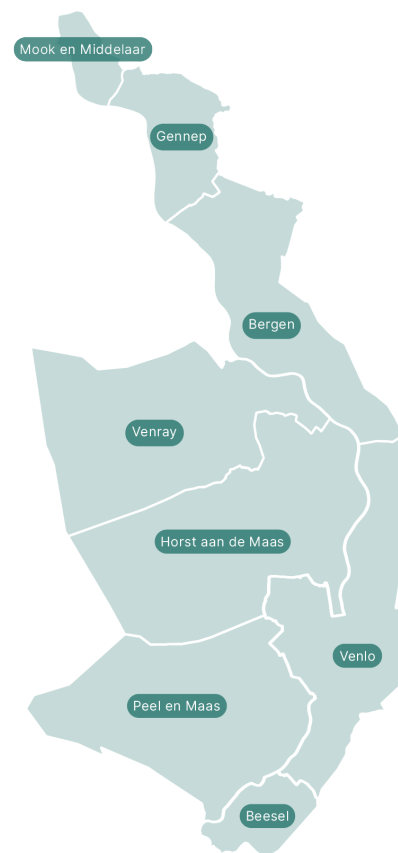
In Noord-Limburg landen verschillende relevante en urgente opgaven, doelen en ambities. Sommige doelen zijn hard, in de zin dat ze wettelijk zijn vastgelegd. Het is echter nog niet voor al deze doelen scherp wat de exacte omvang, invulling en termijn zal zijn. Andere doelen zijn zachter: deze kennen geen wettelijke basis, maar zijn ontstaan uit (al dan niet gezamenlijke) lokale wensen en ambities, zoals in de gemeentelijke omgevingsvisies van de regiogemeenten.

De belangrijkste kaderstellende context voor Noord-Limburg wordt op dit moment gevormd door de regiovisie Noord-Limburg 2040, de Provinciale Omgevingsvisie (POVI), het Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG), het Ruimtelijk Voorstel Limburg en de nationale Nota Ruimte (Voorontwerp). Ook heeft iedere regiogemeente lokaal ruimtelijk beleid, vaak in de vorm van een integrale Omgevingsvisie. De kaders die uit deze documenten volgen, staan hieronder beknopt toegelicht.

GOV'I'S REGIOGEMEENTEN

- Beesel: i.o.: staat aan de start van het omgevingsvisietraject met een horizon op 2050; er is nog geen koers vastgesteld.
- Bergen: stelt de ambitie om in 2030 de meest toekomstbestendige gemeente van Nederland te zijn. Bergen werkt aan energie-onafhankelijkheid, duurzame toerisme en recreatie en een passende balans tussen landbouw en landschap.
- Gennepe: zet in op een cultuurrijk Gennepe, met krachtige kernen en vitale werkgebieden, dat hoog, droog en veilig is en met een goed verbonden samenleving.
- Horst aan de Maas: i.o.: de concept-omgevingsvisie zet in op een gezonde woongemeente in een aantrekkelijk landschap met een duurzame en waardevolle economie.
- Mook en Middelaar: i.o.: koestert de groene identiteit, hanteert water en bodem-sturend als vertrekpunt voor ruimtelijke keuzes, zet in op een goede balans tussen recreatie, toerisme, wonen en natuur en kiest voor werkgelegenheid die past bij het karakter van de gemeente.
- Peel en Maas: stelt het geloof in de kracht van vitale gemeenschappen centraal bij het werken aan de toekomst. Vanuit de kernkwaliteiten van verschillende deelgebieden wordt ingezet op een duurzame, gezonde en veilige leefomgeving.
- Venlo: i.o.: zet in op een schaa sprong van Venlo, met een vitale leefomgeving als uitgangspunt, met klimaatbestendigheid en een mobiliteitstransitie als voorwaarden en vanuit een economie die stuurt op brede welvaart.
- Venray: werkt de komende 10-20 jaar aan een groene woonomgeving, waar de agrarische sector bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, waarbij Venray nog steeds fungeert als regionaal voorzieningshart.

REGIOVISIE NOORD-LIMBURG 2040

- Noord-Limburg wil in 2040 de gezondste regio zijn, gedragen door Ondernemen en innoveren: Gezond ondernemen
 - Vitaal en gezond: Gezond zijn en gezond blijven
 - Toerisme en Leisure: Gezond leven
 - Landelijk gebied: Gezonde leefomgeving
 - Mobiliteit en logistiek: Gezond verbinden
 - Energie en klimaat: Gezond leefklimaat
- Een aantal belangrijke speerpunten zijn:
 - Noord-Limburg als plek voor het ontwikkelen, produceren en verzenden van voedsel, met focus op kwaliteit ipv op kwantiteit.
 - Transformatie naar een kennisintensieve, circulaire en innoverende economie; Brightlands Campus draagt bij aan ontwikkeling agrofood, logistiek en toerisme & leisure.
 - Gezond ecosysteem van gemeenschappen, waarbij ook arbeidsmigranten en internationale werknemers gevestigd zijn in de regio.
 - Het laten groeien van de toeristische sector tot een volwaardige speler in de economie, met veel werkgelegenheid en benutten van de natuur als bron voor toerisme.
 - Agrarische sector maakt omslag van kwantiteit naar kwaliteit; onderwijs en Brightlands Campus zijn daarbij belangrijke spelers.

POSITIEVE GEZONDHEID

De regio Noord-Limburg kiest bewust en doelgericht voor gezondheid als basis om prettig te kunnen leven, werken, ontwikkelen en samenwerken. Bij ruimtelijke afwegingen is de balans tussen kwaliteit, gezondheid en duurzaamheid steeds belangrijker, waarbij de identiteit van de regio de basis vormt. Het principe 'Positieve Gezondheid' helpt daarbij omdat dit een brede blik op gezondheid geeft via zes dimensies. Die brede benadering draagt bij aan het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. Maar Positieve Gezondheid gaat ook over een gezonde woon- en leefomgeving die inwoners uitdaagt om te bewegen. Een woonomgeving die veilig, duurzaam en klimaatbestendig is. Met fiets- en wandelpaden die goed bereikbaar en veilig zijn. Met bereikbare voorzieningen die zorgen voor sociale (ver)binding. Maar bijvoorbeeld ook het verbeteren van de luchtkwaliteit.

Figuur 2. Positieve gezondheid in woon- en leefomgeving. Beeld door Institute for Positive Health.

PROVINCIALE OMGEVINGSVISIE (POVI) LIMBURG

- Limburg wil haar inwoners een goed vestigingsklimaat bieden, met sterke sociale cohesie en uitstekende omgevingskwaliteiten. Een duurzame, circulaire en inclusieve economie speelt hierin een sleutelrol.
- Het toekomstbeeld voor 2030 - 2050 wordt als volgt ingekleurd:
 - Limburg is stevig ingebed in Euregionaal verband.
 - Steden en dorpen zijn geleidelijk getransformeerd naar veilige en klimaatadaptieve leefomgevingen met duurzame woningen met respect voor monumentale en identiteitsbepalende onderdelen. Limburg is aangesloten op robuuste (inter)nationale energienetwerken: opwekking van duurzame energie is verweven in dorpen en steden en op grootschalige productielocaties.
 - Overgangen landelijk - stedelijk gebied zijn ingericht voor stads(kringloop)landbouw, recreatie, natuur- en landschapsbeleving en klimaatadaptieve voorzieningen.
 - Goede bescherming van grondwaterlichamen, gereserveerd voor drinkwatervoorziening. Beekdalen zijn klimaatadaptief. Meer ruimte voor water, klimaatbossen, natuurgerichte vormen van landbouw en vrijetijdseconomie.
 - Natuurnetwerk Nederland (NNN) en Natura 2000-gebieden zijn robuust en sterker onderling verbonden, met multifunctionele overgangszones daaromheen.
 - Buiten de groenblauwe mantel bepaalt kringlooplandbouw in belangrijke mate het grondgebruik in Noord- en Midden-Limburg.
- De POVI ondergaat per 2024 een herijking die in de loop van 2025 tot een vastgestelde POVI 2.0 moet leiden.

LIMBURGS PROGRAMMA LANDELIJK GEBIED (LPLG)

- Uit Europese en nationale wetgeving volgt dat er voor de opgaven natuur, water en klimaat een aantal harde doelen te realiseren zijn. In een eerste conceptversie van het LPLG is uiteengezet welke doelen er behaald moeten worden in relatie tot deze opgaven. Deze doelen zijn geformuleerd als opdrachten aan de gebiedspartijen die samenwerken in de LPLG-deelgebieden (Zuid-Limburg, de Meinweg, Maasduinen en de Peel).
- Natuur:
 - Stikstofreductie
 - Areaaluitbreiding (Ontwikkelopgave Natuur, deadline 2027)
 - Instandhoudingsdoelen natuurkwaliteit (per direct voorkomen van verslechtering van natuur in Natura 2000-gebieden)
 - Hydrologische doelen
 - Groenblauwe dooradering
- Water:
 - Schoon oppervlakte- en grondwater (kwaliteits- en kwantiteitsdoelen voor grond- en oppervlaktewater, deadline 2027)
 - Goede toestand grondwaterlichamen
 - Goede zoetwaterbeschikbaarheid
- Klimaat:
 - Reductie van uitstoot broeikasgassen
 - Koolstofvastlegging
- Limburg heeft hier vier specifiek Limburgse doelen aan toegevoegd:
 - Perspectief voor sectoren
 - Houdbare vergunningverlening
 - Leefbaarheid
 - Landschappelijke kwaliteit

NOTA RUIMTE (VOORONTWERP)

De voorontwerp Nota Ruimte is een ruimtelijke vertaling van de opgaven voor Nederland richting 2050, met een doorkijk naar 2100. Het is een tussenstap op weg naar een definitieve Nota Ruimte, die een voor het Rijk bindende visie vormt. De opgaven en keuzes zijn gebundeld in drie 'bewegingen' die onderling sterk verbonden zijn.

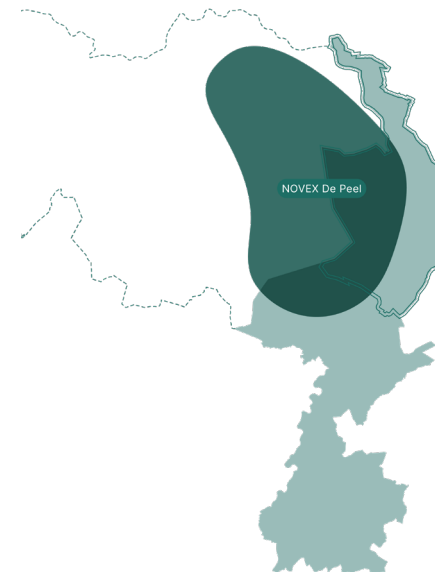
1. Beweging naar een toekomstbestendig evenwicht tussen landbouw en natuur
 - Landbouw en natuur meer met elkaar verweven.
 - Landbouw en natuur meer aanpassen aan de fysieke condities in een gebied.
 - Zorgvuldig omgaan met landbouwgrond, om voldoende ruimte te houden voor de landbouw.
2. Beweging naar een klimaatneutrale en circulaire samenleving
 - Energie besparen en zoveel mogelijk lokaal opwekken.
 - Vraag en aanbod dicht bij elkaar brengen in de regio's.
 - Bestaande werklocaties en milieuruimte intensiever benutten.
3. Beweging naar sterke regio's, steden en dorpen in heel Nederland
 - Versterken van ruimtelijk-economische ontwikkeling in regio's in het oosten, noorden en zuiden van Nederland.

MEERKLEURIGE TOEKOMST IN DE PEEL: EEN ONTWIKKELD PERSPECTIEF OP WEG NAAR 2050 (NOVEX)

De Peel is door het kabinet aangewezen als een van de zestien nationale aandachtsgebieden voor herinrichting. In NOVEX De Peel werken alle overheden, als één overheid, samen met de streek aan een duurzame toekomst voor de Peel. NOVEX staat voor extra uitvoeringskracht en de ambitie om als Rijk en regio samen te investeren in de toekomst van de streek. Richtinggevend daarbij is het 'zich ontwikkelend toekomstperspectief' voor de Peel vanuit het besef dat niet overal alles kan of in dezelfde mate. Daarbij is onderscheid gemaakt in drie ontwikkelzones:

- Groen is de kleur van de Natuurlijke Peel in drie nuances: de Peelvenen, de beekdalen en het Maasdal. Hier krijgen natuur, bodem en water en gezondheid voorrang. Deze delen van de Peel worden natter en natuurlijker.
- Geel is de kleur van de Ondernemende Peel in drie nuances: het grootse productielandschap van de noordelijke horst, de afwisselende dekzanden op de flanken en de oude vruchtbare gronden. Ruimte voor economische activiteiten en energieopwekking hebben hier prioriteit.
- Rood is de kleur van de Leefbare Peel in drie nuances: de centrale steden, de verstedelijkte kernen en leefbare dorpen. Leefbaarheid, beleving en een gezonde leefomgeving staan hier voorop.

3

Analyse

KENSCHETS NOORD-LIMBURG

→ De regio Noord-Limburg bestaat uit **acht gemeenten**: Beesel, Bergen, Gennep, Horst aan de Maas, Mook en Middelaar, Peel en Maas, Venlo en Venray. Venlo is de centrumstad van de regio. Aan de westkant van de Maas zijn Venray, Horst en Panningen de grootste kernen, die als een krans om de ooit zo moerassige Peel heen liggen.

→ Op **Euregionale schaal** kenmerkt de regio Noord-Limburg zich door haar gunstige geografische ligging tussen Brainport Eindhoven, de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen en het Ruhrgebied. Dit biedt de regio een goede uitgangspositie qua **vestigingsklimaat**, voor mensen en bedrijven. Belangrijke transportassen over wegen, spoor en water doorkruisen en verbinden de regio met omliggende (Europese) regio's en brengen mensen, goederen, energie en grondstoffen naar de plek van bestemming. De **Maasvallei** fungeert daarin als een **natuurlijke, authentieke en langzame tegenhanger**. Hier zijn veel kleine (verstedelijkte) historische

kernen te vinden, omgeven door natuurparels zoals de Maasduinen op de oostflank en de Peelvenen op de westflank.

→ Noord-Limburg kent van west naar oost duidelijk **verschillende gezichten**, met de Maas als natuurlijke grens én verbinder daartussen. De oost- en westflank in de regio hebben niet alleen ieder hun eigen landschappelijke verhaal en identiteit, maar kennen ook een andere oriëntatie: waar mensen werken, hun boodschappen doen, waar ze recreëren en welk dialect ze spreken. Om te begrijpen hoe, waar en waarom opgaven zich in Noord-Limburg op een bepaalde manier uiten, is begrip van het onderliggende landschap en landgebruik door de eeuwen heen onontbeerlijk.

→ Noord-Limburg kent duidelijk **herkenbare landschappelijke structuren**, die veelal noord-zuid georiënteerd zijn, parallel aan de Maas. Allereerst is er de Maas met de Maasvallei: de groenblauwe ruggengraat van de regio met de beken als ribben daar dwars op.

Aan de westkant wordt de Maasvallei omkaderd door de hoge zandgronden en de Peelvenen. Aan de oostkant zijn juist de Maasduinen en Maasterrassen te vinden, met ter hoogte van Venlo en Arcen het duidelijk afleesbare plateau. Bij Mook ligt een grote stuwwal. De eerste bewoners van de regio vestigden zich langs de Maas en dat heeft geresulteerd in een snoer van **cultuurhistorisch waardevolle dorpen en vestingsteden** zoals Gennep, Arcen en (voormalige Hanzestad) Venlo. Het landelijke gebied ligt ingeklemd tussen de Maas en de Rijksgrens. Door deze **geïsoleerde ligging** waren inwoners op de eigen gemeenschappen aangewezen en is de economische vooruitgang lange tijd vertraagd.⁶

→ De ontstaansgeschiedenis van de regio Noord-Limburg is bepalend geweest voor de identiteit van de Noord-Limburgers. De achtereenvolgende **ontginningsperiodes** - eerst ten behoeve van turfwinning, later voor de landbouw - en de **ruilverkavelingsperiode** zorgden voor een grote transformatie

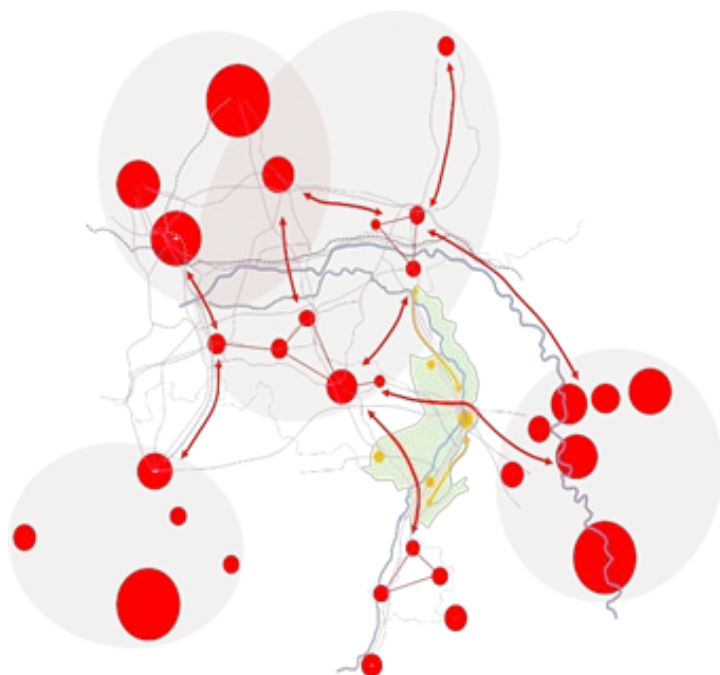
van de westflank van de regio. Door deze omvangrijke ingrepen is het landschap in zekere zin ontworteld. Hier vinden we de oorsprong van de **'Peelmentaliteit'**: bewoners en vooral de agrariërs van de Peel maakten het gebied toen al, en nu nog steeds, zelf. Zij zijn gewend om zelf richting te geven aan hun fysieke leefomgeving, om hun handen uit de mouwen te steken en kennen een duidelijke ondernemersgeest.

- Op de oostflank heeft de landbouw, zoals we die nu kennen, haar weg meer gevonden **in en met het huidige landschap**. De ontworteling van het landschap zoals op de westflank speelt hier in mindere mate. De invloeden van de Maas en de Rijn zijn nog steeds duidelijk zichtbaar op bijvoorbeeld de steilrand en in de rivierduinen. De afwisseling - in oost-west-richting - is groot.
- Hoewel Duitsland zeer nabij is, zijn de **woon-werkrelaties beperkt**, onder andere door de verschillende fiscale regelingen, het gebrekkige grensoverschrijdende openbaar vervoer en kennis van de taal.
- De oostgrens met Duitsland wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van **kloosters**. Tegenwoordig zijn veel van deze kloosters omgevormd tot zorginstelling, waardoor - vooral op de oostflank, maar zeker ook op de westflank - de zorgsector een grote werkgever is: alleen de industrie en de logistieke sector verschaffen meer banen.

Figuur 3. Situering van de regio in de zeventiende eeuw. Kaart door Frederik de Wit.

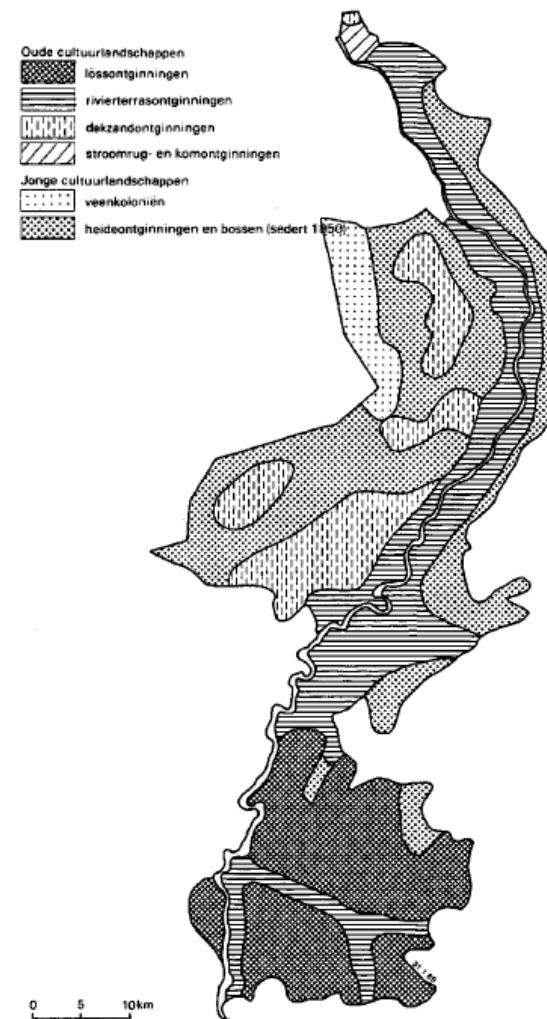
→ De gemeenten en gemeenschappen binnen de regio kennen **verschillende oriëntaties**. Zo zijn de gemeenten in de kop van Noord-Limburg sterk gericht op Nijmegen, maar ook Noord-oost-Brabant. Vanaf Bergen en Venray begint de oriëntatie op het Limburgse, terwijl Venray ook sterk gericht op Oost-Brabant. Kijkend naar de gemeente Beesel is ook een tweedeling te zien; waar de kern Beesel juist gericht is op Roermond, is de kern Reuver meer georiënteerd op Venlo. De indicatieve taalgrens tussen het Kleverlandse dialect en het Oost-Limburgs ligt grofweg boven Panningen, Maasbree en

Figuur 4. Positie Noord-Limburg in de (EU) regio.

Tegelen en is eveneens een goede graadmeter voor de oriëntatierichting van inwoners: meer naar Gelderland en Brabant of meer naar Midden- en Zuid-Limburg.

→ Binnen de gemeenten is de **gemeenschapszin groot**, met name gericht op de eigen inwoners en kern. Het verenigingsleven is sterk ontwikkeld. Dit resulteert soms ook in het uitblijven van samenwerking om bepaalde voorzieningen gezamenlijk te dragen: de wens is toch om de leefbaarheid in stand te houden.

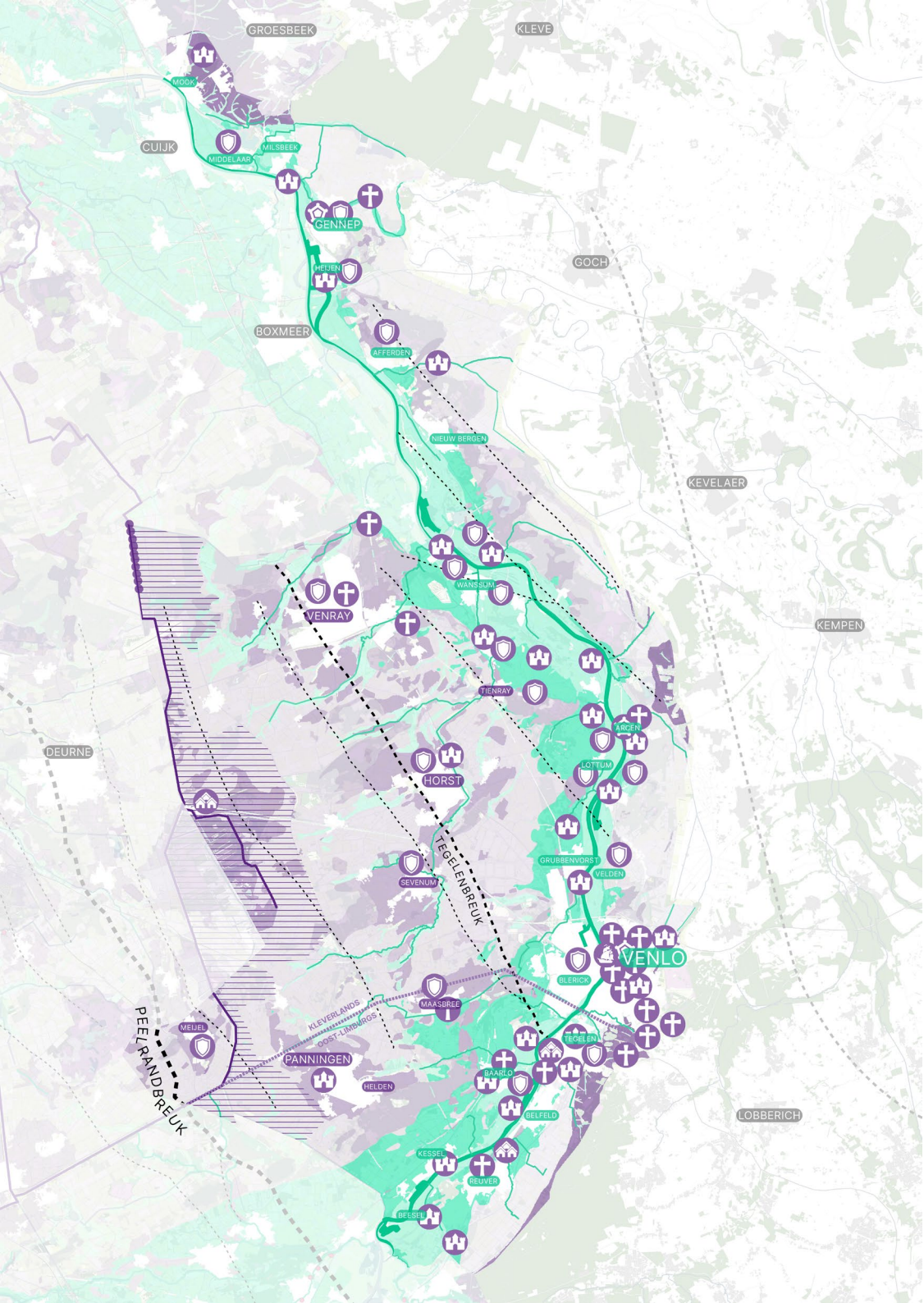

Figuur 5. Het cultuurlandschap van Noord- en Midden-Limburg kent veel overeenkomsten. De noord-zuid-oriëntatie langs de Maas is duidelijk zichtbaar. Bron: Kaart Cultuurlandschapstypen in Noord- en Midden-Limburg. Uit: Renes, J. (1997). Landschappen van Maas en Peel; geschiedenis, kenmerken en waarden van het cultuurlandschap van Noord- en Midden-Limburg.

Noord-Limburg: een regio die rijk is aan de herkenbare contrasten die elkaar versterken en aanvullen:

- Het **zandland** op de westflank.
- Het **grootschalige en handgemaakte** (ontginnings) landschap op de westflank.
- De **ondernemersgeest** en **'handen uit de mouwen-mentaliteit'** op de zandgronden en rond de Peel.
- De **breuklijnen en barrières** die de regio doorsnijden.
- Het **dynamische en hoogproductieve** landschap op de westflank.

- Het **rivierland** in het Maasdal en de oostflank.
- Het **kleinschalige, meer natuurlijke** landschap op de oostflank.
- Het van oudsher **'goede leven op de rijke grond'** in het Maasdal en de oostflank.
- De **sterke gemeenschappen** die de regio binden.
- Het **tragere, meer natuurlijke en ontspannen** landschap in het Maasdal en de oostflank.

LEGENDA

Steden en dorpen

- Kernen (bron: TOPONL)
- Maasdorpen (bron: eigen inventarisatie)
- Zanddorpen (bron: eigen inventarisatie)

Cultuurlandschappen

Rivierengebied (bron: Landschappelijke Bodemkaart WUR, eigen inventarisatie)

- Rivier (W)
- Beekdal/natte laagtes (RIB)
- Stroombeddingen ingesneden rivier met terrassen (RIS)
- Rivierterrassen (RIP)

Hogere zandgronden (bron: Landschappelijke Bodemkaart WUR, eigen inventarisatie)

- Relatief hooggelegen terrassen, terrassen met dekzand en/of welvingen (RIP) (bron: Landschappelijke Bodemkaart WUR, Bodemdata, eigen inventarisatie)
- Dekzanden (HzD)
- Oude bouwlanden (HzO)
- Stuifzanden (HzS)
- Hoogvenen (HzH)
- Stuwwal/tektonisch terras (HzG)

Breuklijn (bron: TNO)

Cultuurhistorie

- Peel-Raamstelling (Defensiekanaal/Zuid-Willemsvaart) (bron: RCE, eigen inventarisatie)
- Militaire verdedigingswerken (bron: RCE, eigen inventarisatie)
- (Voormalige) woeste gronden als onderdeel van Peel-Raamstelling (indicatief) (bron: Topostress, eigen inventarisatie)
- Beschermde stads- en dorpsgezichten (bron: RCE)
- Buitenplaatsen en kastelen (bron: RCE)
- Historische Hanzestad (bron: eigen inventarisatie)
- Historische vestingsteden (bron: eigen inventarisatie)
- Historische heerlijkheden (bron: Genealogie Limburg)
- (Voormalige) kloosters (bron: eigen inventarisatie)
- Taalgrens (indicatief) (bron: Villy Doss Slorings)

0 1 2 3 4 5 km

Figuur 6. Een greep uit de elementen van het DNA van Noord-Limburg: de natuurlijke en door de mens gemaakte structuren die het Noord-Limburg van nu vorm geven.

WATER EN KLIMAAT

→ Het watersysteem van Noord-Limburg wordt gekenmerkt door de grote doorvoerende ader **de Maas**. De Maas is een regenrivier. Door Nederland heen kent de Maas verschillende karakters. Het deel dat door Noord-Limburg loopt betreft de **Zandmaas**, dat grofweg van Roermond tot Cuijk loopt.²⁵ De ondergrondse breuklijnen hebben veel invloed op de loop van de rivier. Eerst stroomt de rivier door een smal dal (Peelhorst) waarna hij zich weer verbreedt (Venloslenk). De Zandmaas slingert weinig en heeft zich diep in verschillende terrassen ingesneden, waardoor van oudsher weinig bedijking nodig is. Pas na de hoogwaters van '93 en '95 zijn dijken aangelegd om, met name, de woonkernen en bedrijven(terreinen) te beschermen.. **Kerken, forten en kloosters**

behoren tot het karakteristieke beeld van de rivier.

→ De **Peelkanalen** zorgen voor de westflank van de regio de hoofdinfrastructuur voor wateraanvoer in het gebied, de beken zorgen voor afvoer. Van oorsprong zijn de Peelkanalen aangelegd voor de ontwatering van het gebied ten behoeve van de landbouw. Ze fungeerden als een efficiënte waterafvoermachine. Richting de toekomst worden ze steeds belangrijker voor de **watertoevoer** in het gebied. Het water dat vanuit de Noordervaart komt wordt via het Kanaal van Deurne, de Helenavaart en het Peelkanaal over het gebied verdeeld. Langs deze kanalen liggen meerdere punten waar het water verder het gebied in kan stromen. De laatste jaren is er in droge periodes niet genoeg

water in de Peelregio, met grote gevolgen voor natuur en landbouw. Daarom zijn er maatregelen genomen (Rijkswaterstaat, waterschap Aa en Maas en Waterschap Limburg) om de **capaciteit** van de Noordervaart te vergroten, waardoor er meer water de Peelregio in kan stromen om verdere verdroging tegen te gaan.²⁶ Ook bij andere Peelkanalen zijn maatregelen genomen. Zo is het Peelkanaal op plekken uitgebaggerd, verbreed en verdiept²⁷. Maar de toenemende opgaven op het gebied van droogte, heviger en onregelmatiger regenval en een tanende biodiversiteit vragen om meer ingrepen. Het **langer vasthouden** van meer water in de omgeving van de Peelkanalen is van groot belang. Hiervoor moet de sponswerking van de bodem worden verbeterd zodat gewerkt kan worden aan een meer watervasthoudend systeem. De

bodemkwaliteit moet omhoog, de infiltratiemogelijkheden moeten worden verbeterd en de grondwaterpeilen moeten omhoog. Dit vraagt om een omslag in het grondgebruik in de regio.

→ **De beken** zijn eveneens belangrijkste structurerende elementen in het landschap van Noord-Limburg. Op de westflank zijn de laaglandbeken te vinden. Dit zijn langzaam stromende, vaak vrij brede beken, met een regelmatige waterafvoer. Op de oostflank zijn terrasbeken te vinden. Hier zijn grotere wisselingen in verval te zien.²⁸ Een aantal beken kent nog hun natuurlijke, meanderende loop. Vaker zijn deze echter rechtgetrokken in de loop van de tijd. Voor de beekdalen ligt een grote opgave richting de toekomst. Ze zijn van oudsher structurerend geweest voor het

landgebruik en daarmee voor de ontwikkeling van de regio. Richting de toekomst is een bredere, integrale blik nodig op de herinrichting van de beekdalen waarbij de condities van het bodem- en watersysteem (weer) meer sturing geven aan het grondgebruik. Bekken moeten meer ruimte krijgen om water vast te houden. Landbouw blijft mogelijk, wanneer deze rekening houdt met het water. Om de beekdalen robuuster te maken is de **integrale, beekdalbrede benadering** zeer kansrijk.²⁸ Hierbij wordt een zonering gehanteerd: de waterfunctie krijgt prioriteit in het laagste/natste deel van de beek. Naarmate je verder op de helling komt, is extensieve landbouw en uiteindelijk een deel intensievere landbouw mogelijk. Dit gaat iets betekenen voor huidige agrariërs en de plekken waar zij nu hun bedrijf

voeren en hangt ook samen met het perspectief voor toekomstbestendige landbouw. Beekdalbrede benadering is ook relevant om wateroverlast in bebouwd gebied te voorkomen en heeft dus ook consequenties bij (her) nieuwbouw van woonwijken en revitalisering van bedrijventerreinen.

→ De **Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)** stelt dat het **watersysteem** in 2027 op orde moet zijn. Dit vereist ecologisch, hydrologisch en geomorfologisch herstel van oppervlaktewateren en behoud of herstel van de fysisch-chemische toestand. Een groot aantal beken in het gebied **voldoet nog niet** aan de KRW. Hoewel het waterschap een flink deel van de KRW-maatregelen heeft uitgevoerd, zullen deze onvoldoende doeltreffend blijken

zolang bijvoorbeeld geen andere eisen aan bestrijdingsmiddelen worden gesteld.

→ **Verdroging** is een andere grote wateropgave in Noord-Limburg. Zeker voor de hogere zandgronden geldt dat er momenteel gemiddeld een diepe grondwaterstand is. Prognoses laten zien dat de grondwaterstanden hier tot 2050 nog verder zullen dalen. Maar ook op de oostflank speelt verdroging sterk. Dit alles heeft effect op landbouw- en natuurgebieden, maar ook komen beken steeds vaker onnatuurlijk droog te staan. Droogte heeft onder andere oogstdepressies, natuurverlies en vissterfte tot gevolg. Vooral **natte natuurtypen**, gevoed door grond- of oppervlaktewater, **ondervinden grote schade** door verdroging²¹. Maar ook droge heide, normaal best bestand

tegen droogte, heeft onder de droogte te lijden. Het oppompen van grondwater voor het bewateren van landbouwgewassen heeft als gevolg dat de grondwaterstand nog verder daalt, waarmee het (de effecten van) droogte verder versterkt²⁰. Niet alleen leiden de droge en hete zomers tot een grotere watervraag van de al kwetsbare natuur, ook de **concurrerende watervraag** voor drinkwater en beregening neemt toe, met een verdere daling van grondwaterstanden tot gevolg²². Om de natuur te beschermen is per 2023 het Natura-2000 beheerplan voor de Peelvenen aangepast waarmee beregenen weer vergunningsplichtig wordt²³. Dit heeft mogelijk grote gevolgen voor het toekomstperspectief van agrariërs in het gebied.

→ De **waterveiligheidsopgave langs de Maas** vraagt continue aandacht en **ruimtelijke reserveringen**, met periodiek aanpassingen van normen en vervolgens van dijken en voorzieningen. Daarmee is deze opgave van grote invloed op de wijze waarop gebieden langs de Maas gebruikt en ingericht kunnen worden. Momenteel wordt vanuit het **Hoogwaterbeschermingsprogramma Limburg (HWBP WL)** gewerkt aan de waterveiligheidsopgave. In totaal gaat het om 54 kilometer primaire waterkering, waaronder ook de Lob van Gennep. Maar in 2017 zijn nieuwe normen vastgesteld voor waterveiligheid. Voor veel dijktrajecten die in het verleden op orde zijn gebracht, betekent dit dat er voor 2050 nog een nieuwe dijkversterking nodig is om te voldoen aan de nieuwe norm. De eerste tranche

dijkversterkingsprojecten die voldoen aan deze nieuwe norm zijn inmiddels opgenomen in het lopende hoogwaterbeschermingsprogramma. Deze tranche moet in 2029 gerealiseerd zijn.

³¹ Nadat de huidige projecten uit het HWBP zijn afgerond, zullen nog vele kilometers aan dijken versterkt moet worden tot aan 2050. In het **programma Maas2050** wordt gewerkt aan een strategie om in 2050 aan deze nieuwe waterveiligheidsnormen te voldoen. Het centrale principe in het Maasprogramma is: **'Ruimte waar het kan, dijken waar het moet'**.

De langetermijnanalyse van de dijkopgave langs de Maas leidt tot het algemene beeld dat de opgaven fors zijn. In totaal moet vóór 2050 nog 121 kilometer aangepakt worden. Hiervan heeft 66 km een hoge urgentie. Uit deze urgente categorie liggen in Noord-Limburg de opgaven rond Venlo en bij Gennep/Mook. ³¹ Voor de dijkversterkingstrajecten is ook gekeken of en welke **meekoppelkansen** in beeld komen. Dit kan bijvoorbeeld gaan om een ontwikkeling in samenhang met woningbouw, natuurontwikkeling of het aanleggen van recreatieve paden. Daarnaast is gekeken of/welke kansen er zijn om de dijkversterkingsoperatie in samenhang met **rivierverruimende maatregelen** op te pakken. Uit deze scan komt in ieder geval het gebied Vierwaarden ten noorden van Venlo in beeld om integraal aan te pakken.

→ Vanuit de **Programmatiese Aanpak Grote Wateren (PAGW)** wordt er langs Maas gewerkt aan het verbeteren van de ecologische waterkwaliteit en het versterken van de natuur.

De PAGW is één van de uit te werken doelen in het project Vierwaarden.

→ In de regio Noord-Limburg liggen zes **drinkwaterwinningen**. Drinkwaterwinning heeft gevolgen voor het grondgebruik. Zo is er rond de winning een verlagingengebied waar de grondwaterstand daalt. Daarnaast wordt er rond de winning een beschermingszone vastgelegd waar regels gelden om het grondwater niet te vervuilen. Met de huidige ontwikkelingen staan het grond- en oppervlaktewater onder druk en dat raakt ook de drinkwaterwinning. De kwaliteit van drinkwaterbronnen verslechtert, onder andere door verzilting van het diepe grondwater en vervuiling van oppervlaktewater en grondwater.

³⁰ Het leveren van **voldoende en betrouwbaar drinkwater** wordt in Limburg na 2030 een steeds grotere **uitdaging**. WML moet net als de negen andere drinkwaterbedrijven in Nederland de productie de komende jaren opvoeren om aan de wettelijke leveringsplicht te voldoen. Om de drinkwatervoorziening ook in de toekomst op peil te houden is een **transitie van het hele watersysteem** nodig. Naast het meer en langer vasthouden van water moet er ook bewuster met drinkwater worden omgegaan.

Verdroging met stip de grootste opgave: groot deel regio kent diepe grondwaterspiegel en is daardoor gevoelig voor verdroging. Dit geldt voor zowel landbouw als enkele kwetsbare natuurgebieden.

Laaglandbeken op de westflank: bredere beken die trager en regelmatig stromen. Terrasbeken op de oostflank: soms dieper ingesleten, grotere wisselingen in verval.

Beekdalen: meer ruimte nodig om water vast te houden. Grondgebruik moet zich hieraan aanpassen.

Vierwaarden: combinatie dijkversterking en rivierverruiming, met natuur verbetering en ruimtelijke ontwikkeling (o.a. verplaatsen jachthaven van Venlo en aanleg van fiets- en wandelpaden).

Groot aantal natuurbeken voldoet nog niet aan KRW (2027). Zonder aanvullende maatregelen in landbouw (bestrijdingsmiddelen) zijn maatregelen onvoldoende doeltreffend.

Peelkanalen: rol verandert van een waterafvoermachine naar een watervasthoudend systeem.

Hoogwaterveiligheidsprojecten langs de Maas. Grote projecten als integrale gebiedsontwikkeling: Lob van Gennep en Vierwaarden. Kleinere projecten: m.n. dijkversterkingen om aan normering te voldoen.

LEGENDA

Watersysteem

Maas
(bron: Basis Registratie Topografie)

Hoofdwatersysteem Peelkanalen
(bron: Basis Registratie Topografie, gemeenten)

Natuurbeken
(bron: Provincie Limburg)

Overige beken
(bron: Basis Registratie Topografie)

Beekdal
(bron: Provincie Limburg)

Overig oppervlaktewater
(bron: Basis Registratie Topografie)

(Recreatie)plassen
(bron: eigen inventarisatie)

Waterkwaliteit

Waterwinningslocatie
(bron: Waterschap Limburg)

Grondwaterbeschermingsgebied
(bron: Waterschap Limburg)

Boringsvrije zones
(bron: Provincie Limburg)

Zand- en grindwinning
(bron: Basis Registratie Topografie)

KRW oppervlaktewaterlichamen
(bron: Waterschap Limburg)

Projectgebied Vierwaarden (indicatief)
(bron: RAGW)

Waterveiligheid

Dijktrajecten
(bron: Waterschap Limburg)

HWBP dijktrajecten
(bron: HWBP)

Overige dijktrajecten met urgente veiligheidsopgave
(bron: Maas2050)

(Middel)hoog overstromingsrisico tot 2050 (>1/300 jr)
(bron: Klimaat-effectstudie)

Droogte

Verdrogingsgevoelige vegetatie
(bron: Provincie Limburg)

Bufferzone verdrogingsgevoelige natuurgebieden
(bron: Provincie Limburg)

Gebieden met diepe grondwaterspiegel (grondwatertrappen VII en VI)
(bron: Basis Registratie Drukgrond)

Daling GLG tot 2050
(bron: Klimaat-effectstudie)

0 1 2 3 4 5 km

Zes drinkwaterwinningen. Drinkwaterwinning heeft gevolgen voor het grondgebruik: verlaging van grondwaterstand en beschermingszone met regels om het grondwater niet te vervuilen. De productiecapaciteit moet de komende jaren worden opgeschroefd om aan de leveringsverplichting te voldoen.

NATUUR

- De regio Noord-Limburg kent een **grote variëteit aan natuurgebieden**. Van hoogveen in het westen van de regio tot bossen en stuifzanden op de oostflank. Een aantal natuurgebieden overschrijdt de provinciale of landsgrens. In totaal zijn er zes Natura 2000-gebieden in de regio, er zijn natuurgebieden die binnen het Nationaal Netwerk Limburg (NNL) vallen, er zijn twee Nationale parken en er is het Grenspark Maas-Swalm-Nette.
- De Natura 2000-gebieden binnen de regio zijn **Boschhuizerbergen** ten noordoosten van Venray, **Groote Peel, Deurnsche Peel en Mariapeel** aan de westkant van de regio - deze Peelvenen liggen deels in de provincie Noord-Brabant, het zeer grote en langgerekte

gebied de **Maasduinen** op de oostflank, het gebied **Zeldersche Driessen** tegen de Duitse grens nabij Gennep, het landgoed **Sint Jansberg** op de Nijmeegse stuwwal en het Swalmdal in het zuiden op de grens met Roermond. Net buiten de regio liggen in Brabant de Natura2000-gebieden De Oeffelter Meent en de Bult en in Midden-Limburg Natura2000-gebied De Meinweg. Deze gebieden zijn aangewezen onder de **Europese Vogel- en Habitatrichtlijn** vanuit het oogpunt van biodiversiteitsbescherming. Eind 2019 zette een uitspraak van de Raad van State een streep door de **Programmatiese Aanpak Stikstof**, omdat de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen onvoldoende gewaarborgd bleek. Dit heeft geleid tot wat we inmiddels kennen als de stikstofcrisis, met grote gevolgen

voor de vergunningverlening aan boerenbedrijven en woningbouw, stevige doelstellingen op stikstofreductie en een intensivering van natuurherstelmaatregelen. De Natura 2000-gebieden in Noord-Limburg verkeren in **slechte staat**. De natuur in de Maasduinen is de laatste jaren aantoonbaar achteruit gegaan en lijdt onder verdroging, verzuring en stikstofoverbelasting.⁷ Voor de Deurnsche Peel en Mariapeel is het beeld eveneens zeer ongunstig. Hier zijn stikstofoverbelasting en de te lage (en fluctuerende) waterstand de belangrijkste knelpunten.⁸ Het is nodig om de stikstofdepositie te verlagen en het grondwaterpeil stabiel te krijgen. Maar ook meer fundamentele ingrepen zijn nodig - ook buiten het N2000-gebied: **systeemherstel voor bodem en water**.

→ Buiten de Natura 2000-gebieden, liggen verspreid over de regio een groot aantal vlekken binnen het **Natuurnetwerk Nederland**. In 2027 moeten alle provincies deze gebieden verder versterkt hebben, wat soms betekent dat ze onderling meer verbonden moeten worden om de robuustheid ervan te vergroten. In Noord-Limburg is de verwervingsopgave inmiddels helemaal afgerond; gedeeltelijk loopt de inrichting nog.^{xxx}

→ Een deel van de natuurgebieden is aangewezen als **Natte Natuurparel**. De ecologische waarde van veel Natte Natuurparels gaat achteruit. Dit komt door de daling van het grondwater, afname van kwelstromen en de toestroom van vervuild grond- en oppervlaktewater. Het ziet er bovendien naar uit dat de gemiddeld

laagste grondwaterstand verder zal dalen, wat de opgave van het instandhouden van deze gebieden verder compliceert ²⁰.

→ De Groote Peel en De Maasduinen hebben de status van **Nationaal Park**. Deze status geeft aan dat deze gebieden bijzonder zijn, met een hoge kwaliteit aan natuur- en belevingswaarde. Er loopt momenteel een traject om het Nationaal Park Maasduinen uit te breiden op Venloos grondgebied en over te gaan op Nationaal Park Nieuwe Stijl; een transitie naar een regionaal landschap. Dit moet bijdragen aan een sterkere identiteit van De Maasduinen, aan de economische ontwikkeling van de regio en de ecologische meerwaarde voor de gemeenschappen. ²⁰ Voor de **Maasduinen** geldt dat sommige delen een

(zeer) **hoge recreatiedruk** kennen, met name tijdens piekmomenten. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Heukelomse Heide, De Hamert en de Ravenvennen. ¹⁰ Voor het Nationaal Park **De Groote Peel** loopt een traject vergelijkbaar met dat van Nationaal Park De Maasduinen naar een Nationaal Park Nieuwe Stijl. Daarbij wordt het onderzoek van de commissie Vreken meegenomen dat kansen ziet in het verbinden met de Peelvenen in onze regio (o.a. Mariapeel, Deurnese Peel).

→ Het **Maasheggenlandschap** is een uniek cultuurlandschap dat van oorsprong op grote delen van de uiterwaarden van de Maas voorkwam - aan beide zijden van de Maas. Hier stonden duizenden kilometers aan heg die nu grotendeels gerooid zijn. Met name het

Maasheggenlandschap nabij Boxmeer is nog goed herkenbaar. Dit is een belangrijke plek voor veel vogels en dassen. Het Brabantse deel van het Maasheggengebied heeft hier dan ook de **Unesco Biosfeerstatus** toegewezen gekregen: een speciale status waar mens en natuur samenkomen. Onder de noemer Herstel Maasheggenlandschap wordt voor het Limburgse deel ingezet op **herstel, ontwikkeling en uitbreiding** van het Maasheggenlandschap.

- Vanuit de **landelijke bossenstrategie** is de ambitie om in Limburg 3.500 hectare nieuw blijvend bos toe te voegen: 1.250 hectare binnen>NNL en 2.250 hectare buiten>NNL. Hierbij wordt expliciet gezocht naar ruimte voor 400 hectare bos in overgangs- en

verbindingzones, 500 hectare beekdalbos, waarbij waterschappen meedenken over hoe bosaanleg gecombineerd kan worden met beekdalontwikkeling.¹¹

- Het **Grenspark Maas-Swalm-Nette** is een grensoverschrijdend natuurgebied in Nederland en Duitsland. Het grenspark beslaat ongeveer 870 km² en omvat 21 natuurgebieden aan weerszijden van de grens. Onder de vlag van het grenspark worden verschillende subsidies aangevraagd en projecten uitgevoerd ten behoeve van natuurontwikkeling, biodiversiteit, soortbescherming, veiligheid, duurzaam toerisme en de bevordering van kleine en middelgrote ondernemingen.³¹

Sint Jansberg: ca. 65 ha. Bosrijk landgoed op Nijmeegse stuwwal met bron- en kwelzones en veenmoerassen. Foto door: el ui

Boschhuizerbergen: 277 ha. stuifzandgebied. Naaldbossen, droge heideterreinen, jeneverbesstru- welen en open stuifzand.

Maasheggen uniek cultuurlandschap met Unesco Biosfeerstatus. Dit zijn gebieden met een speciale status waar mens en natuur samenkomen.

Breed palet aan natte en droge natuur in de regio: natte natuur (o.a. Peelvenen met moeras-achtige gebieden en hoogveen, natte heide, langs de beekdalen) en droge natuur (o.a. zandverstuivingen, naaldbossen, droge heide).

Natuur lijdt onder verdroging. Met name droogtege- voelige natuur heeft het zwaar, o.a. beekdalen.

N2000-gebieden verkeren in slechte staat. Ze lijden onder verdroging, verzuring en stikstofoverbelasting.

Fundamentele ingrepen in water- en bodemsysteem nodig om herstel te verwezenlijken, zowel in als om N2000-gebieden.

Deurnsche Peel en Mariapeel: 2730 ha. Restanten van een oerlandschap van levend hoogveen. Zowel hogere, drogere heideterreinen als lage, vochtige, moerasachtige delen.

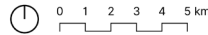
Groote Peel: 1350 ha. Restant van levend hoogveen. Dwars er doorheen loopt een structuur van horsten en slenken, wat het totale gebied zeer afwisselend maakt: droge en vochtige heidegebieden, moerasachtige lage delen, bosjes en natte heide.

Zeldersche Driessen: ca. 80 ha. Bosgebied met loofbos op rivierduinen. Nabij rivier De Niers ook stroomdal- grasland. Foto via: Visit Gennep

Maasduinen: 5270 ha. Omvat uitgestrekte heidevelden, jonge bebossingen, vennen en stuifzanden. De paraboolduinen zijn zeer karakteristiek.

Maasduinen in transitie naar Nationaal Park Nieuwe Stijl.

Maasduinen: grote piekmomenten in recreatiedruk conflicteren met natuur. O.a. Heukelomse Heide, De Hamert, Ravenvennen.

Bossenstrategie ambitie om in Limburg 3.500 ha nieuw blijvend bos toe te voegen: 1.250 ha binnen NNL en 2.250 ha buiten NNL. Hierbij wordt expliciet gezocht naar ruimte voor 400 ha. voor bos in overgangs- en verbindingzones en 500 ha. beekdalbos.

LANDBOUW

→ De **landbouw** - en dan de hele **agrifoodketen** in de breedte - is niet weg te denken uit Noord-Limburg: niet alleen vanwege de **economische betekenis**, maar ook als **beheerder van het landschap**. De regio kent een omvangrijk **agrarisch ecosysteem** van akker- en tuinbouwers, veetelers, maar ook diverse bedrijven die teeltvoorzieningen leveren, machinebouwers, ICT-bedrijven en de hippische branche met internationaal aanzien. De landbouw is economisch van belang voor de regio, maar ook landschappelijk gezien bepalend voor de uitstraling van het gebied. De **verknoping** tussen de verschillende agrarische bedrijfstypen is sterk. Op sommige plekken leidt dit tot **clusters** van technisch uitziende landschappen. Ook is een duidelijk onderscheid zichtbaar in agrarisch gebruik tussen de

west- en oostflank: het agrarisch landgebruik op de oostflank is kleinschaliger en dat op de westflank is grootschaliger en kent meer dan de oostflank een oriëntatie op dierlijke teelten. Clusters van intensieve landbouw zullen blijven bestaan, mits op **toekomstbestendige locaties** en de ontwikkeling is gericht op voldoen aan doelen en kringlooplandbouw.

→ In de landbouw worden de komende jaren stevige doelen gesteld ten aanzien van het reduceren van emissies en het verbeteren van water- en bodemcondities. Dit volgt uit Europese en nationale wetgeving, met het oog op de opgaven rond natuur, water en klimaat. Hieronder vallen het reduceren van (stal) emissies, het verminderen van stikstofdepositie, het verbeteren van de waterkwaliteit

en -kwantiteit en het verminderen van broeikasgassen als CO₂ en methaan. Deze doelen zijn geland in het **Nationaal Programma Landelijk gebied (NPLG)** en doorvertaald in het **Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG)**. Deze doelen zijn geformuleerd als opdrachten aan de gebiedspartijen die samenwerken in de LPLG-deelgebieden (Zuid-Limburg, de Meinweg, Maasduinen en de Peel). Het nieuwe kabinet heeft het NPLG geschrapt en een nieuwe aanpak aangekondigd getiteld "Ruimte voor landbouw en Natuur". In deze aanpak wordt niet afgeweken van de opgaven en doelen, maar wordt een balans gezocht met een toekomstperspectief voor de landbouw.³³

→ Ieder agrarisch bedrijfstype kent in dit gebied haar eigen opgaven en deze opgaven hangen onderling ook weer **sterk samen**. Zo is vanuit de veeteelt, die op een aantal plekken zeer intensief is, de druk op natuur en leefomgeving, als gevolg van stikstof-, fijnstof- en geuroverbelasting duidelijk aanwezig. In de hele regio zijn clusters **intensieve veehouderijen** te vinden. Deze sector heeft qua **ammoniak- en fijnstofuitstoot** een grote impact op lucht en bodem; vooral rondom Ysselsteyn worden hier de WHO-normen overschreden. Maar de veehouderijen hebben ook impact op **stikstof-depositie**: wanneer mest en urine zich in de stal mengen of wanneer mest wordt uitgereden op het land, ontstaat er **ammoniak** (naast methaangas). Wanneer ammoniak neerslaat nabij natuurgebieden, ontstaat er **verzuring**:

hier lijden verschillende habitattypen onder. Dit maakt dat het LPLG nadrukkelijk kijkt naar maatregelen gericht op de landbouw die zich **nabij beschermde natuurgebieden** bevindt. Op de westflank is daarnaast sprake van de teelt van gezonde en veilige voeding, onder andere door de glastuinbouwconcentratiegebieden. De **tuin- en akkerbouw** in deze gebieden zijn grootverbruikers van water en voorzien hierin in belangrijke mate door buffering in waterbassins en hergebruik. Daarnaast doen ze een beroep op de waterbeschikbaarheid in het gebied. Zeker in gebieden nabij verdrogingsgevoelige natuur vormen grondwateronttrekkingen van boeren een zware belasting.³²

→ Noord-Limburg kent verschillende - grotere en kleinere - clusters met **glastuinbouw**. Deze

branche heeft een grote duurzaamheids- en energieopgave, door een relatief grote warmtevraag. In het Klimaatakkoord is de ambitie gesteld om in 2040 een volledig klimaatneutrale Nederlandse glastuinbouwsector te hebben. Dit betekent dat de sector circulair wordt ingericht, met nullozing op het water en zonder broeikasgasemissies. Om deze doelen te halen, is aanvullende inzet nodig.⁴⁵ Hierbij liggen kansen in het (verder) **clusteren** van glastuinbouwbedrijven, waardoor bedrijven samen kunnen werken aan schaalvoordelen en uitwisseling op het vlak van duurzame energie en schoon water. Dit biedt tegelijkertijd meekoppelkansen voor het bredere verduurzamingsvraagstuk in de regio.

→ Noord-Limburg kent een sterke afname van het aantal agrariërs. Veel boeren hebben **geen opvolger**, waarbij dit in de akkerbouw sterker speelt dan in de melkveehouderij. Sinds 2010 is het aantal agrarische bedrijven in de Noord-Limburg met 33% afgenomen, wat meer is dan het landelijk gemiddeld.¹⁶ Deze afname speelt in de hele regio, maar in absolute aantallen zijn hier duidelijke verschillen te zien tussen de oost- en westflank. In de gemeenten Venray, Horst aan de Maas en Peel en Maas zijn sinds 2010 ruim 500 boerenbedrijven gestopt, terwijl dit in de oostflank in dezelfde periode om circa 200 bedrijven gaat¹⁶. Hoewel dit resulteert in minder bedrijven, zetten de resterende bedrijven in op schaalvergroting. Hierdoor blijft de omvang gelijk. De opgave van stoppende agrarische bedrijven heeft

daarnaast verschillende consequenties. Zo is er de opgave van **vrijkomende agrarische bebouwing** en/of agrarische bouwvlakken (bij een sloopverplichting) waar een passende herbestemming voor wordt gezocht: welke nieuwe functies zijn wel en niet wenselijk in deze vrijkomende agrarische opstal? Maar ook werpt het de vraag op hoe het **landschaps-beheer** straks belegd wordt, aangezien agrariërs daarin een niet te onderschatten rol spelen. Kortom: hoe blijft ruimtelijke kwaliteit geborgd en waar kunnen verbindingen worden gelegd met andere urgente opgaven, zoals wonen en recreatie? Zo vormen bijvoorbeeld agrarische spuitzones een belemmering voor woningbouw in het buitengebied en daarmee de voortgang van de aanpak van de wooncrisis.

→ In het kader van stikstofoplossingen speelt ook de beweging naar extensivering een rol. Extensivering vergt grond, maar ook aanvullende verdienmogelijkheden voor de agrariërs. Hoewel er momenteel al verschillende aanvullende verdienopties beschikbaar zijn, waaronder de **eco-regelingen** uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), is de verwachting dat dit onvoldoende is in relatie tot de omvang van de extensiveringsopgave. In het LPLG en de daarbinnen lopende gebiedsprocessen wordt dan ook nagedacht over hoe deze ontwikkeling in Limburg vorm moet krijgen, vanuit de gedachte dat de toegevoegde waarde bij de agrariër terecht komt in plaats van verder in de keten. Maar ook door het stimuleren en aanjagen van nieuwe verdienmodellen zoals van bio-based

bouwen en het faciliteren van goede verwerkingslocaties.

- Tegelijkertijd zien vanuit de sector behoefte aan ruimte om te **intensiveren** om elders te kunnen extensiveren om de natuurdoelen te halen. Deze ruimtevraag is nog niet concreet gemaakt, maar wordt wel als kansrijk gezien op voorwaarde dat dit plaatsvindt op **toekomstbestendige locaties** en als de ontwikkeling bijdraagt aan **natuurdoelen en circulaire economie**.
- Het **aandeel (blijvend) grasland** zal afnemen door het stoppen van (melk)veebedrijven ten gunste van akkerbouw en/of tuinbouw. Dit brengt mogelijk negatieve effecten met zich mee ten aanzien van **grondwateronttrekking**

en de **kwaliteit van het grondwater** door bemesting en gewasbeschermingsmiddelen. ³⁴

- De **samenhang** tussen de landbouwopgaven en **opgaven op het gebied van water, natuur en klimaat** is sterk. Denk bijvoorbeeld aan de afhankelijkheid van de sector van water dat steeds schaarser wordt. Er vindt in Noord-Limburg relatief veel **beregening** plaats uit grondwater, waar het grondwaterpeil al jaren aan het dalen is. De kanalen fungeren als belangrijke **wateraanvoerbron**, maar worden ook steeds kwetsbaarder door vaker voorkomende perioden van droogte ⁵. Maar ook de impact van het bodemgebruik door de landbouw op de waterkwaliteit in beken, natuurgebieden en grote wateren is evident.

Geschakeerd landschap op oostflank: mozaïek van teelten die regelmatig wisselen.

Duidelijk onderscheid tussen west- en oostflank wat betreft agrarisch gebruik: kleinschaliger agrarisch landgebruik op de oostflank, grootschaliger en meer op veeteelt georiënteerde landbouw op de westflank.

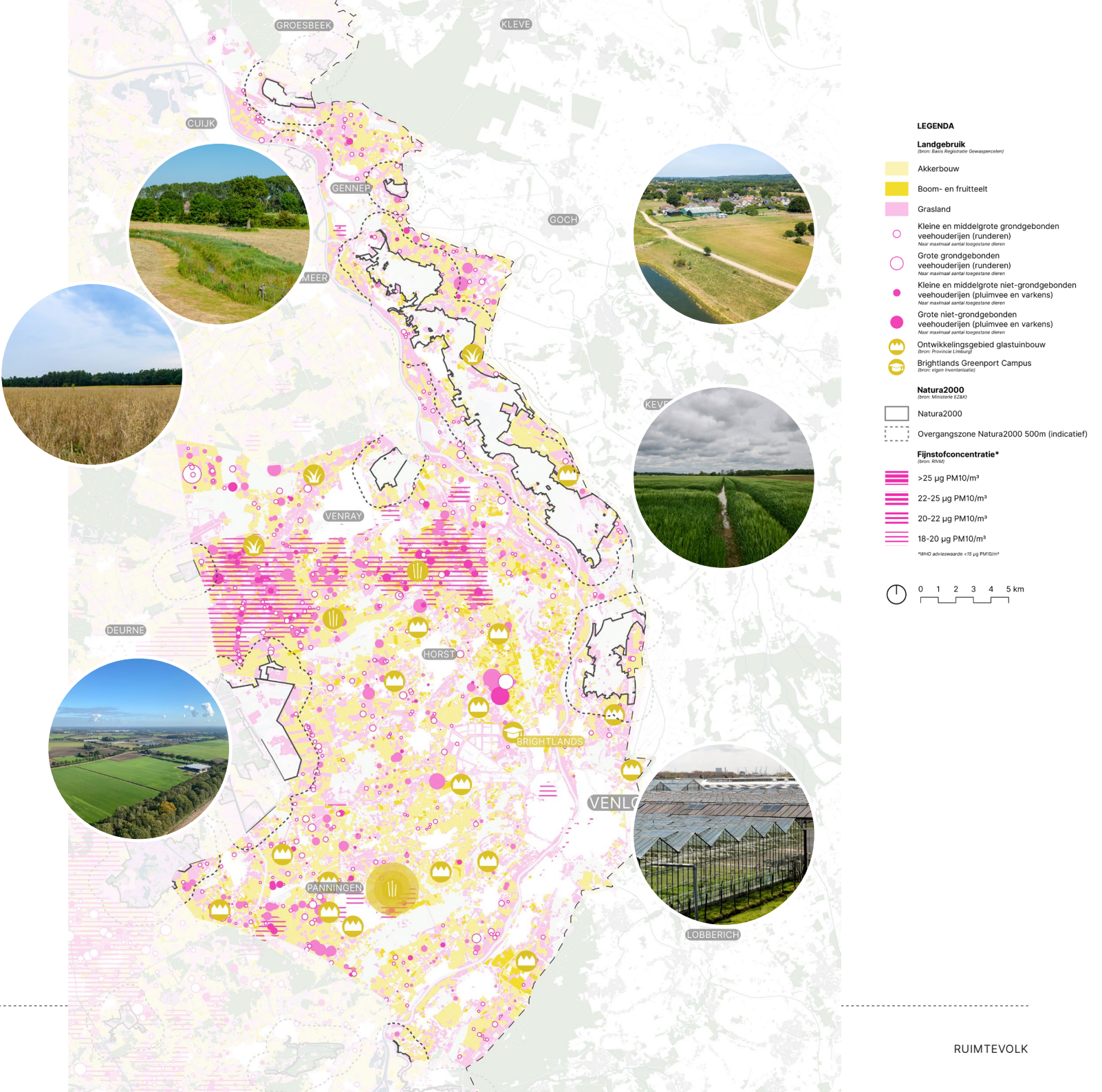
Grote delen van de regio hebben al te maken met een diepe grondwaterspiegel, ook de gebieden met diverse akkerbouwgewassen.

Huidige vormen van landbouw vragen veel van de bodem en hebben grote invloed op de staat van de natuur, met name in de stikstofgevoelige N2000-gebieden. Een toename van het areaal bouwland, door stoppende veehouders, put de bodem meer uit en vraagt meer water.

Ook rond Panningen bevindt zich een concentratiegebied met veel niet-grondgebonden veeteelt.

VAB-opgave groeit, met name in de gebieden met veel veehouderijen. Op termijn kan dit een extra opgave voor de leefbaarheid en vitaliteit voor het buitengebied betekenen: er vormt met veel leegstand namelijk een groter risico op verloederding en mogelijk ondermijning.

Sterke concentratie van (intensieve) veehouderijen. Vooral veel niet-grondgebonden bedrijven (varkens en pluimvee). Dit resulteert in hoge fijnstofconcentraties, onder andere rond de kernen.

WONEN EN VOORZIENINGEN

→ Regio Noord-Limburg groeit de komende jaren nog door in het **aantal huishoudens**. Prognoses laten **tot circa 2036** nog een **groei** zien, daarna wordt er een **afname** verwacht ¹⁴. Binnen de regio zijn hierin duidelijke verschillen te zien tussen gemeenten als het gaat om het moment van dit omslagpunt. Gemeenten Beesel, Bergen, Gennep, Mook en Middelaar en Peel en Maas krijgen voor 2034 al te maken met een terugloop in het aantal huishoudens, in tegenstelling tot Horst aan de Maas, Venray en Venlo: daar stabiliseert de groei vanaf 2038. ¹⁴

→ **Vergrijzing en ontgroening** blijven belangrijke demografische ontwikkelingen voor de leefbaarheid van de regio en vormt daarmee ook een uitdaging voor de economische positie van (de zorgsector in) de regio. Het aandeel

ouderen neemt regionaal fors toe: een stijging van 36% t.o.v. 2020. ¹⁴ De ontgroening en vergrijzing leveren **andere eisen** op voor de **woonvraag**, maar ook voor de **nabijheid van voorzieningen** en de **zorgvraag**. Daarbij liggen kansen in het werken vanuit **positieve gezondheid** en het inzetten op een gezonde woon- en leefomgeving. Hierbij wordt gewerkt aan een leefomgeving die duurzaam en klimaatbestendig is, met goed begaanbare wandel- en fietspaden, laagdrempelige ontmoetingsplekken en sociale activiteiten die voor iedereen toegankelijk zijn. Zeker in de kleine kernen is dit van belang: hier is de vergrijzing relatief groot. Hier wonen relatief minder jongeren dan in de grotere steden. In de kleine kernen speelt de **dubbele vergrijzing** dan ook sterker: binnen de groep 65-plussers

neemt het aandeel 75-plussers toe. ¹⁴ Ook voor de economische positie van de regio vormt vergrijzing een uitdaging: het aantal niet-werkenden groeit fors ten opzichte van het aantal werkenden. Een andere ontwikkeling is dat voor de hele regio een **toename** in het aantal **1-persoonshuishoudens** wordt verwacht. Ook dit vraagt om aanpassing van de bestaande woningvoorraad.

→ Al decennia is de groep **internationale werknemers** belangrijk voor de Noord-Limburgse economie. Voorheen was dit vooral gekoppeld aan seizoenswerk, zoals in de agrarische sector. Momenteel draait deze groep 'jaarrond' mee in verschillende sectoren, zoals de logistiek en maakindustrie, maar ook in de zorg en de vrijetijdseconomie. De inzet van

de regio Noord-Limburg is om internationale werknemers te binden en te boeien. Hiermee gaat ook een **huisvestingsvraagstuk** gepaard, zowel '**short-stay**' maar ook '**long-stay**' of **permanent**. Dit vraagt ook een positief kritische houding naar bedrijven die zich in de regio willen vestigen en volledig afhankelijk zijn van internationale werknemers.¹⁴

- Kijkend naar de **woningbouwopgave** in de regio valt op dat het grootste deel van de totale Limburgse bouwopgave, conform de Woondeal, in Noord-Limburg landt.¹³ De ambitie is om 10.649 woningen te realiseren tot 2030. Om voldoende snelheid te genereren bij deze kwantitatieve opgave is een aantal **sleutelprojecten** benoemd die een financiële bijdrage krijgen van provincie en/of Rijk. In

Noord-Limburg zijn er 23 sleutelprojecten benoemd die corresponderen met de bouw van 2.640 woningen.¹³

- In de Woondeal wordt **extra aandacht** gevraagd voor de opgaven in de **bestaande woningvoorraad**, zoals het levensloopbestendig maken en verduurzamen van woningen, de transformatieopgave van niet toekomstbestendige locaties en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken. Extra aandachtspunt voor specifieke doelgroepen beschouwt Noord-Limburg als een vanzelfsprekend onderdeel van deze opgave.¹³
- Naast een kwantitatieve woonopgave kent Noord-Limburg ook een **kwalitatieve woonopgave**: in de regio is er sprake van een

mismatch tussen het woningaanbod en de (toekomstige) -behoefte.¹⁴ Het werken aan deze opgave kent een belangrijk aandeel in het aanpassen van de bestaande voorraad. Maar ook nieuwbouw dient beter toegespitst te worden op de toekomstige woningbehoefte. Daarnaast is vastgelegd dat woningbouw in principe alleen in en aan de randen van kernen wordt toegevoegd ('straatje erbij').¹³ Meer inzoomend valt op dat de woningmarkt op een aantal plekken meer dan op andere plekken **bovenregionaal** functioneert. Zo kent de omgeving Bergen, Gennepe, Mook en Middelaar een specifieke opgave voor forenzen vanwege de ligging in de nabijheid van de grotere steden Venlo en Arnhem/Nijmegen. Mook en Middelaar heeft een bijzondere positie met een dubbele oriëntatie: de gemeente is zowel

onderdeel van de regio Noord-Limburg als van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Voor de gemeente Beesel geldt eveneens een forenzenopgave, vanwege de ligging tussen Venlo en Roermond in. Veel mensen willen hier in de luwte nabij de stad wonen.

- Recent heeft de Provincie Limburg samen met de gemeenten Heerlen, Maastricht, Roermond, Sittard-Geleen, Weert en Venlo de propositie '**Limburg Centraal**' opgesteld. De inzet is om **nabij de zes intercitystations** in totaal **30.000 woningen** toe te voegen. Een derde deel hiervan is reeds opgenomen in de huidige Woondeal. Rijk en regio gaan de komende tijd aan de slag met het uitwerken van deze propositie tot een verstedelijkingsstrategie.³⁶ Voor Venlo ligt deze propositie in lijn met haar ambitie om haar stedelijk gebied fors te laten groeien rond de stations Venlo, Blerick en Tegelen en dit te koppelen aan de beoogde ontwikkeling als kennisstad om jongeren en (internationale) kenniswerkers aan zich te binden. Ook rond de andere stations in Noord-Limburg liggen verdichtingskansen rond de stations.
- Ook Brainport Eindhoven en Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen kennen grote woningbouwopgaven. Die zijn na 2030 steeds minder binnenstedelijk op te vangen, wat zal leiden tot **druk naar omliggende kernen en regio's** toe, en dus ook naar Noord-Limburg. De overloop vanuit Brainport is al geagendeerd: die vanuit Arnhem-Nijmegen verdient meer aandacht, vooral in combinatie met

opwaardering van de Maaslijn en het realiseren van een intercityverbinding tussen Arnhem en Maastricht.

- De woningbouwopgave vraagt om **verzwaring en uitbreiding van de energie-infrastructuur** en dus een **ruimteclaim** om de woningen duurzaam op te leveren. Daarnaast is er ook een grote opgave om de energie-infrastructuur in te passen bij bestaande woonwijken. Het ontbreken van warmtebronnen in de regio betekent, vanuit de warmtetransitie, een extra opgave voor de verzwaring van het elektriciteitsnet.
- De sterke vergrijzing kan met name de **leefbaarheid** in kleine Noord-Limburgse kernen onder druk zetten. Woningbouw kan nooit alleen de oplossing zijn voor leefbaarheids-vraagstukken. In de kleine Noord-Limburgse kernen is vaak sprake is een hechte gemeenschap.¹⁴ Het wegtrekken of clusteren van voorzieningen in grotere kernen, wordt vaak gevoeld als een verlies voor de kern, zeker als voorzieningen elders moeilijk bereikbaar zijn. Een **ontmoetingsplek**, waar bewoners bij elkaar kunnen komen en activiteiten kunnen organiseren, is van groot belang om de gemeenschapszin in een kern te faciliteren en bij te dragen aan de leefbaarheid. Ook zijn ondernemers en het MKB belangrijk voor de leefbaarheid in de kernen, o.a. als sponsor voor bijvoorbeeld sportverenigingen.¹⁹

- Noord-Limburg beschikt over **diverse onderwijsinstellingen**, zoals beroepsonderwijs met MBO-opleidingen in meerdere kernen in de regio, hoger onderwijs bij Fontys en University College Venlo en de toekomstige Canon Campus. Door middel van een **triple-helix structuur** wordt de samenwerking tussen onderwijs, ondernemers en overheid gestimuleerd. Hierin speelt de Brightlands Campus een belangrijke rol.

Huishoudens: regionale groei tot 2036, dan afname.
Lokale verschillen in tempo en kantelpunt: vóór 2034 al terugloop in Beesel, Bergen, Gennep, Mook en Middelaar en Peel en Maas. Voor gemeenten met grotere steden - Horst aan de Maas, Venray en Venlo - pas na 2038.

Sterke gemeenschapszin in klein(st)e Noord-Limburgse kernen: fysieke ontmoetingsplek randvoorwaarde voor de toekomst.

Regio Bergen-Gennep-Mook en Middelaar kent specifieke opgave vanwege ligging onder rook van grotere steden Arnhem-Nijmegen en Venlo: behoefte aan wonen in luwte nabij stad.

Toename 65+ en 1-persoonshuishoudens vraagt om inzet op ander woningaanbod.

Brainport regio:

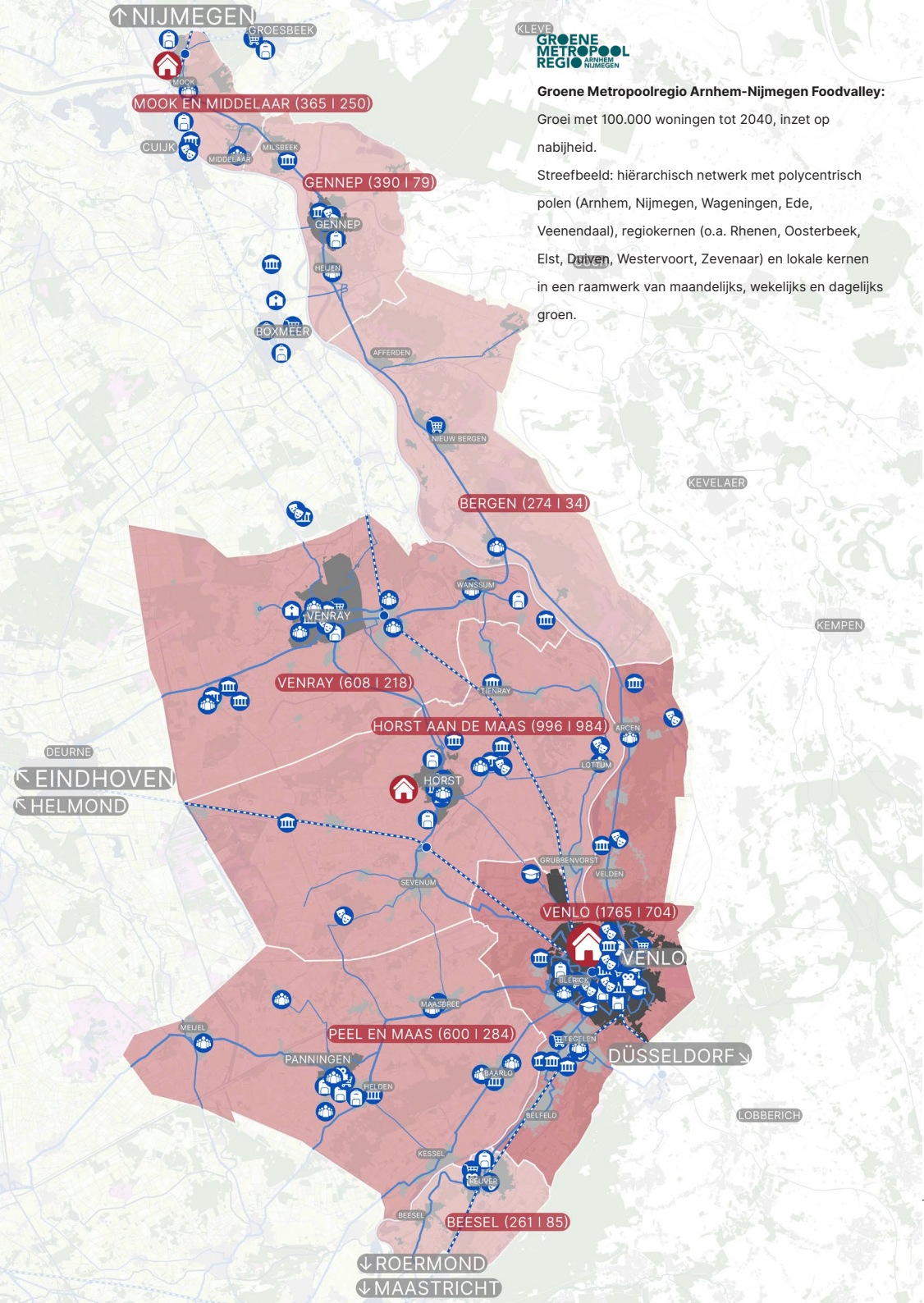
Groei met 62.000 woningen en 72.000 arbeidsplaatsen tot 2040. Gehele groei zoveel mogelijk binnenstedelijk laten plaatsvinden.

Streefbeeld: sprong in verstedelijking in Eindhoven

en Helmond. Helmond als centrumstad voor de

Peelregio: hier 10.000 woningen realiseren in gemengd centrum-stedelijk woonmilieu. Hiertoe wordt ook ingezet op het versterken en doorontwikkelen van het lokale en regionale ov-netwerk vanuit Helmond CS.

Vergrijzing zet m.n. in kleinere kernen leefbaarheid onder druk.

Stedelijk Netwerk Nederland. Novi (2021).

NETWERKEN

→ Noord-Limburg kent een aantal belangrijke **transportassen** die een belangrijke factor vormen voor het **vestigingsklimaat** van de regio. Er is natuurlijk de Maas als belangrijke transportas voor de scheepvaart. Tegelijkertijd vormt de Maas ook een barrière in oost-west richting. Op verschillende plekken in de regio zijn er veerpontjes om de oversteek te maken. Voor wegverkeer is de A73 de belangrijkste noord-zuid verbinding en de A67 de belangrijkste oost-westverbinding; ook de A77 en A74 zijn van belang voor de verbindingen met Duitsland..Het **provinciale wegennet** is daar ondersteunend aan: de oude rijksweg (Nijmegen-Roermond) als etalage op de oostflank, de N270 (Venray-Helmond) als ondersteunende verbinding met Brainport, de MiddenPeelweg als toegang naar het

vrijtijdscluster en de Napoleonsbaan als historische route op westoever van de Maas. Verder zijn er vanuit Noord-Limburg goede treinverbindingen naar de rest van Nederland, via de spoorlijnen naar Eindhoven, Nijmegen en Maastricht. Via Venlo is er ook een treinverbinding naar Düsseldorf, maar verder is het **grensoverschrijdend openbaar vervoer** vanuit de regio matig georganiseerd.

→ De komende jaren wordt er flink geïnvesteerd in de **spoorbereikbaarheid**. In 2026 komt er een nieuwe intercityverbinding Eindhoven-Venlo-(Düsseldorf). De reistijd wordt 10 minuten korter en de trein gaat dan drie keer per uur, waar dat nu twee keer per uur is. De ambitie is om het enkelspoor tussen Kaldenkirchen en Dülken te verdubbelen zodat er een

volwaardige IC naar Düsseldorf kan rijden. . In 2027 vindt naar verwachting de **verdubbeling en elektrificatie** van de Maaslijn plaats. De verbinding Roermond-Venlo-Nijmegen zal dan kwalitatief een stuk beter zijn, stabiel en 10 minuten korter. Doelstelling is een IC-verbinding tussen Arnhem-Maastricht. Een betere OV-bereikbaarheid voorwaardelijk voor de verdere ontwikkeling van de Brightlands Campus.

→ Hoewel de regionale bereikbaarheid op orde is, zijn er **lokaal grote verschillen** in de bereikbaarheid van steden en dorpen met het openbaar vervoer. Met name de westkant van de regio en de kleinere kernen in de hele regio kennen een **risico op vervoersarmoede**. Dit houdt in dat mensen die geen auto of

rijbewijs hebben lastig bij voorzieningen kunnen komen en moeilijker kunnen meedraaien in de maatschappij.

- De **energie-infrastructuur** vormt een ander belangrijk netwerk in de regio. Via de **RES Noord- en Midden-Limburg** gewerkt aan de lokale invulling van de nationale afspraak om in 2030 50% minder CO₂ uit te stoten ten opzichte van 1990. In deze RES 1.0 leggen de regio's Noord- en Midden-Limburg een bod neer voor het opwekken van **1,2 TWh** duurzame energie in **2030**. Dat komt neer op grofweg 60 tot 80 grote windmolens of 1400 - 1800 hectare zonneparken, wat leidt tot een forse ruimteclaim ⁴². Deze ruimteclaim betreft ook **ruimte in de ondergrond**: er zijn extra kabels, leidingen, transformatorhuisjes en knooppunten

nodig. Dit maakt dubbel ruimtegebruik juist bij de energieopgave van belang. Inmiddels hebben de verschillende gemeenten hun invulling van dit bod bepaald. Zo werkt de gemeente Bergen aan een Energielandgoed Wells Meer waarmee ze in 2030 zelfs energie-onafhankelijk wil zijn.

- In de RES wordt ook ingegaan op de **warmte-transitie**. De geologische **bodemopbouw** en de aanwezigheid van **breuklijnen** in de regio maken het gebied minder geschikt voor **geothermie** ⁴². Ook kent de regio een aantal clusters met glastuinbouw, waarbij de gebieden Siberië en Californië het meest in het oog springen. Deze sector kent een omvangrijke warmtevraag maar kan ook warmte aanbieden, onder andere via warmtekrachtkoppeling en

levert bij windstille en bewolkte dagen energie aan het net.

- De **Delta Rhine Corridor (DRC)** is een grootschalig, nationaal project om ondergrondse leidingen aan te leggen vanuit de Rotterdamse haven, via Moerdijk naar Duitsland. De DRC verlaagt de uitstoot van broeikasgassen en voorziet de industrie van de benodigde infrastructuur om schoner te produceren. Dit levert niet alleen een **bijdrage aan de klimaatdoelen**, maar versterkt ook de ontwikkeling van een **duurzame economie**. De Delta Rhine Corridor doorkruist Noord-Limburg. De corridor bestaat deels uit een reeds **bestaand buisleidingennetwerk**, waar zowel elektriciteit, ammoniak, waterstof als koolstofdioxide door getransporteerd kunnen worden.

Om verdere vertraging te voorkomen heeft het kabinet recent besloten om het vervoer van ammoniak en gelijkstroom uit het project te halen en (in eerste instantie) prioriteit te geven aan het vervoeren van CO₂ en waterstof.

⁴³ **Koolstofdioxide** wordt nu nog veelal bovengronds vervoerd, wat veiligheidsrisico's met zich meebrengt. Tegelijkertijd levert de DRC ook risico's en beperkingen op. In een nader te bepalen zone rondom de corridor zal **geen bebouwing** mogelijk zijn: dat raakt de ontwikkeling van bijvoorbeeld Toverland. Daarnaast scheert de DRC in Noord-Limburg langs N2000-gebieden (Deurnsche en Mariapeel), wat mogelijk effect heeft op de mogelijkheden voor natuurherstelmaatregelen.

→ De Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen heeft de ambitie om een **voorbeeldregio en middelpunt** te worden voor de **energietransitie naar waterstof**. Er wordt ingezet op de aanleg van de infrastructuur voor waterstof voor de hele deelstaat en gasleidingen om te bouwen tot waterstofleidingen, wat ook kansen biedt voor de regio. Daarnaast wil Nordrhein-Westfalen de wil ook de grensoverschrijdende mobiliteit verbeteren en inzetten op het verbeteren en uitbreiden van grensoverschrijdend openbaar vervoer.

Planvorming voor de verdubbeling en elektrificatie van de Maaslijn.

De Maas en industriehavens In Venlo, Wanssum en Heijen zijn van belang voor de transitie naar een circulaire economie.

Opgave om logistieke sector minder en schoner te laten rijden. Inzet op meer containers via scheepvaart, minder vrachtwagenbewegingen en meer duurzame transportmiddelen.

Delta Rhine Corridor vormt kans binnen energietransitie, maar ook knelpunt vanwege de ruimtelijke beperkingen langs het tracé.

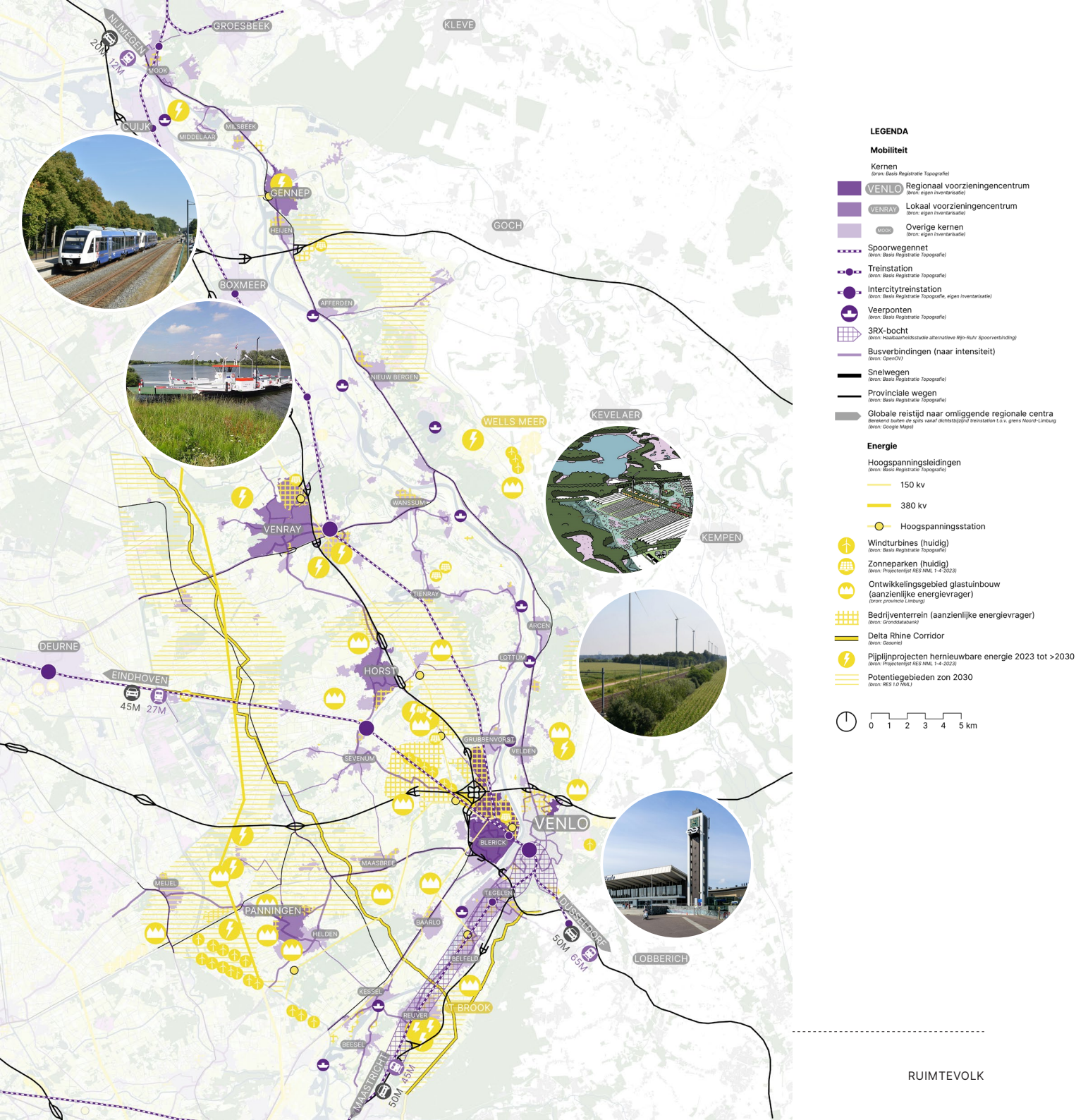
Er ontbreken grote warmtebronnen (dus minder kansen op collectieve oplossingen) wat regiospecifieke uitdagingen met zich meebrengt voor de verduurzaming van zowel gebouwde omgeving als bedrijven

Open ontginningslandschappen bieden potentie voor zon, maar capaciteit onderstations, strengere milieu- en nieuwe afstandsnormen voor windmolens, defensieradars en beperking zon op landbouwgrond vormen beperking voor RES-ambitie tot 2030.

Goede verbindingen met trein naar de rest van NL, maar toegang tot trein met OV of fiets is niet evident.

Nordrhein-Westfalen:

Energie: grote inzet op groene waterstof. De regio heeft als ambitie om voorbeeldregio en middelpunt voor de energietransitie naar waterstof te worden. Hiertoe wordt de infrastructuur voor de hele deelstaat gereed gemaakt. Mobiliteit: de regio wil de grensoverschrijdende mobiliteit met Nederland en België verbeteren. Inzet op verbeteren en uitbreiden grensoverschrijdend openbaar vervoer, goederenverkeer per water en spoor.

ECONOMIE

→ Het fundament van de economie van Noord-Limburg bestaat uit **agrofood, logistiek, maakindustrie, vrijetijdseconomie en de zorg**.

Daarbij kent de regio een traditie van ondernemerschap, innovatie en gemeenschapszin.
¹² De **logistieke sector** is de laatste jaren doorontwikkeld tot één van de grootste en belangrijkste logistieke hotspots van Nederland.

⁴¹ De groei van deze sector in Noord-Limburg nadert echter zijn grenzen. Dit vanwege het grote ruimtebeslag, verdozing en de daarmee gepaarde aantasting van de ruimtelijke kwaliteit en een toenemende **schaarste van werknemers**.

→ De regio kent een gunstige en strategische ligging tussen Brainport, Foodvalley / Groene Metropoolregio en Nordrhein Westfalen. Hierdoor zijn twee **economische assen** te onderscheiden: die in noord-zuidrichting op de as Brainport - Noord-Limburg - Nordrhein Westfalen en die in oost-westrichting op de as Groene Metropoolregio - Noord-Limburg - Roermond. Op deze economische assen spelen

de **transportassen** (met name de spoorlijnen en snelwegen A67, A73, A74 en A77) die Noord-Limburg doorkruisen en verbinden met de omliggende regio's een belangrijke rol. De omliggende regio's hebben elk een economisch profiel centraal gesteld om aan te werken. Zo wil **Brainport** zich ontwikkelen tot het hightech hart van Nederland, als centrum van de **kennisintensieve maakindustrie**. De **Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen/Foodvalley** koerst op het zijn van een **circulaire topregio** op het gebied van Food, Health, Hightech en Energy. De regio **Nordrhein-Westfalen** is een belangrijke industrielocatie van Duitsland en is met name sterk in de 'materialentechnologie' en chemie (o.a. Ruhrgebied). Voor Noord-Limburg liggen er tal van aanknopingspunten om vanuit het eigen profiel slimme verbindingen aan te gaan met de omliggende regio's.

→ Noord-Limburg werkt onder de vlag van '**gezondste regio**' aan het versterken van haar profiel. De inzet is om groei van de economie ook te laten bijdragen aan brede welvaart

en de focus te verleggen van een **groei van kwantiteit naar kwaliteit**.³⁷ Specifieke aandacht gaat uit naar kennisontwikkeling, gericht op **hoogwaardige en gezonde (voedings-)producten**, in verbinding met innovatieve technologie om te ontwikkelen, te produceren en te transporteren.³⁷ De Brightlands Campus speelt hierbij een prominente rol, als hart van het regionaal economisch systeem.

→ Een belangrijk bedrijventerrein van Noord-Limburg is **Greenport Venlo**. Dit is één van de vijf Nederlandse Greenports, gepositioneerd tussen de Randstad en het Ruhrgebied met focus op agro, food, trade en logistics. Het gebied omvat verschillende bedrijventerreinen die als 'klavers' rondom de Brightlands Campus liggen. Er ligt een stevige ambitie om hier te transformeren naar een **circulaire economie**. Het idee is dat dit zowel leidt tot een beter economisch en maatschappelijk perspectief én versterking van ruimtelijke kwaliteit in het gebied.

→ Voor alle bedrijventerreinen in de regio geldt dat er de komende jaren een **forse opgave** ligt in het zoeken naar **voldoende ruimte**. Enerzijds om **bestaande bedrijvigheid** goed op te kunnen vangen, zodat het percentage bedrijven dat de regio uit verplaatst zo klein mogelijk wordt en anderzijds om bedrijven die goed bij het regioprofiel passen van buiten aan de regio aan Noord-Limburg te kunnen binden³⁸. Daarnaast ligt er een belangrijke opgave in **transformatie** van verouderde bedrijventerreinen en in **verduurzaming** - zowel opwek van duurzame energie als besparing. Daarbij vraagt de **omslag naar circulaire bedrijvigheid** om **extra ruimte**: ruimte voor recycling en (bio) grondstofverwerking, maar ook voor binnenstedelijke locaties voor reparatie en deeleconomie. Daarbij vormen havens belangrijke hubs voor het stimuleren van de circulaire economie, via opslag, overslag en verwerking.

→ Binnen de regio is er een **regionaal principe** geduid om vraag en aanbod bij elkaar te brengen, door **grootschalige energieopwek en -opslag** te verbinden met **werklandschappen**. Hierbij wordt zowel naar intensieve landbouwgebieden als naar bedrijventerreinen gekeken³⁹.

→ Europese ontwikkelingen zijn van groot belang voor de ontwikkelingen in de scheepvaartsector. Vanuit de Europese Commissie (Witboek Transport) wordt ingezet op multimodaal vervoer. Tegen 2030 moet **30% van het goederenvervoer** over afstanden van meer dan 300 km **per spoor of over het water** plaatsvinden en tegen 2050 zelfs meer dan 50%. Deze **modal shift** zal ook zijn ruimtelijke uitwerking hebben, omdat het wisselen tussen de modaliteiten extra ruimte vereist bijvoorbeeld in de vorm van uitbreiding van bestaande **overslagterminals** en binnenhavens of realisatie van **nieuwe terminals en binnenhavens**.⁴⁰

→ Een andere belangrijke **economische pijler** van de regio stoelt op **vrijtijdsbesteding**. De vele vakantieparken, attracties als Toverland en Drakenrijk, aantrekkelijke steden en dorpen, rust en ruimte, cultuur, én de onderlinge goede verbindingen maken Noord-Limburg een populaire bestemming en vestigingsplaats. Het doel is om in 2040 één van de populairste bestemmingen te zijn voor dag- en verblijfstoeisme.⁴¹ De ambitie richting de toekomst is om de verblijfsrecreatie een kwaliteitsslag te geven en vitaal te laten zijn.

→ De meeste bezoekers van buiten de regio komen nu met de auto, wat niet duurzaam is en tot filevorming op topdagen leidt of tot **extreme drukte** op de bezoekerslocaties veroorzaakt. Er ligt een wens om de recreatiedruk beter te spreiden over de regio en bezoekers te verleiden tot duurzaam reisgedrag.

Figuur 7. Het fundament van de economie van Noord-Limburg: agrofood, logistiek, maakindustrie en toerisme en de vrijetijdseconomie.

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen Foodvalley:
circulaire topregio op het gebied van Food, Health,
Hightech en Energy.

Agrofood, maakindustrie, logistiek, vrijetijdseconomie en zorg zijn
stuwende economische sectoren in Noord-Limburg, met Greenport Venlo
als belangrijke hotspot binnen het regionale en (inter)nationale netwerk.

Noord-Limburg kiest voor gezondheid als basis voor
beleid, projecten en initiatieven die bijdragen aan het
ontwikkelen, verbeteren en groeien van onze regio.

Inzet op het transformeren en verduurzamen van verouderde bedrijven-
terreinen; de regio wil geïnteresseerde bedrijven van buiten de regio zo
goed mogelijk bedienen en uitplaatsing van huidige bedrijven tegengaan.

Brainport: hightech hart van Nederland: kennisinten-
sieve maakindustrie.

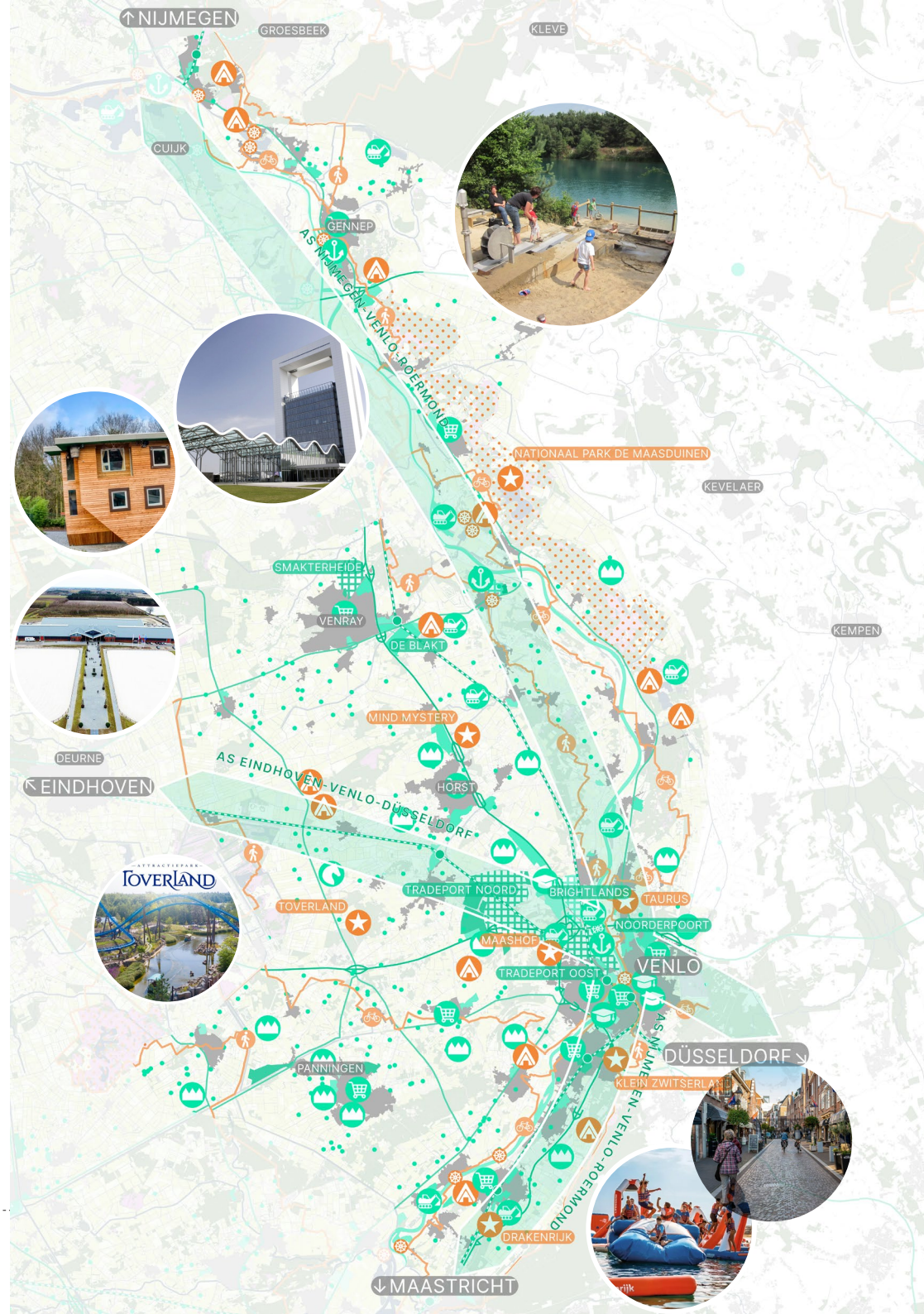
De toekomstige ontwikkelmogelijkheden van de regio hangen sterk
af van de mate waarin bedrijfsleven van de regio Noord-Limburg
arbeidskrachten weet te binden; het tekort is in de afgelopen jaren fors
toegenomen, vooral in de vervoer- en opslagsector.

In 2030 moet 30% van het goederenvervoer per spoor of over het water
plaatsvinden; deze modal shift kent ook een ruimteclaim in de vorm van
uitbreiden of toevoegen overslagterminals en binnenhavens.

Vrijetijdseconomie maakt een stevige ontwikkeling door; de regio kan
leunen op de kwaliteiten van een sterk contrast tussen langzame recreatie
op de oostflank en dynamische, grootschalige recreatie op de westflank.

Brightlands als hoofdrolspeler op het gebied van gezonde voeding,
voedsel en circulariteit. Dit werpt tegelijkertijd uitdagingen op rond
passende huisvesting, voor kenniswerkers, internationale werknemers en
studenten.

Nordrhein-Westfalen: belangrijke industrielocatie van
Duitsland, met name sterk in de 'materialentechnologie' en
chemie (o.a. Ruhrgebied).

LEGENDA

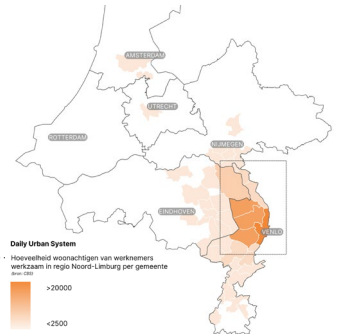
Bedrijvigheid, logistiek en transport

- Kernen
(bron: Basis Registratie Topografie)
- (NIJMEGEN) Bovenregionaal voorzieningencentrum
(bron: eigen inventarisatie)
- (VENLO) Regionaal voorzieningencentrum
(bron: eigen inventarisatie)
- (VENRAY) Lokaal voorzieningencentrum
(bron: eigen inventarisatie)
- Overige kernen
(bron: eigen inventarisatie)
- Bedrijventerrein
(bron: GeoDatabank)
- Milieucategorie 6
- Milieucategorie 1
- (DE HULST) (Boven)regionaal bedrijventerrein
(bron: eigen inventarisatie)
- Grootschalige logistiek van (boven)regionaal belang
(bron: provincie Limburg)
- Economische as
(bron: eigen inventarisatie)
- Maas
(bron: Basis Registratie Topografie)
- Havens
(bron: Rijkswaterstaat)
- Zand- en grindwinning
(bron: Basis Registratie Topografie)
- Paardenfokkerijen
(bron: provincie Limburg)
- Hippisch centrum
(bron: eigen inventarisatie)
- Ontwikkelingsgebied glastuinbouw
(bron: Provincie Limburg)
- Detailhandel
(bron: eigen inventarisatie)
- Hoger beroepsonderwijs en universiteiten
(bron: eigen inventarisatie)
- Spoorwegennet
(bron: Basis Registratie Topografie)
- Treinstation
(bron: Basis Registratie Topografie)
- Snelwegen en provinciale wegen
(bron: Basis Registratie Topografie)

Recreatie en voorzieningen

- Lange-afstandsfietsroutes
(bron: Fietsland Fietssland)
- Lange-afstandswandelroutes
(bron: Wandernet)
- Nationale Parken
(bron: Atlas Leefomgeving)
- Recreative publiekstrekker
(bron: Visit Noord-Limburg, eigen inventarisatie)
- (TOVERLAND) (Boven)regionale publiekstrekker
(bron: eigen inventarisatie)
- Grootschalige vakantieparken
(bron: Burganewport Overzicht)
- Jachthavens
(bron: Rijkswaterstaat)

0 1 2 3 4 5 km

Daily Urban System
- - - Hoofdwijk woonwijken van werknemers
werkzaam in regio Noord-Limburg per gemeente
(bron: CBS)

SYNTHESE

Het duiden van de zes opgaven laat zien dat ze sterk met elkaar samenhangen en op verschillende plekken ruimtelijk overlappen. Maar ook wordt duidelijk dat een aantal opgaven onvermijdelijk zijn, omdat wanneer deze niet worden opgepakt, ze een bedreiging vormen voor de ruimtelijke kwaliteit, wonen, werken en beleven, de natuur, het landschap en de eigen gezondheid in Noord-Limburg. We gaan hieronder in op deze **onvermijdelijke opgaven** en laten vervolgens in de volgende hoofdstukken zien hoe via scenario's tot een voorstel voor een integraal toekomstperspectief is gekomen.

Wat zijn de onvermijdelijke, dwingende opgaven en belangrijkste kansen voor Noord-Limburg?

WATER

→ De regio heeft te maken met een omvangrijke wateropgave: zowel de **waterveiligheid**, als **-kwaliteit** en **-kwantiteit** staat onder druk. Het robuust inspelen op **extremen in klimaatverandering** staat daarbij met stip op één als **grootste opgave**. Prognoses tonen voor de hoge zandgronden dalende grondwaterstanden tot 2050, terwijl er momenteel al een gemiddeld diepe grondwaterstand is. Maar ook de oostflank kent verdroging. Dit alles heeft effect op landbouw- en natuurgebieden, maar ook komen beken steeds vaker onnatuurlijk droog te staan. Droogte heeft onder andere oogstdepressies, natuurverlies en vissterfte tot gevolg.

→ Het werken aan **waterveiligheid** langs de Maas heeft invloed op de wijze waarop gebieden langs de Maas gebruikt en ingericht kunnen worden. Momenteel wordt vanuit het **Hoogwaterbeschermingsprogramma Limburg (HWBP WL)** gewerkt aan het versterken van 54 kilometer aan primaire waterkeringen, waaronder ook de Lob van Gennep. In het **programma Maas2050** wordt gewerkt aan een strategie om in 2050 aan deze nieuwe waterveiligheidsnormen te voldoen. In totaal moet vóór 2050 nog 121 kilometer aangepakt worden. Hiervan heeft 66 km een hoge urgentie. Uit deze urgente categorie liggen in Noord-Limburg de opgaven rond Venlo en bij Gennep/Mook.

→ De **Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)** stelt dat het **watersysteem** in 2027 op orde moet zijn. Dit vereist ecologisch, hydrologisch en geomorfologisch herstel van oppervlaktewateren en behoud of herstel van de fysisch-chemische toestand. Een groot aantal beken in Noord-Limburg **voldoet nog niet** aan de KRW: dit vraagt extra inzet, waarbij een integrale aanpak ('beekdalbrede benadering') waarbij oog voor ruimtelijke kwaliteit voorop staat

→ Het leveren van **voldoende en betrouwbaar drinkwater** wordt in Limburg na 2030 een steeds grotere **uitdaging**. Om de drinkwatervoorziening ook in de toekomst op peil te houden is een **transitie van het hele watersysteem** nodig. Naast het meer en langer vasthouden van water moet er ook bewuster met drinkwater worden omgegaan.

NATUUR

- De **Natura 2000-gebieden** in Noord-Limburg verkeren in **slechte staat**. Veel van de zes Natura 2000-gebieden (waarvan twee met de status Nationaal Park) in de regio lijden onder **verdroging, verzuring en stikstofoverbelasting**. In natte natuurgebieden vormt een te lage (en fluctuerende) **waterstand** een belangrijk knelpunt. Het is nodig om de stikstofdepositie te verlagen en grondwateronttrekkingen te verminderen. Maar ook meer fundamentele ingrepen zijn nodig - ook buiten het N2000-gebied: **systeemherstel voor bodem en water**, dat om **ruimte** en **ander grondgebruik** vraagt.
- Vanuit de **landelijke bossenstrategie** is de ambitie om in Limburg 3.500 hectare nieuw blijvend bos toe te voegen: 1.250 hectare binnen>NNL en 2.250 hectare buiten>NNL. Hierbij wordt expliciet gezocht naar ruimte voor 400 hectare bos in overgangs- en verbindingzones en 500 hectare beekdalbos.
- Vanuit de **Programmatiese Aanpak Grote Wateren (PAGW)** wordt er langs Maas gewerkt aan het verbeteren van de **ecologische waterkwaliteit en het versterken van de natuur**. Vanuit dit programma is Vierwaarden (Venlo-Noord, Velden, Grubbenvorst, Lottum en Hertogbroek) een belangrijk PAGW-project.

LANDBOUW

- De landbouw - een belangrijke **economische drager** en tevens **beheerder van het landschap** in de regio - staat onder druk vanuit verschillende ontwikkelingen. De verdien capaciteit staat onder druk, de grondprijzen zijn hoog, boeren hebben steeds vaker geen bedrijfsopvolger, verdroging is een bedreiging voor de opbrengst van de huidige reguliere gewassen en de noodzaak tot reductie van stikstofemissies leidt tot fundamentele veranderingen in de omvang en intensiteit van de huidige bedrijven. Een **structurele omschakeling** naar duurzamere landbouw is noodzakelijk.

- Een aantal clusters van **intensieve veehouderijen** zorgt voor hoge emissies van fijn- en stikstof, waar niet alleen de natuur, maar ook dichtbij gelegen woongebieden hinder van ondervinden in de vorm van geuroverlast en een slechte luchtkwaliteit.
- De **tuin- en akkerbouw** zijn **grootverbruikers van water** en doen daarmee een beroep op de **waterbeschikbaarheid** in het gebied. Zeker in gebieden nabij verdrogingsgevoelige natuur vormen grondwateronttrekkingen van boeren een zware belasting.
- Tot slot heeft de **glastuinbouw** een sterke relatie met de **energieopgave** vanwege de behoefte aan warmte (die nu grotendeels uit gas wordt gehaald) en een impact op de **bodem- en watergeesteldheid** vanwege het gebruik van **bestrijdingsmiddelen**.

WONEN EN VOORZIENINGEN

- **Vergrijzing en ontgroening** blijven belangrijke demografische ontwikkelingen voor de leefbaarheid van de regio. De ontgroening en vergrijzing leveren **andere eisen** op voor de **woonvraag**, maar ook voor de **zorgvraag** en de **nabijheid van voorzieningen**. Daarbij liggen kansen in het werken vanuit **positieve gezondheid** en het inzetten op een gezonde woon- en leefomgeving.
- De ambitie van de **Woondeal Limburg** is om **10.649 woningen** te realiseren tot 2030. Circa de helft daarvan zou eind 2024 gerealiseerd moeten zijn. Naast een kwantitatieve woonopgave kent Noord-Limburg ook een **kwalitatieve woonopgave**: in de regio is er sprake van een **mismatch** tussen het woningaanbod en de (toekomstige) -behoefte. Het werken aan deze opgave kent een belangrijk aandeel in het aanpassen van de bestaande voorraad.

- Recent heeft de Provincie Limburg samen met de gemeenten Heerlen, Maastricht, Roermond, Sittard-Geleen, Weert en Venlo de propositie '**Limburg Centraal**' opgesteld. De inzet is, aanvullend op de Woondeal, om **nabij de zes intercitystations** in totaal **30.000 woningen** toe te voegen, waarvan 6.250 in Venlo. Voor Venlo ligt deze propositie in lijn met haar ambitie om haar stedelijk gebied fors te laten groeien rond de stations Venlo, Blerick en Tegelen en dit te koppelen aan de beoogde ontwikkeling als kennisstad.

NETWERKEN

- Noord-Limburg kent een aantal belangrijke **transportassen** die het **vestigingsklimaat** van de regio bevorderen: de Maas en de snelwegen als belangrijke transportassen met daaraan ondersteunend de oude rijkswegen en het provinciale wegennet en goede treinverbindingen naar Eindhoven, Nijmegen en Maastricht.
- De treinverbindingen worden de komende jaren verder **versterkt** met een intercityverbinding tussen Eindhoven-Venlo-(Düsseldorf) en de verdubbeling van het spoor op de Maaslijn tussen Nijmegen-Venlo-Roermond. De potentiële '**overflow**' vanuit de groei van de **Brainportregio** levert mogelijk extra druk op de Noord-Limburgse infrastructuur op.
- Hoewel de regionale bereikbaarheid op orde is, zijn er **lokaal grote verschillen** in de bereikbaarheid van steden en dorpen met het openbaar vervoer. Met name de westkant van de regio en de kleinere kernen in de hele regio kennen een **risico op vervoersarmoede**.
- Via de **RES Noord- en Midden-Limburg** wordt gewerkt aan de lokale invulling van de nationale afspraak om in 2030 50% minder CO₂ uit te stoten ten opzichte van 1990. In deze RES 1.0 leggen de regio's Noord- en Midden-Limburg een bod neer voor het opwekken van **1,2 TWh** duurzame energie in **2030**, wat zich vertaalt in een forse ruimteclaim. Deze ruimteclaim betreft zowel **ondergrondse** extra kabels, leidingen, transformatorhuisjes en knooppunten, als **bovengronds**: extra 150/380kV-stations en leidingen. Dit maakt dubbel ruimtegebruik juist bij de energieopgave van belang.
- De geologische **bodemopbouw** en de aanwezigheid van **breuklijnen** in de regio maken het gebied minder geschikt voor **geothermie**. Er ontbreken dus grote warmtebronnen (dus minder kansen op collectieve oplossingen) wat regiospecifieke uitdagingen met zich meebrengt voor de verduurzaming van zowel gebouwde omgeving als bedrijven. Ook voor de glastuinbouwgebieden, waarbij de gebieden Siberië en Californië het meest in het oog springen, is dit een grote uitdaging.
- Er wordt de komende jaren gewerkt aan de aanleg en uitbreiding van de **Delta Rhine Corridor**, die in de toekomst **waterstof** en **koolstofdioxide** kan gaan transporteren - en op de lange termijn mogelijk ook gevaarlijke stoffen en elektriciteit. Dit vergroot de strategische en economische positie van Noord-Limburg en versterkt de ontwikkeling van een **duurzame economie**. Daarnaast is de DRC van belang voor de binnenstedelijke ontwikkeling in Venlo omdat het vervoer van gevaarlijke stoffen niet meer via het spoor hoeft.
- De Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen heeft de ambitie om een **voorbeeldregio en middelpunt** te worden voor de **energietransitie naar waterstof**. Daarbij wil de deelstaat ook de grensoverschrijdende mobiliteit met Nederland verbeteren, o.a. door verbetering en uitbreiding van grensoverschrijdend openbaar vervoer. Aansluiten op deze ambitie biedt kansen voor de regio.

ECONOMIE

- Het fundament van de economie van Noord-Limburg bestaat uit **agrofood, logistiek, maakindustrie, vrijetijdseconomie en de zorg**. Daarbij kent de regio een traditie van ondernemerschap, innovatie en gemeenschapszin. Momenteel is de **logistieke sector** aanzienlijk vertegenwoordigd in de regio. De groei van deze sector in onze regio nadert zijn grenzen. Dit vanwege het grote ruimtebeslag, verdozing

en de daarmee gepaarde aantasting van de ruimtelijke kwaliteit en een toenemende **schaarste van werknemers**.

- Noord-Limburg werkt onder de vlag van '**gezondste regio**' aan het versterken van haar profiel. De inzet is om groei van de economie ook te laten bijdragen aan brede welvaart en de focus te verleggen van een **groei van kwantiteit naar kwaliteit**. Specifieke aandacht gaat uit naar kennisontwikkeling, gericht op **hoogwaardige en gezonde (voedings-) producten**, in verbinding met innovatieve technologie om te ontwikkelen, te produceren en te transporteren. De Brightlands Campus speelt hierbij een prominente rol, als hart van het regionaal economisch systeem.
- Voor alle bedrijventerreinen in de regio geldt dat er de komende jaren een **forse opgave** ligt in het zoeken naar **voldoende ruimte**. Enerzijds om **bestaande bedrijvigheid** goed op te kunnen vangen; anderzijds **transformatie** van verouderde bedrijventerreinen en **verduurzaming**.
- De omslag naar een **circulaire economie** vraagt bovendien om **extra ruimte**: denk aan locaties voor **recycling** en het **verwerken van (bio) grondstoffen**, maar ook binnenstedelijke locaties voor **reparatie en deeleconomie**.
- Een andere belangrijke **economische pijler** van de regio stoelt op **vrijtijdsbesteding**. De vele vakantieparken, attracties als Toverland en Drakenrijk, aantrekkelijke steden en dorpen, rust en ruimte, cultuur, én de onderlinge goede verbindingen maken Noord-Limburg een populaire bestemming en vestigingsplaats. Het doel is om in 2040 één van de populairste bestemmingen te zijn voor dag- en verblijfstoerisme. Tegelijkertijd moet de **druk op natuurgebieden**, zoals de nu al druk bezochte Maasduinen, in **balans** blijven.

Overkoepelend kan worden gesteld dat de verschillende opgaven in Noord-Limburg elk hun eigen ruimtebeslag vragen richting de toekomst. Daarbij valt op dat met name op de **hoogdynamische zandgronden** de ruimtedruk het grootst is binnen de regio. Voor dit gebied is het binnen de regio het meest urgent om tot duidelijke afwegingen te komen; hier geldt meer dan voor andere deelgebieden in Noord-Limburg dat **niet alles (overal) kan**.

Omvangrijke wateropgave: zowel de **waterveiligheid**, als **-kwaliteit** en **-kwantiteit** staat onder druk.

Een groot aantal beken in Noord-Limburg **voldoet nog niet** aan de KRW.

Het leveren van **voldoende en betrouwbaar drinkwater** wordt in Limburg na 2030 een steeds grotere **uitdaging**.

Natura 2000-gebieden in **slechte staat**: ze lijden onder **verdroging**, **verzuring** en **stikstofoverbelasting**. Fundamentele ingrepen zijn nodig - ook buiten het N2000-gebied: **systeemherstel voor bodem en water**, dat om **ruimte** en **ander grondgebruik** vraagt.

Een structurele omschakeling naar duurzame landbouw is noodzakelijk.

Cluster intensieve veehouderijen leidt tot aanzienlijke uitstoot fijnstof (en stikstof). Impact op gezondheid en natuur (Natura2000 nabij)

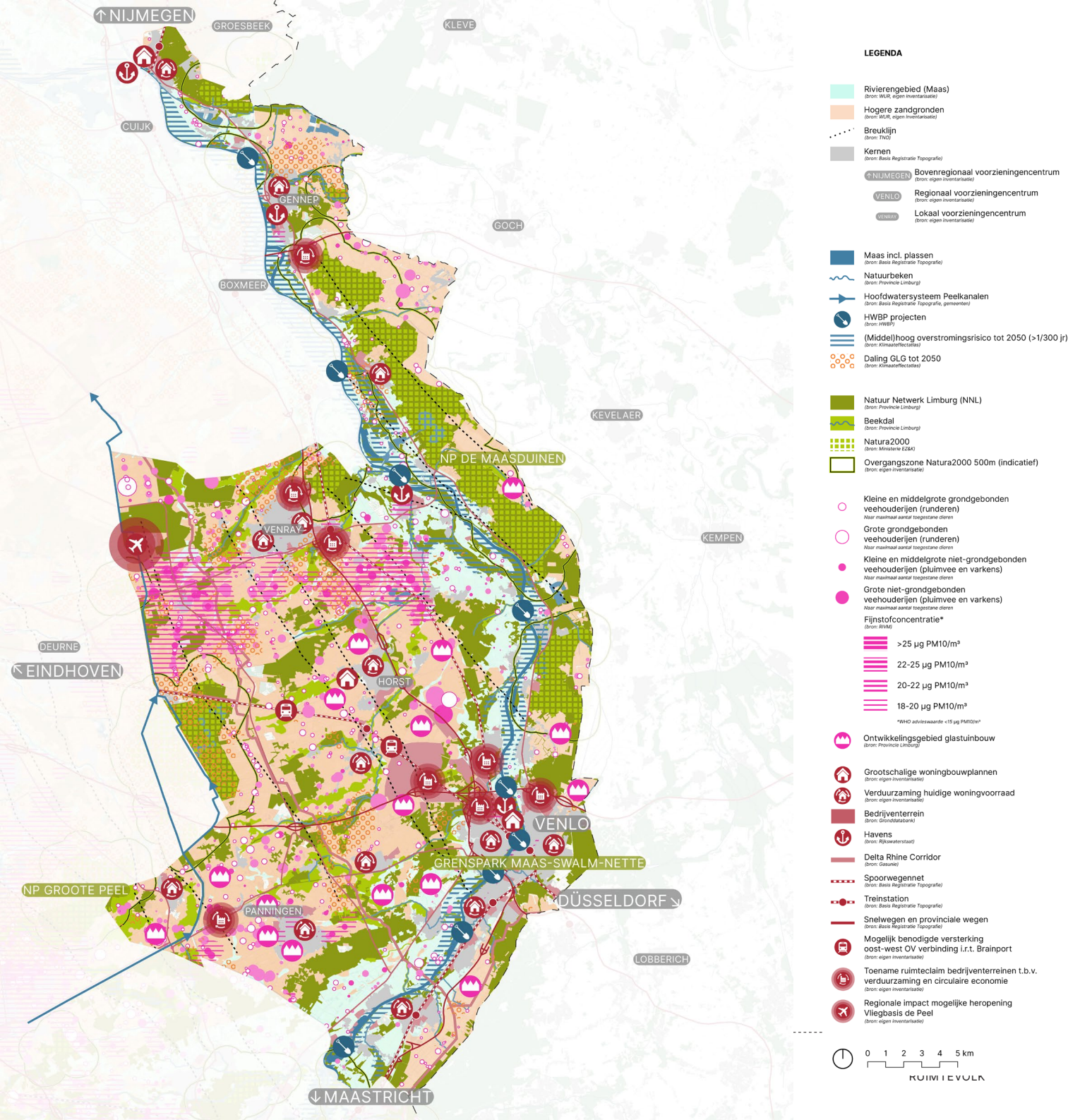
Vergrijzing en ontgroening zorgen voor **andere eisen** aan woningen, zorg en voorzieningen.

Kwalitatieve en kwantitatieve woonopgave: De ambitie van de **Woondeal Limburg** is om **10.649 woningen** te realiseren tot 2030 en een **mismatch** tussen het woningaanbod en de (toekomstige) -behoefte.

Via de **RES Noord- en Midden-Limburg** wordt gewerkt aan de lokale invulling van de afspraken uit het Klimaatakkoord. Het opwekken van voldoende duurzame energie vertaalt zich in een forse ruimteclaim. Tegelijkertijd kent de regio beperkingen voor geothermie, vanwege de geologische **bodemopbouw** en de aanwezigheid van **breuklijnen**.

Aanleg en uitbreiding van de **Delta Rhine Corridor**: in de toekomst transport van **waterstof** en **koolstofdioxide**, maar mogelijk ook gevaarlijke stoffen en elektriciteit.

Het fundament van de economie van Noord-Limburg bestaat uit **agrofood**, **logistiek**, **maakindustrie** en **toerisme** en de **vrijtijdseconomie**.

4

Toekomstperspectief Noord-Limburg

Noord-Limburg staat voor grote opgaven rond de veelheid aan ruimteclaims van alle maatschappelijke opgaven en ambities. Actuele vraagstukken rond onder andere natuur, landbouw, water, energie, mobiliteit, woningbouw, bedrijventerreinen en stikstof vragen om oplossingen. Die oplossingen vragen voor een belangrijk deel om ruimte. En ruimte is schaars. Dit ontwerpend onderzoek geeft inzicht in welke (ruimtelijke) keuzes de regio zou kunnen en moeten maken. En tot welke (nieuwe) vraagstukken zo'n keuze kan leiden. Dit toekomstperspectief voor Noord-Limburg bevat (ontwikkel)principes om als regio en regiogemeenten inkleuring te geven aan de regionale ambities om door te groeien tot een veerkrachtige en toekomstbestendige regio. Het fundament onder dit perspectief zijn de volgende twee keuzes:

1. In het centraal stellen van **het water-en bodemsysteem** ligt de sleutel om tot een toekomstbestendig perspectief voor Noord-Limburg te komen. Door in te zetten op een robuust watersysteem komen belangrijke koppelkansen naar boven om opgaven het hoofd te bieden op het vlak van natuur, landbouw, economie, wonen, recreatie en energie. Zo creëert een veerkrachtig watersysteem condities voor robuuste natuur, duurzame en toekomstbestendige landbouw, een versterkte identiteit van de regio, een onderscheidend economisch profiel en - wellicht het meest belangrijk - langdurige woon- en leefkwaliteit voor (toekomstige) inwoners.
2. In de regiovisie van Noord-Limburg hebben de regiogemeenten gezamenlijk de ambitie gesteld om in 2050 de gezondste regio van Nederland te zijn. Het centraal stellen van **gezondheid** vormt daarom de tweede, leidende keuze in het toekomstperspectief voor Noord-Limburg en wordt verweven in de verschillende opgaven en sectoren in de regio: een gezonde, duurzame economie, een gezonde leefomgeving, een gezond en robuust water- en natuurlijk systeem dat de kans krijgt te herstellen en een landbouwsector die gezond(e) en klimaatrobuust(e) voedsel én materialen produceert op basis van een gezond bodemsysteem.

Het toekomstperspectief biedt een wenkend en integraal perspectief voor de regio Noord-Limburg. Waar met een sectorale benadering van opgaven tegenstrijdigheden kunnen ontstaan, biedt het integraal verbinden van de opgaven juist koppelkansen. De principes en keuzes waarlangs het toekomstperspectief voor de regio is opgebouwd, zijn geordend langs de drie bewegingen die centraal staan in de nationale Nota Ruimte:

1. **Beweging naar een toekomstbestendig evenwicht tussen landbouw en natuur**
2. **Beweging naar een klimaatneutrale en circulaire samenleving**
3. **Beweging naar sterke regio's, steden en dorpen in heel Nederland**

In het toekomstperspectief wordt de blik gericht op de hele regio, maar er komen zeker ook lokale nuances terug. Om die reden is het toekomstperspectief gebiedsgericht uitgewerkt in drie deelgebieden. Juist die lokale nuances helpen om zo goed mogelijk aan te sluiten op het DNA van het gebied én om de regiogemeenten bouwstenen op maat te bieden voor toekomstige ontwikkeltrajecten, zoals de gemeentelijke omgevingsvisies en - thematische of gebiedsgerichte - omgevingsprogramma's. De drie deelgebieden zijn:

- De Peelzone;
- De hoge zandgronden;
- De Maasvallei en de oostflank van de regio.

In het toekomstperspectief en zeker ook in de deelgebieden, is zo goed mogelijk aangesloten op de oplossingsrichtingen en toekomstverhalen uit het ontwerpend onderzoek voor de westflank van Noord-Limburg (oktober 2022), voor Midden-Limburg (januari 2024) en het ontwikkelperspectief Novex De Peel. Zo ontstaat er een 'rond verhaal' voor de regio's Noord- en Midden-Limburg als geheel, waarbinnen de lokale nuances ervoor zorgen dat de deelgebieden onderling van elkaars kracht kunnen profiteren.

TOEKOMSTPERSPECTIEF NOORD-LIMBURG 2050

Noord-Limburg is in 2050 een **productieve, gezonde en duurzame regio**, omlijst en dooraderd met robuuste groenblauwe assen: de Peelvenen op de westflank, de groene gordel met de Maasduinen op de oostflank, Moeder Maas als blauwe ruggengraat en de beken als belangrijke dwarsverbindingen. Er zijn duidelijke keuzes gemaakt in **grondgebruik** om zo het **bodem- en watersysteem** toekomstbestendig en in balans te krijgen.

In 2050 heeft Noord-Limburg de **kwaliteit van haar contrasten** weten te benutten: het zandland en het rivierland, het handgemaakte en productieve landschap naast het natuurlijke en ontspannen landschap, de barrières die de regio afbakenen en de sterke gemeenschappen die de regio bij elkaar houden.

Deze identiteit is in 2050 omgezet in een **complementaire en onderscheidende leefomgeving en economie**. Het economisch profiel met agrofood, logistiek, maakindustrie, vrijetijdseconomie en zorg is sterk verweven met het **wordingsverhaal** van de regio. Tegelijkertijd levert de keuze voor deze regionale economie grote winst op voor de **kwaliteit van het landschap en de leefomgeving**. Het werken aan Noord-Limburg als een gezonde regio maakt dat water, bodem en economie hand in hand gaan, waarvan de ruimtelijke kwaliteit en ook de natuur mee profiteren. Dit alles leidt uiteindelijk tot een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving voor de Noord-Limburgers die ook voor bezoekers steeds aantrekkelijker wordt.

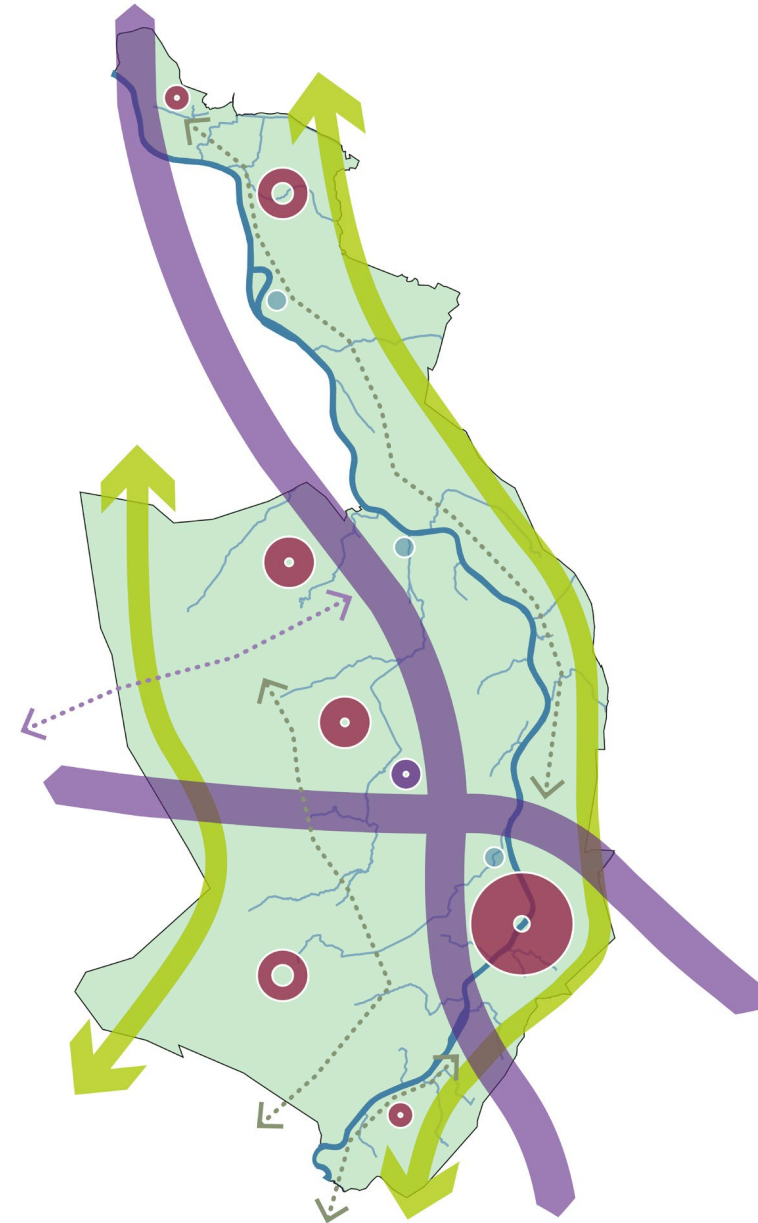
Tegelijkertijd heeft Noord-Limburg in 2050 ook haar **gunstige geografische ligging** op de as Rotterdam, Brainport en Ruhrgebied weten te verzilveren. Belangrijke transportassen over weg, spoor en water zijn in 2050 ook belangrijke economische assen die mensen, goederen en kennis van Noord-Limburg verbinden met de omliggende regio's, wat ook de samenwerking en kenniseconomie een impuls geeft. De Maasvallei fungeert daarin als een natuurlijke, langzame tegenhanger waar het goed wonen en vertoeven is in de vele kleine (verstedelijkte) historische kernen geflankeerd door natuurplek zoals de Maasduinen op de oostflank en de Peelvenen op de westflank. De Maas is in dubbel opzicht de **ruggengraat** van de regio: enerzijds als drager van het landschap en de natuur in dat landschap en anderzijds als economische as voor transport én vrijetijdseconomie.

NOORD-LIMBURG 2050: NAAR EEN TOEKOMSTBESTENDIG EVENWICHT TUSSEN LANDBOUW EN NATUUR

→ Een stevig en divers **groenblauw raamwerk** vormt de basis van de robuuste landschappelijke kwaliteit van Noord-Limburg. De Peelvenen aan de westkant van de regio worden versterkt tot een **robuuste Peelzone**, met nat hoogveen. Deze Peelzone fungeert als **complementaire natuur-as** tegenover de bosrijke **Maasduinen** op de oostflank en de riviernatuur langs de Maas. De **beekdalen**

worden via de **beekdalbrede benadering** versterkt tot **groenblauwe dwarsverbindingen**.

- De Maas vormt de **ruggengraat** van Noord-Limburg. De natuurlijke kracht van de Maas wordt benut door langs de Maas oude Maasmeanders zo veel mogelijk te reactiveren en te benutten voor **natuurontwikkeling** in combinatie met het opvangen van **hoogwaterpieken** en als bron voor **schoon drinkwater**. In het landschap is de dynamiek van de rivier goed te beleven en vormt daarmee de basis voor de **recreatieve doorontwikkeling** van het Maasdal en beide flanken.
- Noord-Limburg neemt een **agenderende positie** in als het gaat om **duurzame landbouw en het ontwikkelen van regionale ketens voor gezond voedsel en biobased bouw materiaal**. **Bedrijvigheid en toeleveranciers binnen deze keten concentreren zich vooral op de hoogdynamische en productieve zandgronden van de regio**. **Doordat Noord-Limburg de focus legt op gezondheid en het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit, worden ondernemers uitgenodigd en uitgedaagd om daaraan bij te dragen in hun verdienmodellen**.
- Noord-Limburg kent **verschillende landbouwprofielen** die ieder op hun **eigen manier floreren**: van de akkerbouw die zich richt op eiwitrijke teelten én op de biobased keten - afhankelijk van de bodemcondities -, tot gespecialiseerde veehouderijen in schone systemen op toekomstbestendige locaties. De landbouwprofielen kleuren mee met het landschap en lokale water- en bodemcondities.
- Er wordt ingezet op **spreiding van de recreatiedruk** om de grote **natuurkernen te ontlasten**. Deze zijn ingericht voor natuur, waar dagrecreatie te gast is met een aantal bezoekerscentra en verblijfsrecreatie in de randzones eromheen. De beekdalzones functioneren vooral voor dagelijkse ommetjes.

NOORD-LIMBURG 2050: NAAR EEN KLIMAATNEUTRALE EN CIRCULAIRE SAMENLEVING

- Binnen het **regionale mobiliteitssysteem** wordt gekeken naar een **samenhangend pakket** van mobiliteitsoplossingen. Daarbij is onderscheid te maken in drie schaalniveaus:
- Op **bovenregionaal en nationaal niveau** is het van belang om de kwaliteit van de **spoorverbindingen** te verbeteren. Hier wordt ingezet op **intensivering** van het traject **Eindhoven-Venlo** en **elektrificatie en verdubbeling van de Maaslijn** tussen Nijmegen en Roermond. In dit netwerk zijn, naast de **stations in Venlo**, ook de **stations Venray en Horst-Sevenum** belangrijke knooppunten, evenals de overige stations op de Maaslijn.
- Voor het op peil houden van de **beschikbaarheid en bereikbaarheid binnen de regio** – belangrijk voor de regionale maatschappelijke voorzieningen zoals ziekenhuizen en bibliotheken maar ook de sociale contacten – is een **systeemintegratie** nodig van de diverse vervoerssystemen in Noord-Limburg. Nu is er immers regulier openbaar vervoer, WMO-vervoer, vrijwilligersvervoer en deelmobiliteit die allemaal hun eigen systeem en organisatie kennen. Het is van belang om dit samen te brengen in één voor iedereen toegankelijk (en betaalbaar) systeem: **publieke mobiliteit**.
- Voor het beter benutten van de **fietspotentie**, zowel voor utilitair als recreatief gebruik, is het van belang om (de kwaliteit van) het **fijnmazige netwerk** van **fietsroutes en veerponten** naar een hoger niveau te tillen. Deze zijn noodzakelijk om de kernen met elkaar te verbinden en het aantrekkelijker te maken om de fiets te pakken voor de korte verplaatsingen.
- Toegang tot energie is een essentiële voorwaarde voor ruimtelijke, economische en maatschappelijke ontwikkelingen in de regio. Daarvoor is een **verzwaring van het elektriciteitsnet** nodig en vraagt dit **toekomstbestendige ruimtelijke keuzes** voor de energieopwek en

-opslag en het warmtevraagstuk. Daarbij is **regionale samenwerking** op het gebied van warmte of grootschalige opwek en opslag cruciaal. Duurzame opwek vindt als bedrijfsmatige activiteit zoveel mogelijk plaats op aangewezen locaties voor bedrijven(terreinen) en wordt zo goed mogelijk **geïntegreerd in het landschap**.

- De beweging van een centraal energiesysteem naar een mix van centraal en decentraal vraagt **ruimte voor lokale opwek, alternatieve warmtebronnen en transport** binnen de regio. Het huidige energiesysteem is niet robuust genoeg om dit op afzienbare tijd te faciliteren. Deze energieschaarste leidt nu al tot een afweging tussen woningbouw en bedrijven, maar kan beperkingen opleggen aan energievragende sectoren. Daarnaast blijft import van energie vanuit een centraal systeem van belang. Denk daarbij aan ontwikkelingen als de **Delta Rhine Corridor**, maar ook de huidige gasinfrastructuur in de regio die op termijn kansen biedt voor het transport van waterstof en de infrastructuur rondom de aanlanding van wind op zee. Dit zijn belangrijke aanjagers voor de **verduurzaming van havenactiviteiten** in Venlo, de **innovaties op Brightlands Campus** en de **geclusterde glastuinbouwgebieden** hier omheen.

NOORD-LIMBURG 2050: NAAR EEN STERKE REGIO MET KRACHTIGE STEDEN EN DORPEN

- De ambitie om de **gezondste regio** van Nederland te zijn is vertaald in een **economisch profiel** met oog voor circulariteit, klimaatadaptatie en duurzaamheid. De omslag naar een **circulaire economie** en de schaa sprong van Venlo legt de focus op de noodzakelijke **kwaliteit-simpuls en revitalisering** van bestaande bedrijventerreinen. Niettemin zal er ook extra ruimte nodig zijn om bedrijven met strategische meerwaarde te behouden voor de regio.
- Twee **transport-assen** (noord-zuid en oost-west) dragen het economische verhaal van Noord-Limburg. De oost-west as bestaat uit de spoorlijn Eindhoven-Venlo, de A67 en - ondersteunend daaraan - de A77, A74 en N270. De noord-zuidas wordt gevormd door de Maaslijn,

de A73 en de Maas, met de havens. De oude rijkswegen en de Middenpeelweg zijn **belangrijke routes** voor de regio. Ze zijn essentieel voor lokale verplaatsingen maar vormen ook belangrijke **etalageroutes** voor de regio, die eveneens bijdragen aan de vrijetijdseconomie en de landschappelijke kwaliteit.

- De **Maas** is in dubbel opzicht de ruggengraat van Noord-Limburg: enerzijds als landschappelijke drager en anderzijds als **economische as voor transport én vrijetijdseconomie**.
- Via deze economische assen wordt gewerkt aan een verstevigde verbinding met **omringende regio's**. Zo wordt er ingezet op nauwere banden, samenwerkingen en uitwisseling van kennis met de **Brainportregio** als het gaat om de kennisintensieve maakindustrie, met **Land van Cuijk** voor innovaties binnen de landbouw, met de regio's **FoodValley en Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen** voor uitwisseling op het gebied van gezonde voedselproductie en biobased bouwmaterialen en met **Nordrhein Westfalen** voor koppelingen in de waterstofeconomie.
- Langs deze assen ontwikkelt zich een **(boven)regionale keten** van gezond voedsel en biobased bouwmaterialen. De **Brightlands campus** vormt daarbinnen het **kloppend hart** en staat in nauwe verbinding met de in de regio aanwezige innovatieve bedrijven en onderwijsvoorzieningen. Sterkere regionale samenwerking met het bedrijfsleven zal voor bouwprojecten de kansen vergroten om **lokaal geoogste circulaire materialen** te gebruiken, zoals hergebruikt beton, biobased bouwmaterialen of reststromen uit de tuinbouw.
- De ruimtelijke ontwikkeling van de regio sluit aan op de transitie naar een **kenniseconomie** met een bijbehorend **voorzieningenniveau** in sterke en vitale kernen. Dit leidt tot een herkenbare ordening in vier treden:
- Er vindt een **schaalsprong** plaats in en rond **Venlo**, op verschillende fronten, zoals woningbouw, voorzieningenniveau en mobiliteit. Hierbij

gaat speciale aandacht uit naar de wens om **meer jongeren te binden** aan de regio Noord-Limburg en het behoud en aantrekken van **(internationale) kenniswerkers**.

- In **Venray en Horst** krijgen verschillende ruimtelijke functies een plek vanuit de centrumdorpen richting de **stationsomgevingen**. Economische ontwikkelingen gaan hand in hand met een **middelgrote groei** passend bij de lokale behoefte met een kleine plus.
- **Kwalitatieve groei**, passend bij de maat, schaal, het DNA en de gewenste clustering van **interlokale voorzieningen** vindt plaats in en rondom **Gennep en Panningen**. Daarnaast zijn **Mook en Reuver** sterk georiënteerd op regionale voorzieningencentra buiten de regio en vormen **aantrekkelijke woonmilieus** voor forenzen op de **Maaslijn**.
- Kwalitatieve groei om aan de **lokale woningbouwbehoefte** te voldoen, **dorpsranden af te hechten** en **bijzondere woonmilieus** te faciliteren, vindt plaats in de kleinere kernen in de regio. Hierbij gaat expliciete aandacht uit naar de **vitaliteit van de kleine kernen** – een essentieel onderdeel van het gezond wonen en leven in Noord-Limburg. Hierbij hoort aandacht voor voorzieningen die ontmoeting bevorderen en de beschikbaarheid van openbaar (deel)vervoer en toegankelijke voet- en fietspaden.

NAAR EEN TOEKOMSTBESTENDIG EVENWICHT TUSSEN LANDBOUW EN NATUUR

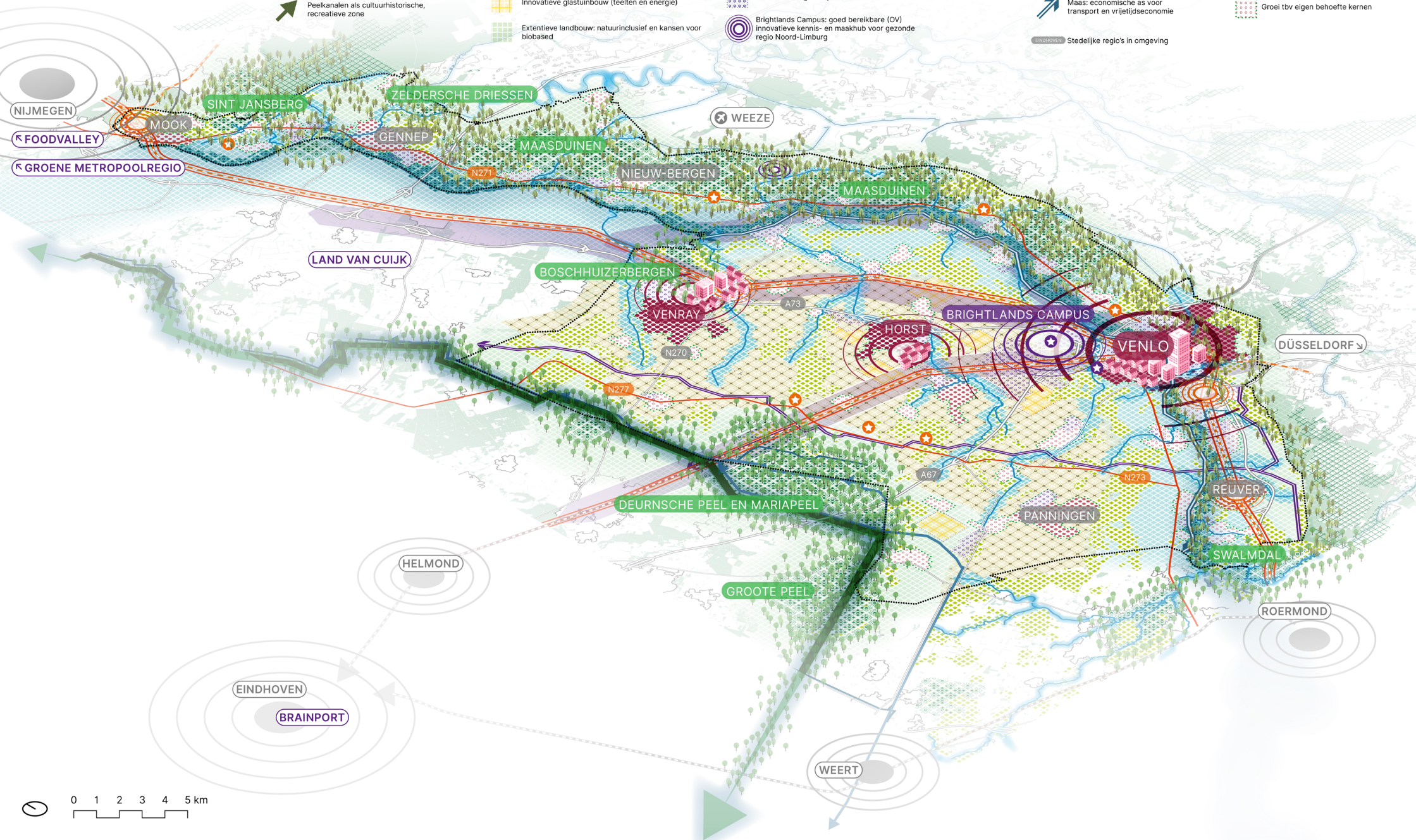
- Beekdalbrede benadering: natuurherstel en groenblauwe verbinding Maas <-> natuurrassen op de flanken
- Maas: ruimte voor natuurlijk systeem met hoogwaterbescherming op de juiste plek
- Maasvallei: laagdynamisch landschap met nadruk op de waardevolle cultuurhistorische, natuurlijke en landschappelijke elementen
- Robuuste natuurrassen
- Peelkanalen als cultuurhistorische, recreatieve zone
- Beschermde natuur: Natura2000
- Natuurnetwerk Limburg
- Overgangsgebieden (indicatief: 500 m.) rond Natura2000 i.c.m. bossenstrategie, biobased teelten, productiebos en/of agroforestry.
- (Hoog)productieve landbouw: de juiste agrarisch bedrijf op de juiste plek, meekleurend met bodem en watercondities
- Innovatieve glastuinbouw (teelten en energie)
- Extensieve landbouw: natuurinclusief en kansen voor biobased

NAAR EEN KLIMAATNEUTRALE EN CIRCULAIRE SAMENLEVING

- Intensivering spoor: Eindhoven - Venlo - Düsseldorf
Elektrificatie en verdubbeling Maaslijn
- Versterken regionale functie stations: knooppunten in het publieke mobiliteitssysteem
- Wells Meer: innovatiecluster voor landbouw en energie
- Delta Rhine Corridor: kansen voor verduurzaming, innovatie en schaa sprong Venlo
- Verduurzaming bedrijventerreinen
- Brightlands Campus: goed bereikbare (OV) innovatieve kennis- en maakhub voor gezonde regio Noord-Limburg

NAAR EEN STERKE REGIO MET KRACHTIGE STEDEN EN DORPEN

- Economische kennisassen naar omliggende regio's:
 - Brainport: kennisintensieve maakindustrie
 - Land van Cuijk: innovaties in landbouw
 - Foodvalley en Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen: gezonde voedselproductie en biobased bouwmaterialen
 - Nordhein Westfalen: waterstofeconomie
- 'Etalages' van de oostflank (N271) en de westflank (Napoleonsbaan/N273 en Middenpeelweg/N277)
- Maas: economische as voor transport en vrijetijdseconomie
- Stedelijke regio's in omgeving
- Stedelijke ontwikkeling gekoppeld aan economische assen
- Schaalsprong Venlo gekoppeld aan de (eu)regionale spoorknoop
- Verstedelijking richting stationsomgeving in Horst en Venray
- Kwalitatieve groei, passend bij de maat, schaal, het DNA en de gewenste clustering van interlokale voorzieningen
- Groei tbv eigen behoefte kernen

DRIE DEELGEBIEDEN

1. DE PEELZONE

ROBUUST EN WEELDERIG WATERVASTHOUDEND LANDSCHAP

De Peelvenen worden verbonden tot één robuuste natuurzone waar hoogveenherstel centraal staat. Met nieuwe verdienmodellen beweegt de landbouw mee met de benodigde hydrologische condities.

→ De **Peelvenen** - Mariapeel, Deurnsche Peel en Groote Peel - worden aaneengeschakeld tot een **robuuste natuurlijke structuur**. Het **herstel van het hoogveen** staat hierbij centraal: het veen wordt op deze manier weer in staat gesteld om CO₂ op te nemen in plaats van uit te stoten en de benodigde natte condities worden permanent geborgd. Dit werkt ook door in de

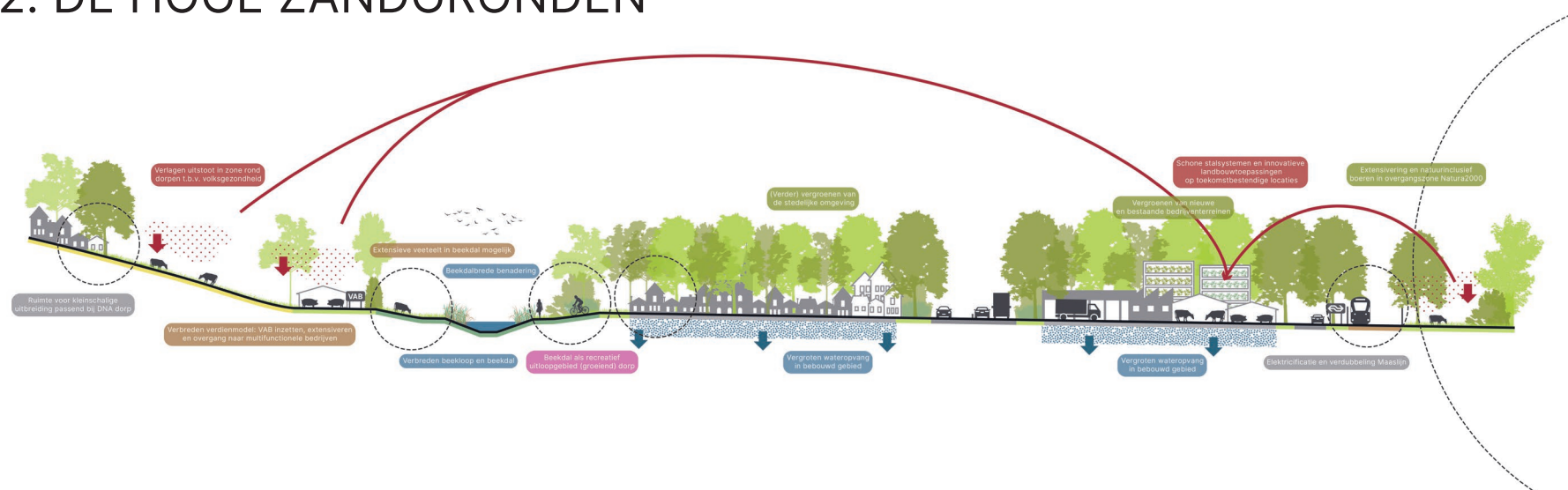
manier waarop functies rondom het veen met water omgaan.

- Om het **hydrologische systeem** op orde te brengen en de natuur te laten herstellen, gaan de waterstanden in deze zone **permanent omhoog**. Dit betekent dat er in de randen van deze gebieden - de overgangsgebieden - vernatting plaatsvindt waarop de landbouw meebeweegt. Hierdoor zal extensivering van de landbouw optreden. De vernatting wordt benut als kans voor nieuwe verdienmodellen die een waardevolle positie innemen in regionale (biobased) ketens. Daarnaast wordt bos ingezet om ecologische verbindingroutes te maken.
- In de Peelzone blijft ook sprake van land, -en tuinbouw in dit gebied, maar dit zal **volgend** zijn

aan de benodigde **hydrologische condities**. De bedrijven die er nu zitten staan voor de keuze te transformeren, te verplaatsen of te stoppen. Agrarische ondernemers die in het gebied blijven, zullen ook als natuurbeheerder een rol innemen bij het behoud en het versterken van de natuur en landschap.

- Aan de bosranden van het zogeheten open drasland van de Pelen wordt ingezet op een mix van **productiebos en natuurlijker bos**, om daarmee gelijktijdig bij te dragen aan zowel de biobased keten als aan de **bossenstrategie**.
- Het recreatieve profiel wordt verrijkt door de **cultuurhistorie** van de Peelvenen nadrukkelijker uit te dragen. Hiertoe wordt de **Peel-Raamstelling** zichtbaarder en

2. DE HOGE ZANDGRONDEN

PRODUCTIEF EN HOOGDYNAMISCH ONTGINNINGSLANDSCHAP, TUSSEN PEELVENEN EN MAASVALLEI.

Met water (kwaliteit en kwantiteit) als randvoorwaarde is er ruimte voor innovatieve landbouw, gecontroleerde groei van de grotere woonkernen en gerichte invulling van bedrijventerreinen.

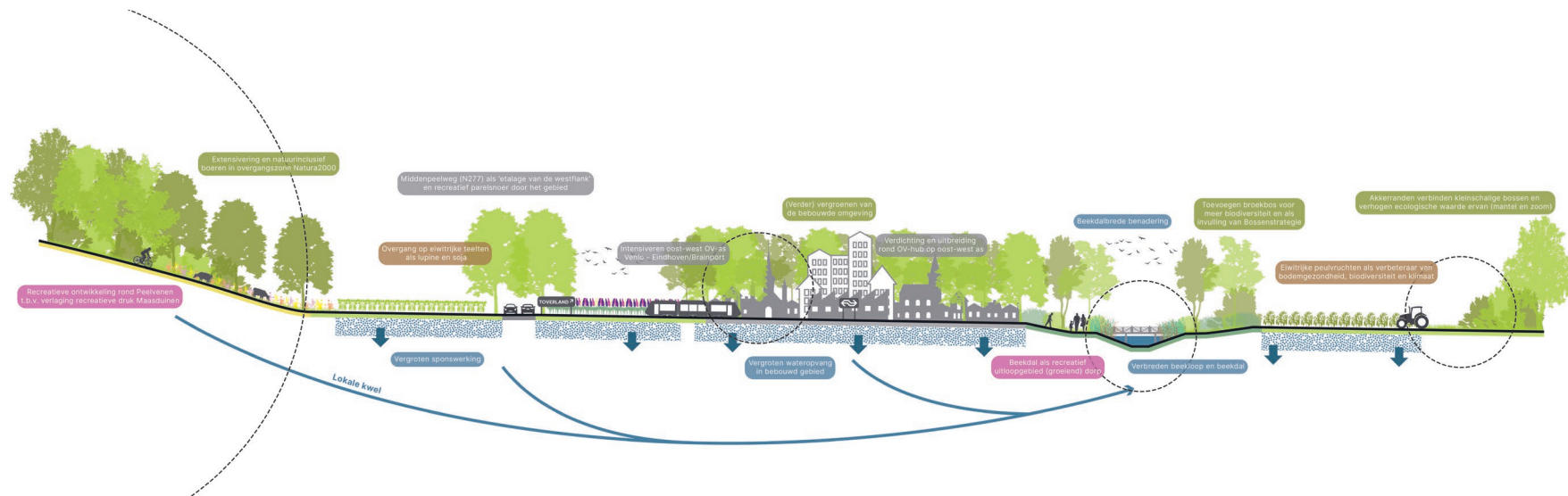
- De **agrarische innovatiekracht** die eigen is aan dit gebied - die heeft immers de ontginning van de zandgronden voor een belangrijk deel vormgegeven - wordt opnieuw aangewend om de **gebiedsopgaven** op het gebied van water, natuur, emissies en gezonde leefomgeving op een passende manier op te pakken. De zandgronden kennen een

divers landbouwprofiel; met veehouderijen, akkerbouw, boomkwekerijen, fruitteelt en (glas) tuinbouw. De Noord-Limburgse zandgronden kennen dan ook een veelkleurig palet aan oplossingsrichtingen.

- In de omgeving Venray-Ysselsteyn worden emissies omlaag gebracht om de volksgesondheid te verbeteren. Hiertoe vindt nabij kernen en natuurlijke gebieden zoals de beekdalen een **herschikking van landbouw** plaats. Enerzijds gebeurt dit door het faciliteren van het **juiste agrarische bedrijf op de juiste plek**: veehouderijen kunnen op **toekomstbestendige locaties** in schone stalsystemen op relatief grote schaal blijven produceren. Anderzijds gebeurt dit door **nabij kernen en in beekdalen** in te zetten op

extensieve landbouw waarmee ook recht wordt gedaan aan de hechte verbinding tussen de gemeenschap en ondernemers. Hier liggen kansen om agrarische productie te verbreden met maatschappelijke diensten, zoals een zorgfunctie, boerderijeducatie, landwinkels of kinderopvang. Ook nieuwe functies voor VAB's bieden hiervoor kansen rondom kernen.

- Het gebied rondom Horst kent op dit moment een verscheidenheid aan landbouwprofielen; van akkerbouw en veeteelt tot een aantal tuinbouwclusters. Grootschalige veehouderijen die op **hoogdynamische en innovatieve wijze** verder willen boeren, krijgen de ruimte op **toekomstbestendige locaties**. Dit gebeurt wederom volgens het principe "het juiste bedrijf op de juiste plek." De agrarische bedrijven

zijn goed aangesloten op de oost-westas tussen Brainport en Venlo. Ze profiteren van de gunstige ligging ten opzichte van de logistieke keten en de **Brightlands Campus** waar innovatieve bedrijven samen met onderwijsvoorzieningen experimenteren met nieuwe technologieën. Een groot deel van deze bedrijven functioneert als proefboerderij voor omschakeling naar bijvoorbeeld eiwitrijke teelten, maar ook wordt er gewerkt aan nieuwe technologieën en precisielandbouw in de vollegrondstuinbouw en akkerbouw.

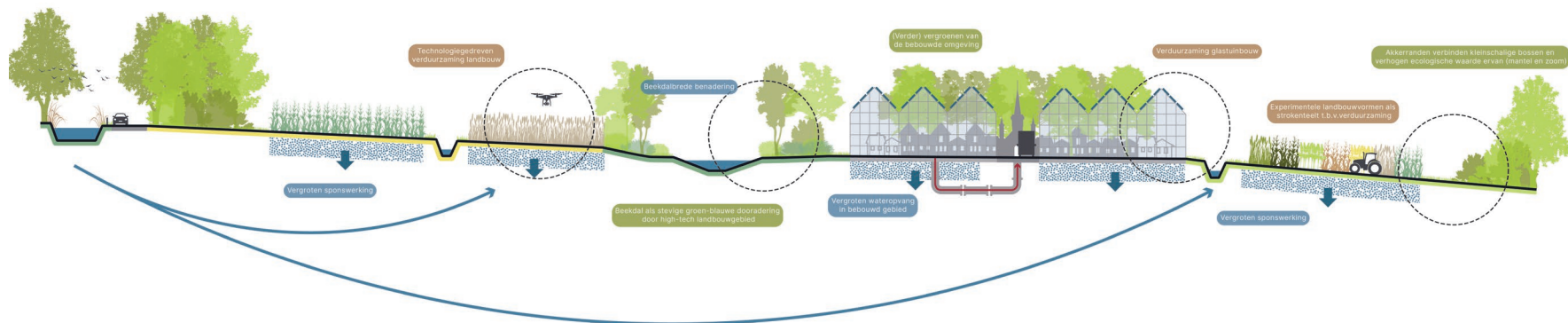
- Ook het zuidelijke deel van de zandgronden heeft een gevarieerd agrarisch profiel: de **glastuinbouwsector** is hier in verhouding sterk aanwezig en blijft dat ook in de toekomst, in combinatie met (eiwitrijke) akkerbouwteelten.

Vanuit de constatering dat de toekomst van de glastuinbouw onder druk staat door uitdagingen als schaarste aan energie, arbeidskrachten en ruimtegebrek, is de inzet om de beweging van clustering van glastuinbouwbedrijven door te zetten. Zo kan de energiebehoefte zo duurzaam mogelijk ingevuld worden. Om hier de slag te maken naar **toekomstbestendige en innovatieve glastuinbouwgebieden** is een aantakking op de Delta Rhine Corridor van groot belang, evenals een extra 380 KV station om de benodigde energieinfrastructuur op peil te houden.

- De biodiversiteit wordt verbeterd door het **verbinden en versterken van het de Natura 2000-gebieden** via het provinciaal natuurnetwerk. Enerzijds door het realiseren

van nieuwe natuur en anderzijds door de aanleg van landschapselementen. Daar waar dit past in de natuur- en landschapsdoelen draagt de agrarische sector draagt bij aan het beheer en onderhoud van dit landschap.

- De **beekdalen** worden (verder) hersteld en opgevat als zowel **groenblauwe dooradering** van het buitengebied als **recreatief uitloopegebied** vanuit de kernen. In de beekdalen wordt ook gewerkt aan het verbeteren van de **waterkwaliteit** in het kader van de Kaderrichtlijn water en de lokale volksgezondheid. Hiertoe verandert het **landgebruik** rond de beken op basis van de **beekdalbrede benadering**. Dicht bij de beek ligt de focus op ecologie, wateropvang en de functie als recreatief uitloopegebied. Verder van de beek

zijn mogelijkheden voor extensieve veeteelt en akkerbouwteelten en vollegrondsteelten hogerop de (drogere) flanken.

- In het zuidelijk deel van de zandgronden is het vergroten van de **sponswerking** van de bodem in het bijzonder van belang: op delen van dit gebied zal naar verwachting de **gemiddeld laagste grondwaterstand** gaan dalen. Door in te zetten op **droogteresistente teelten en technieken** (o.a. strokenteelt), wordt zo goed mogelijk aangesloten op deze veranderende bodemcondities.
- De **elektrificatie en verdubbeling** van de Maaslijn ondersteunt een **schaalsprong van Venray**, die door haar ligging aan deze lijn zeer geschikt is voor een middelgrote groei,

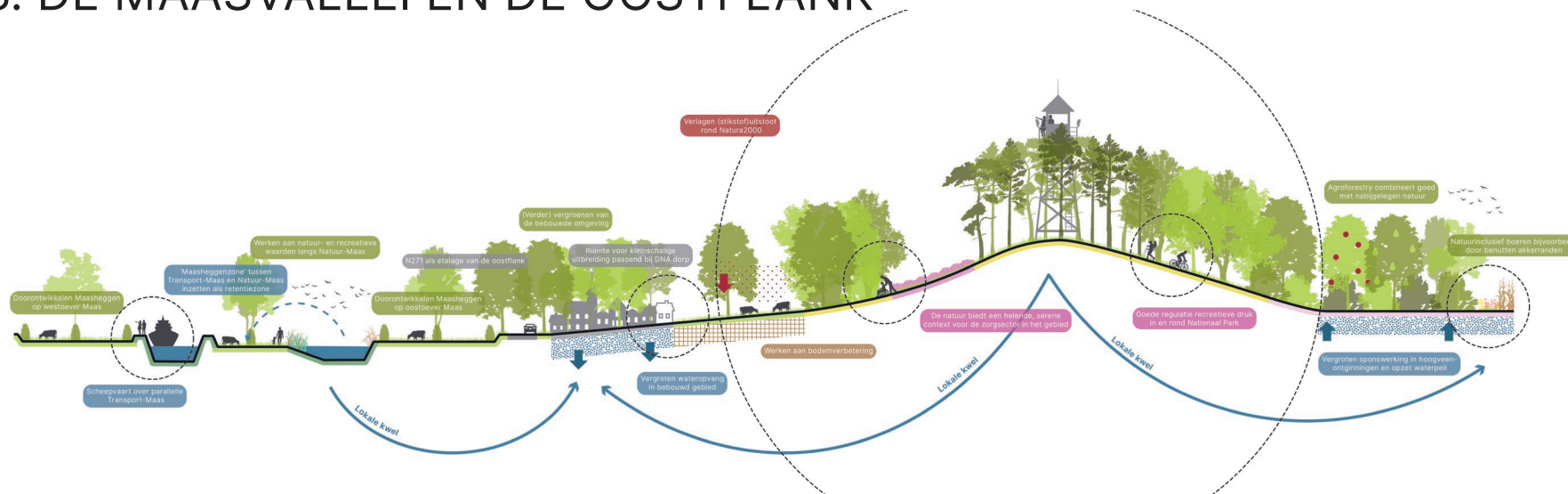
bijvoorbeeld vanuit de uitwisseling met (de kenniseconomie van) Arnhem-Nijmegen. De opwaardering van station Venray staat aan de basis van een klimaatadaptieve woningbouwontwikkeling en de verdere economische ontwikkeling.

- Vanuit de ligging op de oost-westas tussen Brainport en Venlo wordt de **groeipotentie van centrumdorp Horst** benut richting de **stations-omgeving** Horst-Sevenum. Daarbij is er veel aandacht voor het toevoegen van kwalitatief groen en water om een klimaatadaptieve woonomgeving te creëren.
- **Panningen** speelt een centrale rol als **bovenlokaal voorzieningshart**. Hier vindt dan ook kwalitatieve ontwikkeling plaats en in de

overige kernen richt de ruimtelijke ontwikkeling zich op de lokale woningbouwbehoefte.

- De **Napoleonsbaan** en de **Middenpeelweg** fungeren als **etalage** van het veelzijdige landschap en toeristisch en recreatief aanbod. Waar de Napoleonsbaan het verhaal van het Maasdal toont, leidt de Middenpeelweg bezoekers mee door een relatief recent ontgonnen landbouwgebied langs grootschalige verblijfsrecreatie (Toverland) en de hippische sport (De Peelbergen).

3. DE MAASVALLEI EN DE OOSTFLANK

ROBUUSTE, GROENE AS MET EEN PARELKETTING VAN GEZONDE DORPEN EN VENLO ALS REGIONALE CENTRUMSTAD

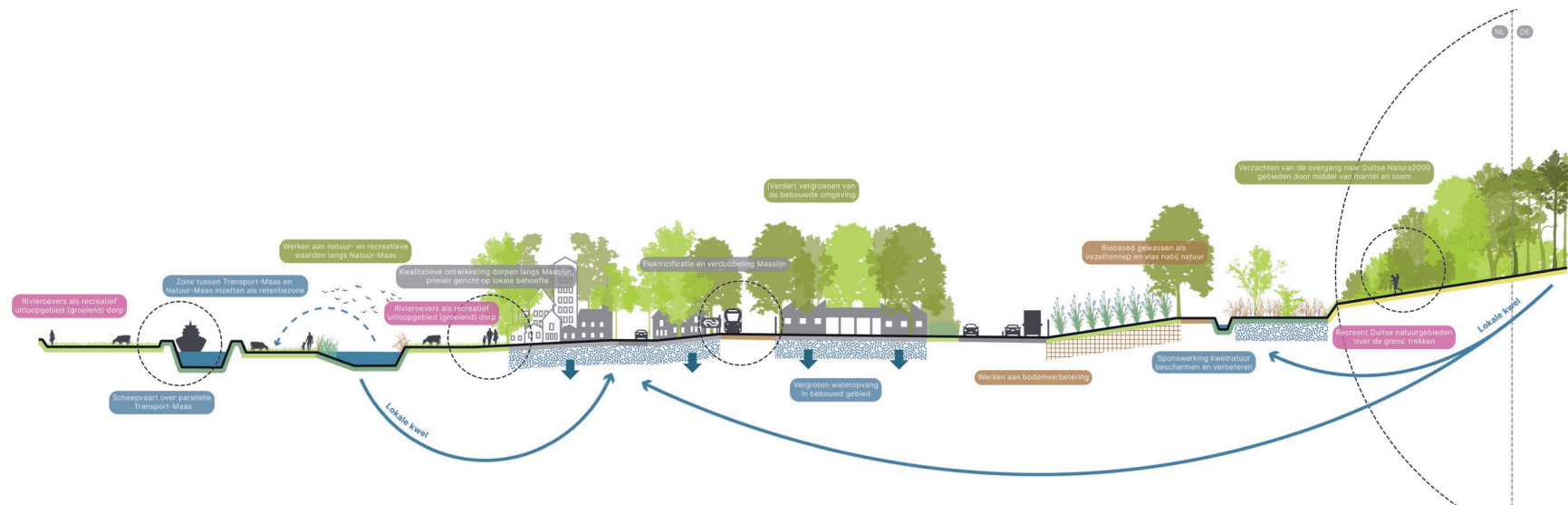
→ De productiviteit van de regio kent hier een andere dynamiek dan op de westflank. Het Maasdal en de oostflank vormen een **kleinschalig, recreatief aantrekkelijk cultuurhistorisch landschap (inclusief cultuurhistorische bebouwing)** met robuuste natuurgebieden zoals de stuwwal Nijmegen, Mookerheide, St Jansberg, het Reichswald, Nationaal Park De Maasduinen en Grenspark Maas-Swalm-Nette. Door deze **natuurgebieden te verbinden** tot een groene as ontstaat een grootschalig grensoverschrijdend ecologisch netwerk. Het inzetten op **extensieve, natuurinclusieve landbouw** direct rond de bestaande natuurgebieden

op de oostflank is van belang om deze natuurgebieden zoveel mogelijk te kunnen verbinden tot een continue, robuuste natuuras.

→ Buiten de kernen wordt gewerkt aan een **gevarieerde agrarische zone** met toekomstgerichte landbouw waar **balans** wordt gevonden tussen bodemgebruik, water, biodiversiteit en een gezonde bedrijfsvoering. De agrarische sector draagt bij aan het beheer en onderhoud van dit landschap. Dit wordt ondersteund door meer in te zetten op **lokale en regionale ketens** als het gaat om de productie en verwerking van voedsel en bouwmaterialen. Maar ook door ruimte te bieden voor verbreding van het verdienmodel van agrariërs met recreatieve voorzieningen of door bij vrijkomende agrarische bebouwing ruimte te geven aan een in het landelijk gebied **passende invulling**.

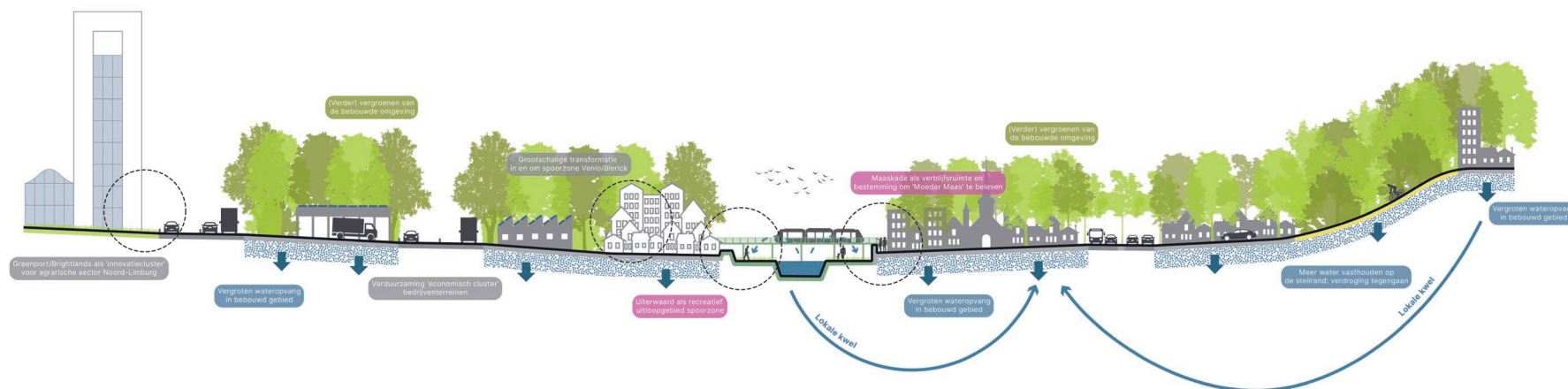
→ De **Maasoevers** worden aangegrepen als **waardevol uitloopegebied** voor de dorpen en recreatieparken en als **waterretentiegebied** om de klimaatbestendigheid te vergroten. Ook worden hier de kansen benut voor **extensieve landbouw** met recreatief medegebruik. Hoger op de flank wordt meer aansluiting gezocht met natuurgebieden over de Duitse grens. Dit komt niet alleen de ecologie ten goede maar ook de recreant. De **Niers** en andere beken op de oostflank spelen hierin een sleutelrol als **groenblauwe verbindingen** vanaf de flank naar de Maas.

→ Het unieke cultuurlandschap van de **Maasheggen** wordt weer op beide zijden van de Maas herkenbaar en beleefbaar. Hiertoe wordt ingezet op **herstel, uitbreiding en**

ontwikkeling van het Limburgse deel van het Maasheggenlandschap.

- De **N271** wordt verder opgewaardeerd tot **etalage van de oostflank**: een verhalende **panoramaroute** vanaf waar de diversiteit van het landschap optimaal te beleven is. Daarmee geeft deze route niet alleen een impuls aan de toeristische ontwikkeling, maar tegelijkertijd ook sturing aan de toegang tot de vele dag- en verblijfsrecreatieve voorzieningen.
- Qua profilering wordt op de oostflank nadrukkelijk voortgeborduurd op de van oudsher sterk aanwezige **zorgsector** in Gennep en de kansen die het regionaal landschap Maasduinen biedt voor **positieve gezondheid**. Beide leunen op een sterk profiel gericht op **rust, groen en beleving**.
- Voor de toekomstige energie-infrastructuur is de ontsluiting van **Energielandgoed Wells Meer** van belang; hiermee wordt voorzien in een regionale energiebehoefte.
- De inwoners in het grensgebied zijn gericht op Nederlandse en Duitse voorzieningen. Het **lokale voorzieningenniveau** blijft van groot belang voor de leefbaarheid. Gennep speelt een centrale rol als bovenlokale voorzieningenkernel. Met **groei van Gennep** wordt bijgedragen aan verdere versterking van dit bovenlokale voorzieningencluster.
- De kernen **Mook-Molenhoek** en **Reuver** kennen een aantrekkelijk woonmilieu voor **forenzen** door hun ligging nabij de centrumsteden Nijmegen, Venlo en Roermond en de goede bereikbaarheid. Voorwaarde daarbij is dat de Maaslijn wordt uitgebouwd (elektrificatie en spoorverdubbeling) tot een volwaardige OV-verbinding tussen Arnhem en Maastricht. Deze kernen zullen daardoor sterker groeien dan de andere kleine dorpen op de oostflank waar vooral wordt ingezet op groei passend bij de lokale woningbouwbehoefte.
- Om de ambities naar een groeiende **kennisstad** te verwezenlijken zet **Venlo** een **schaalsprong** in op verschillende fronten, zoals woningbouw, voorzieningenniveau en mobiliteit. Hierbij gaat speciale aandacht uit naar de wens om meer jongeren te binden aan de regio Noord-Limburg en het behoud en aantrekken van (internationale) kenniswerkers. Hiervoor wordt onder andere ingezet op gemengde woon-werklocaties die goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer. Hiertoe wordt ook gewerkt aan een betere ov-bereikbaarheid van de Brightlands Campus.

→ Venlo grijpt de **Brightlands Campus** aan als aanleiding om zich verder te ontwikkelen tot toonaangevende **kennis- en praktijkhub** op het gebied van duurzame, gezonde landbouw en logistiek. Als centrumstad op het kruispunt van diverse landschappen met ieder hun eigen (agrarisch) profiel functioneert Venlo als kennismotor. Enerzijds helpt Brightlands Campus om de transitie in deze gebieden op gang te brengen en anderzijds te sturen op het creëren van **meerwaarde in de regionale ketens**.

→ Het economisch profiel van Venlo is gericht op het creëren van **(maatschappelijke) meerwaarde** door de bestaande ruimte beter te benutten en te verduurzamen (mobiliteit, energie, klimaat). De ligging aan de Maas, Maaslijn, A67 en A73 biedt daar ook de perfecte aanleiding toe. Rond Venlo wordt

voldoende ruimte geboden aan de door groei van **regionaal gebonden bedrijvigheid**, maar wel met als voorwaarde een duidelijke koppeling aan **kennisontwikkeling** en de transitie naar **circulaire ketens**.

→ Naast het spoor blijft ook de **Maas** met **Greenport Venlo** een belangrijke **transportas** voor Venlo en Noord-Limburg. Gezien haar rol in de logistieke sector wordt ingezet op een aantakking op **Delta Rhine Corridor**, zowel ten behoeve van de verduurzaming van Greenport bedrijven (overgang op waterstof) en innovaties op de Brightlands Campus, als voor de bredere verduurzaming van de regionale economie, bijvoorbeeld bij de verduurzaming van de tuinbouwsector.

→ Voor de bedrijventerreinen en glastuinbouw-gebieden rondom Greenport Venlo is een **extra**

380 KV-station essentieel om de benodigde energie infrastructuur op peil te houden.

→ Gezien de beperkte ruimte binnen de stad Venlo wordt de schaarse beschikbare ruimte tussen de dijken ingezet voor **wateropvang, groene oevers en als recreatief uitloopgebied** van de stad waar 'Moeder Maas' beleefd kan worden. Ook in de stad wordt ingezet op het herstel van watersystemen en toekomstbestendige klimaatadaptieve woonomgevingen en bedrijventerreinen. In het bijzonder op de (groene) steilrand aan het oosten van de stad wordt extra aandacht besteed aan het goed vasthouden van water. Dit is zowel om hier de verdroging tegen te gaan, maar ook om wateroverlast in de lageregelegen delen van de stad, waar kwelstromen samenkomen, te voorkomen.

5

Tot slot

Dit ontwerpend onderzoek laat de kracht van Noord-Limburg zien richting 2050, als de grote opgaven, en belangrijke regionale kansen in samenhang worden opgepakt en worden verbonden met het gebiedseigen wordingsverhaal van de regio.

De uitdaging ligt nu voor om dit toekomstperspectief te benutten; als gespreksinstrument om (lokale) beleidskeuzes vanuit een regionaal bewustzijn door te lichten en aan te scherpen, maar ook om de samenwerking tussen gemeenten, waterschap, provincie, bedrijfsleven en kennisinstellingen kracht bij te zetten.

Een eerste stap wordt hiervoor reeds gezet, door het toekomstperspectief te benutten als bouwsteen voor de herijking van de POVI en te hanteren als vertrekpunt voor de actualisatie van de regiovisie.

Algemeen geraadpleegde bronnenlijst

1. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2022). Natura 2000-aanwijzing Deurnsche Peel en Mariapeel. Bron: <https://www.natura2000.nl/gebieden/noord-brabant/deurnsche-peel-mariapeel>.
2. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2022). Natura 2000-aanwijzing Boschhuizerbergen. Bron: <https://www.natura2000.nl/gebieden/limburg/boschhuizerbergen>.
3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2022). Natura 2000-aanwijzing Groote Peel. Bron: <https://www.natura2000.nl/gebieden/noord-brabant/groote-peel/groote-peel-kaart>.
4. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2022). Natura 2000-aanwijzing Maasduinen. Bron: <https://www.natura2000.nl/gebieden/limburg/maasduinen>
5. Gemeente Gennep, Bergen en Venlo. (2021). Raadsinformatiebrief. Transitie van Nationaal Park de Maasduinen en Beheer-, Inrichtings- en Ontwikkelingsplan Nationaal Park de Maasduinen (BIO-plan).
6. Regionale werkgroep ruimtelijk kwaliteitskader Noord-Limburg. (2018). Regionaal Ruimtelijk Kwaliteitskaders.
7. Ecologische Autoriteit. (2023). Advies over de Natuurdoelanalyse Maasduinen, provincie Limburg. Bron: https://ecologischeautoriteit.nl/docs/mer/p50/p5003/5003_advies_over_de_natuurdoelanalyse.pdf
8. Ecologische Autoriteit. (2023). Advies over de Natuurdoelanalyse Deurnsche Peel & Mariapeel, provincies Noord-Brabant en Limburg. Bron: https://www.ecologischeautoriteit.nl/docs/mer/p50/p5032/5032_advies_natuurdoelanalyse.pdf
9. Limburgs Drinkwater. (2023). Beschermen van de bronnen. <https://limburgsdrinkwater.nl/bronnen/breehei/beschermen-van-de-bronnen>
10. Provincie Limburg. (2022). Natuurdoelanalyse Maasduinen.
11. Provincie Limburg. (2022). Limburgse aanpak Bossen. Bron: https://www.limburg.nl/publish/pages/8165/limburgse_aanpak_bossen.pdf
12. Regio Noord-Limburg. (2019). Investeringsagenda Noord-Limburg.
13. Provincie Limburg. (2023). Woondeal Limburg. Bron: https://www.limburg.nl/publish/pages/7762/woondeal_limburg.pdf.
14. Regio Noord-Limburg. (2020). Regionale Woonvisie Noord-Limburg 2020 - 2024.
15. Drinkwater Platform. (2023). "Maas wordt te kwetsbaar als bron drinkwater". Bron: www.drinkwaterplatform.nl/maas-wordt-te-kwetsbaar-als-bron-drinkwater
16. CSB Landbouwtelling. (2023). Landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar gemeente.
17. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2022). Natura 2000-aanwijzing Zeldensche Driessen. Bron: <https://www.natura2000.nl/gebieden/limburg/zeldersche-driessen>
18. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2022). Natura 2000-aanwijzing Sint Jansberg. Bron: <https://www.natura2000.nl/gebieden/limburg/sint-jansberg>
19. Interviewreeks met regiogemeenten.
20. Waterschap Limburg. (2020). Limburgse Integrale Watersysteem Analyse (LIWA). Bron: <https://rhk.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=2d8498eea245436c969686fd41aba93c>.
21. WUR (2020). Gevolgen voor de natuur van de droge jaren 2018 - 2019. Bron: <https://edepot.wur.nl/521008>.
22. Deltares (2021). Nederland later II - Klimaatadaptatie. Bron: <https://www.deltares.nl/app/uploads/2021/04/Nederland-later-II-thema-klimaatadaptatie.pdf>.
23. Provincie Limburg. (2023). Persbericht. Provincies en waterschappen maken afspraken tegen verdroging Peelvenen. Bron: https://www.limburg.nl/publish/pages/6797/persbericht_provincies_en_waterschappen_maken_afspraken_tegen_verdroging_peelvenen.pdf
24. Provincie Limburg. (2023). Wie sjoen os Limburg is. Bron: https://www.limburg.nl/publish/pages/8115/limburgs_programma_landelijk_gebied.pdf
25. Deltares en RWS (2018). Het verhaal van de Maas.
26. Rijkswaterstaat (2022). Nieuw waterakkoord tussen waterschappen en Rijkswaterstaat. Bron: <https://www.rijkswaterstaat.nl/nieuws/archief/2022/06/nieuw-wa-terakkoord-tussen-waterschappen-en-rijkswaterstaat>.

27. Waterschap Limburg. (2022). Project Peelkanalen. Bron: <https://www.waterschaplimburg.nl/@6326/peelkanalen/>.
28. Waterschap Limburg. (2018). Visie beekdalontwikkeling in Limburg. Bron: https://www.waterschaplimburg.nl/publish/pages/4538/visie_beekdalontwikkeling.pdf
29. Nationaal Programma RES. (2023). NP RES Foto december 2023 <https://documenten.regionale-energiestrategie.nl/res-foto/np-res-foto-december-2023>
30. WML. (2023). Onze toekomst in drinkwater. Missie, visie en doelstellingen 2024 - 2028. Waterschap Limburg. (2022). Maas 2050. Naar een flexibele programmering en lange termijn aanpak voor de dijken langs de Maas.
31. Provincie Limburg en deelstaat Nordrhein Westfalen. (2023). Verslag van werkzaamheden 2023 Grenspark Maas-Swalm-Nette.
32. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (2022). Bestrijdingsmiddelen in het milieu. Bron: www.rivm.nl/bestrijdingsmiddelen/bestrijdingsmiddelen-in-milieu
33. Nieuwsbericht: Provincies roepen regering op om prioriteit te geven aan NLPG. (2024). Bron: www.agraaf.nl/artikel/1095325-provincies-roepen-regering-op-om-prioriteit-te-geven-aan-nplg/
34. Nieuwsbericht: Limburg trekt bij minister aan de bel over afname hoeveelheid grasland: 'Slechte zaak'. (2024). Bron: www.stal-en-akker.nl/artikel/1058505-limburg-trekt-bij-minister-aan-de-bel-over-afname-hoeveelheid-grasland-slechte-zaak/
35. Gemeenten Bergen, Gennep en Mook en Middelaar. (2010). Strategische regiovisie. Gebiedsontwikkeling Maasduinen: keuren, kiezen en excelleren.
36. Provincie Limburg en de gemeenten Heerlen, Maastricht, Roermond, Sittard-Geleen, Venlo, Weert. (2024). Limburg Centraal. Verbindend wonen en werken.
37. Regio Noord-Limburg. (2023). Uitvoeringsprogramma Regio Noord-Limburg 2024-2027.
38. Regio Noord-Limburg (2018). Visie Bedrijventerreinen Noord Limburg
39. Regio Noord-Limburg (2019). Regionaal ruimtelijk kwaliteitskader.
40. Gemeente Venlo (2020). Havenvisie.
41. Regio Noord-Limburg (2020). Regiovisie Noord-Limburg 2040: de gezondste regio.
42. Regionale Energiestrategie Noord- en Midden-Limburg (2021).
43. Rijksoverheid. (2024). Nieuwsbericht: 'Kabinet zet in op waterstof en CO₂-infrastructuur bij Delta Rhine Corridor.' Bron: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/12/05/kabinet-zet-in-op-waterstof--en-co2-infrastructuur-in-delta-rhine-corridor>
44. Interprovinciaal Overleg, Bij12 en Ministerie voor Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (2023). Natuur in Nederland. Staat van zaken eind 2023. Bron: <https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2024/12/Tiende-voortgangsrapportage-Natuur.pdf>.
45. Smit, P. (2023) Energiemonitor van de Nederlandse glastuinbouw 2022. Wageningen, Wageningen University and Research. Rapport 2023-138. <https://edepot.wur.nl/641047#:~:text=De%20Energiemonitor%20van%20de%20Nederlandse,van%20de%20unieke%20langjarige%20reeks.>
46. Provincie Limburg. (2021). Omgevingsvisie Limburg. Bron: https://www.limburg.nl/publish/pages/8935/2104_552_omgevingsvisie_limburg_ps_oktoberwebversie_2021_1_.pdf
47. Provincie Limburg. (2023). Ruimtelijk Voorstel Limburg. Bron: https://www.limburg.nl/publish/pages/8914/notitie_ruimtelijk_voorstel_limburg.pdf
48. Flux en Royal Haskoning. (2023). Ontwikkelperspectief Novex De Peel. Een ontwikkelend perspectief op weg naar 2050. Meerkleurige toekomst in de Peel.

Bijlage: kaart en
doorsnedes in A3-
formaat

TOEKOMSTPERSPECTIEF

NOORD-LIMBURG 2050

NAAR EEN TOEKOMSTBESTENDIG EVENWICHT TUSSEN LANDBOUW EN NATUUR

-

Beekdalbrede benadering: natuurherstel en groenblauwe verbinding Maas <-> natuurrassen op de flanken
-

Maas: ruimte voor natuurlijk systeem met hoogwaterbescherming op de juiste plek
-

Maasvallei: laagdynamisch landschap met nadruk op de waardevolle cultuurhistorische, natuurlijke en landschappelijke elementen
-

Robuuste natuurrassen
-

Peelkanalen als cultuurhistorische, recreatieve zone
-

Beschermde natuur: Natura2000
-

Natuurnetwerk Limburg
-

Overgangsgebieden (indicatief: 500 m.) rond Natura2000 i.c.m. bossenstrategie, biobased teelten, productiebos en/of agroforestry.
-

(Hoog)productieve landbouw: de juiste agrarisch bedrijf op de juiste plek, meekleurend met bodem en watercondities
-

Innovatieve glastuinbouw (teelten en energie)
-

Extensieve landbouw: natuurinclusief en kansen voor biobased

NAAR EEN KLIMAATNEUTRALE EN CIRCULAIRE SAMENLEVING

-

Intensivering spoor: Eindhoven - Venlo - Düsseldorf
Elektrificatie en verdubbeling Maaslijn
-

Versterken regionale functie stations: knooppunten in het publieke mobiliteitssysteem
-

Wells Meer: innovatiecluster voor landbouw en energie
-

Delta Rhine Corridor: kansen voor verduurzaming, innovatie en schaa sprong Venlo
-

Verduurzaming bedrijventerreinen
-

Brightlands Campus: goed bereikbare (OV) innovatieve kennis- en maakhub voor gezonde regio Noord-Limburg

NAAR EEN STERKE REGIO MET KRACHTIGE STEDEN EN DORPEN

-

Economische kennisassen naar omliggende regio's:

 - Brainport: kennisintensieve maakindustrie
 - Land van Cuijk: innovaties in landbouw
 - Foodvalley en Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen: gezonde voedselproductie en biobased bouwmaterialen
 - Nordhein Westfalen: waterstofeconomie
-

Stedelijke ontwikkeling gekoppeld aan economische assen
-

Schaalsprong Venlo gekoppeld aan de (eu)regionale spoorknoop
-

Verstedelijk richting stationsomgeving in Horst en Venray
-

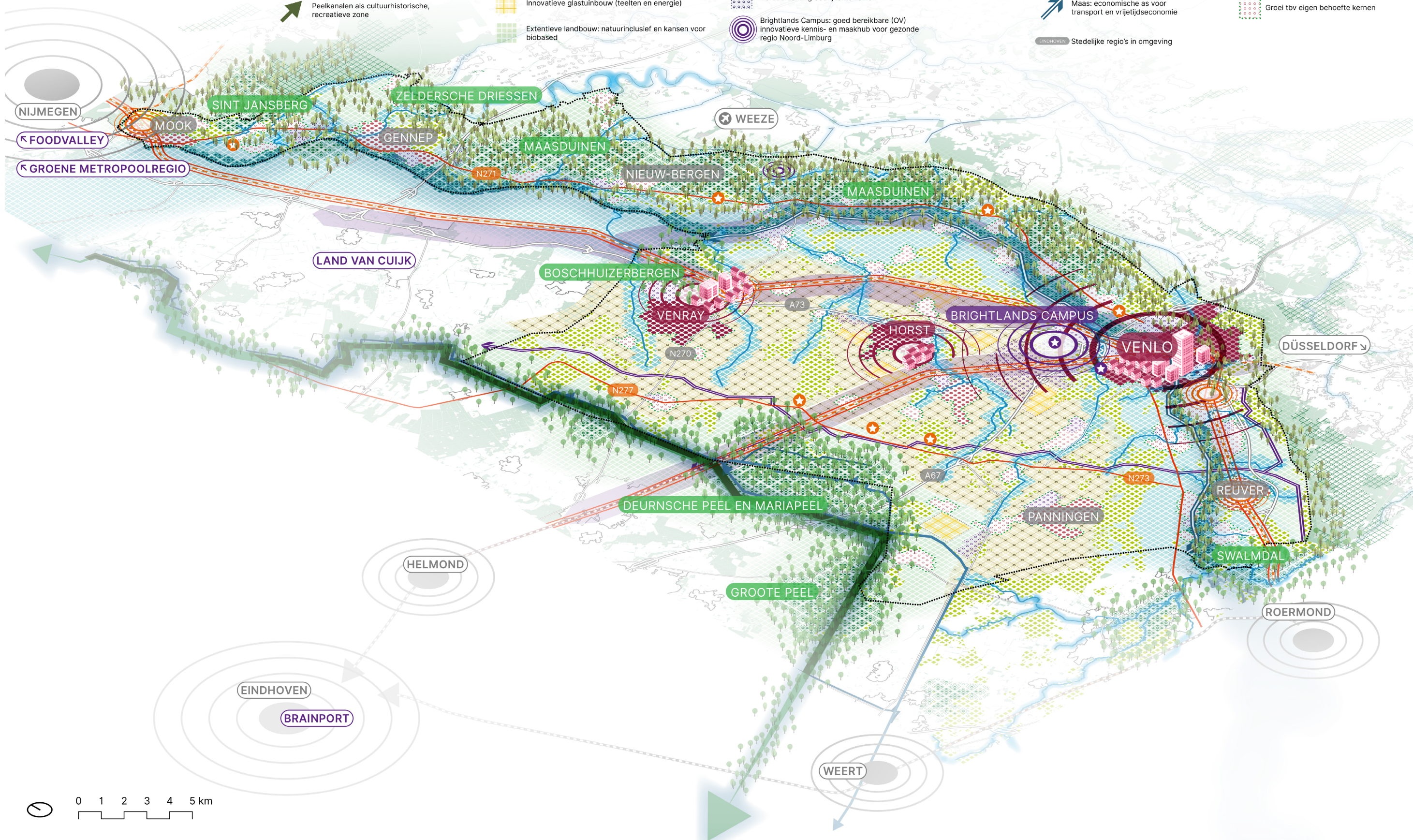
Kwalitatieve groei, passend bij de maat, schaal, het DNA en de gewenste clustering van interlokale voorzieningen
-

Groei tbv eigen behoefte kernen
-

'Etalages' van de oostflank (N271) en de westflank (Napoleonsbaan/N273 en Middenpeelweg/N277)
-

Maas: economische as voor transport en vrijetijdseconomie
-

Eindhoven: Stedelijke regio's in omgeving

TOEKOMSTPERSPECTIEF
NOORD-LIMBURG 2050

